

**DEMOKRASİ
VE
ATILIM PARTİSİ
PROGRAM**

Mart, 2020

DEMOKRASİ
VE
ATILIM PARTİSİ

PROGRAM

Mart, 2020

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	6
ÖZGÜRLÜKÇÜ, KATILIMCI VE ÇOĞULCU DEMOKRASİ	7
Temel Haklar ve Özgürlükler	7
Basın Özgürlüğü	11
Yeni Bir Anayasa, Kuvvetler Ayrılığı ve Güçlü Parlamenter Sistem	13
Siyasi Partiler, Seçimler, Siyasetin Finansmanı ve Siyasi Etik	16
Sivil Toplum	17
ADALET, HUKUK VE YARGI	19
Adalet Değeri	19
Hukuk ve Hukukun Üstünlüğü	20
Bağımsız ve Tarafsız Yargı	23
KAMU YÖNETİMİ	26
Merkezi Yönetim	27
Yerel Yönetimler	29
Kamu Personel Yönetimi	30
Şeffaflık, Denetim ve Yolsuzlukla Mücadele	30

EKONOMİ	32
Ekonomi Politikamızın Genel Esasları ve Temel İlkeleri	32
Güçlü, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme	33
Ekonomi Yönetiminin Kurumsal Yapısı	36
Para ve Kur Politikaları	36
Kamu Maliyesi	37
Finans Sektörü Politikaları	39
İstihdam ve İşsizlikle Mücadele Politikaları	41
Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler	45
Esnaf ve Sanatkârlar	47
Tüketici Hakları	48
Bölgesel ve Yerel Kalkınma	49
SEKTÖREL POLİTİKALAR	51
Tarım, Hayvancılık ve Orman	51
Sanayi	55
Teknoloji ve Dijital Dönüşüm	57
Enerji	61
Madencilik	62
Hizmet Sektörleri	63

SOSYAL POLİTİKALAR	67
Eğitim ve Öğretim	67
Sağlık	78
Çalışma Hayatı	86
Sosyal Güvenlik	87
Sosyal Yardım ve Hizmetler	88
Engelliler	92
Şehit Yakınları ve Gaziler	92
Aile	93
Çocuk	95
KADIN	96
GENÇLİK	99
SPOR	102
KÜLTÜR VE SANAT	104
GÖÇ POLİTİKALARI	108
ÇEVRE, KENTLEŞME VE AFET YÖNETİMİ	110
Çevre	110

Kentleşme	113
Afet Yönetimi	118
GÜVENLİK VE SAVUNMA	120
Güvenlik	121
Savunma	122
Savunma Sanayi	123
DIŞ POLİTİKA	124
Dış Politika İlkeleri	124
Dış Politika Gündemi	127

GİRİŞ

Demokrasi ve Atılım Partisi, parti programında yer alan politikaların gerçekleştirilmesi suretiyle; kuvvetler ayrılığı esasına ve hukukun üstünlüğüne dayanan; yargının tarafsız ve bağımsızlığı ile hukuk güvenliğinin en üst düzeyde sağlandığı; katılımcı ve çoğulcu demokrasinin hakim olduğu; uluslararası sözleşmeler ve evrensel değerler çerçevesinde temel insan haklarının ve başta ifade ile basın özgürlüğü olmak üzere tüm özgürlüklerin garanti altına alındığı; şiddet, korku, baskı, ötekileştirme, ayrıştırma ve ayrımcılığın yaşanmadığı; hukuka bağlı, vatandaş odaklı, katılımcı, tarafsız, saydam, hesap verebilir, denetlenebilir, etkili ve verimli bir kamu yönetiminin hayata geçirildiği; herkesin insan onuruna yaraşır yaşam ve refah standartlarına ulaştığı; çocuklarımızın ve gençlerimizin geleceğe umutla baktığı, milletimizin barış ve huzur içinde yaşayacağı, saygın ve güçlü bir Türkiye idealini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur.

Partimiz tüm politika oluşturma, karar alma ve uygulamalarında; şeffaflık, hesap verebilirlik, dürüstlük, çoğulculuk, katılımcılık, kurumsallaşma, her alanda liyakatı esas alma, işi ehline verme, istişareye ve ortak akla dayalı yönetim, vatandaşlarımız arasında hiçbir ayırım yapmama, her koşulda gelişmiş bir demokrasiyi, insan haklarını, özgürlükleri ve hukukun üstünlüğünü savunma, toplumun değerlerine, ihtiyaç ve taleplerine duyarlı olma, kendini değerlendirmede tevazu ve ahlakı temel alma, politika uygulamalarında tutarlılık, öngörülebilirlik ve bütüncül yaklaşımı esas alma ilkelerine bağlı kalacaktır.

Bu ilkeler doğrultusunda amacımızı gerçekleştirmek için bütün samimiyet ve gayretimizle çalışacağımıza tüm vatandaşlarımıza söz veriyoruz.

ÖZGÜRLÜKÇÜ, KATILIMCI VE ÇOĞULCU DEMOKRASİ

Temel Haklar ve Özgürlükler

Temel hak ve özgürlükler; var oluşla kazanılan, uzun tarihi mücadelelerin sonunda insanlığın ortak değerleri olarak kabul gören, insan onurundan kaynaklı vazgeçilmez ve devredilmez hakları ve özgürlükleri ifade eder.

Partimiz, “özgürlük, eşitlik, adalet” temelleri üzerine kurulu bir demokrasi anlayışının savunucusudur. Bu itibarla, temel hak ve özgürlükleri etnik köken, dil, din, mezhep, cinsiyet, siyasi ve sosyal aidiyet farkı gözetmeksizin tüm insanlar için tanıyor ve iç hukukumuzu bu standartlara göre uyarlamayı hedefliyoruz.

Partimiz, insan aklının, sağduyusunun ve vicdanının beslediği birliktelik ruhunun, topluma yönelen her türlü ayrıştırmacı söylem ve eyleme karşı en doğal savunma mekanizması olduğuna inanmaktadır. Bu bağlamda, huzur ve güven, adalet ve hukuk, insan hakları ve özgürlükler, insan onuru ve insana saygı, sosyal refah gibi gelişmiş değerlerle her kesimden insanımızı buluşturmak temel hedefimizdir.

Yaşam hakkı, bizim için en temel, vazgeçilmez ve devredilemez bir haktır. Her hal ve şart altında bu hakkın korunmasını devletin birincil görevi olarak kabul ediyoruz.

Düşünce ve ifade özgürlüğü açık ve demokratik toplumun vazgeçilmezidir. İnsanın her bakımdan gelişmesinin özgür bir ortamda gerçekleşeceğine, ülkenin gelişmesinin, uluslararası rekabetteki başarısının ve ekonomik zenginliğinin ancak özgür ve özgüvenli insanlarla mümkün olacağına inanıyoruz. Düşünce ve ifade özgürlüğünün önünde engellerin, korkuların, sınırların olduğu bir ülkede bunların mümkün olamayacağının bilincindeyiz.

Devletin görevi, her alanda özgürce düşünmenin ve düşünceyi ifade etmenin önündeki engelleri kaldırarak açık toplum şartlarını oluşturmaktır. En geniş sivil toplum kuruluşu olan siyasi partilere düşen de bu konuda öncülük etmek, ülkemizde çoğulcu toplumsal yapının savunucusu olmaktır.

Düşünce ve ifade özgürlüğüne dayalı eleştirilerin ceza hukukunun konusu olması kabul edilemez. Düşünce ve ifade özgürlüğünün varlığı, yolsuzluk, adaletsizlik, ayrımcılık, kayırma ve hukuksuzlukların ortaya çıkarılması ve kamuoyu vicdanında yargılanması açısından hayati önem taşımaktadır. Partimiz, düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanılmasını engelleyecek her türlü uygulamanın karşısındadır.

İnanmanın, düşünmenin, inancını ve düşüncesini ifade etmenin ve bunlara göre yaşamının, bu amaçla örgütlenmenin insanın en temel hakları olduğuna inanıyoruz.

İnanç alanına müdahaleden ziyade, insanların inançlarını korkusuzca ve tam bir huzurla yaşayabilecekleri özgür ortamı sağlamak ve insanların inançlarının gereğini yaşamalarının önündeki engelleri kaldırmak devletin temel görevidir.

Vatandaşlarımızın inanç, kültür ve referans ekseninde, hak ve özgürlük taleplerini adalet temelinde karşılayacak, ötekileştirme hissi doğuracak uygulamaları ortadan kaldıracacağız. Bu bağlamda Alevi vatandaşlarımızın başta Cem Evlerine ilişkin talepleri olmak üzere inanç, düşünce ve davranış temelinde birikmiş sorunlarının çözüme kavuşturulması için gerekli adımları atacağız.

Farklı din ve inanç gruplarının; varlıklarını koruma, sürdürme, yaşama ve örgütlenme özgürlükleri, kamusal görünürlüklerinin önündeki tüm kanuni ve idari engelleri ortadan kaldıracacağız. İnsan onuruna zarar veren ve bir bütün olarak demokrasiyi tehdit eden nefret söylemlerine karşı kararlılıkla mücadele edeceğiz.

Türkiye'nin insan haklarına dayalı demokratik bir hukuk devleti olma konusundaki eksiklikleri, Kürt sorununun da kaynağında yatan temel faktördür. Uzun bir tarihi arka plana sahip olan bu sorun, iktisadi, siyasi ve insani açılardan pek çok olumsuz sonuç doğurmaktadır. Hayati önemi haiz bu konunun birçok boyutu bulunmakla beraber esasında bu sorun, Kürt vatandaşlarımızın demokratik hak, özgürlük ve eşit vatandaşlık taleplerinin karşılanmasıyla ilgilidir.

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak Kürt sorununu, vatandaşlarımıza güven temelinde siyasi kanalları açık tutarak, taleplerin rahatlıkla tartışılacağı demokratik zemini inşa ederek, özgürlük alanlarını genişleterek ve hukuku tahkim ederek çözeceğiz.

Kürt sorununu çözüme kavuşturmuş bir Türkiye'nin demokraside ilerleyeceğine, kaynaklarını ihtiyaç duyduğu alanlarda kullanarak ekonomisini güçlendireceğine, hukuki standartlarını yükselteceğine, dış politikada hareket alanını genişleteceğine ve sosyal dokusunu kuvvetlendireceğine olan inancımız tamdır.

Bu bağlamda öne çıkan en önemli konu, anadilin korunması, kullanılması ve geliştirilmesidir. Vatandaşlarına resmi dili öğretmek ve kullanmalarını sağlamak, her devletin hem hakkı hem de görevidir. Bununla birlikte, demokratik devletler, vatandaşlarının anadillerine yönelik taleplerine cevap üretmekle de yükümlüdürler. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin hem toplumsal çoğulculuğun muhafazasını sağlayacağına hem de vatandaşların ülkelerine olan aidiyet duygularını pekiştireceğine inanıyoruz.

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak, anadilin bir çatışma konusu haline getirilmesini doğru bulmuyoruz. Resmi ve ortak dilimiz olan Türkçe'nin iyi öğretilmesi esas olmakla birlikte anadile ilişkin talepleri, vatandaşlarımızın kültürel farklılıklarının tanınması, temel bir insan hakkı ve pedagojik bir gereklilik olarak ele alıyoruz. Bu itibarla, anadil hakkı kapsamında bütün vatandaşlarımızın anadillerini kullanmaları ve geliştirmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmayı hedefliyoruz.

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak, etnik, dini, mezhebi ve kültürel çeşitliliğimizi dikkate alarak toplumdaki tüm farklılıkları kapsayacak ve kuşatacak bir vatandaşlık anlayışını savunuyoruz. Ülkemizde bugüne kadar herkesi kucaklayan bir vatandaşlık anlayışının hayata geçirilememesi hem Kürtlerin hem de diğer bazı toplumsal grupların kendilerini dışlanmış hissetmelerine yol açmıştır. Bu yüzden daha kapsayıcı ve kuşatıcı yeni bir vatandaşlık anlayışının geliştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Böylesine güçlü bir vatandaşlık anlayışının hâkim kılınmasının, hiç kimsenin bir ayrımcılığa maruz kalmamasını ve herkesin kendini bu ülkenin eşit ve özgür bir vatandaşı hissetmesini sağlayacak temel dayanaklardan biri olduğuna inanıyoruz.

Partimiz, şiddet, sömürü ve ırkçılığı açıkça reddeder. Ülkemizde hiç kimsenin işkenceye, insanlık dışı ve onur kırıcı davranışa uğramasına asla izin vermeyeceğiz. Gözaltındaki kişileri kötü muameleden koruyacak güvenceleri acilen geliştireceğiz.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve taraf olduğumuz diğer uluslararası sözleşmelerin ihlali iddialarının etkin bir şekilde soruşturulmasını teminat altına alacağız.

Ülkemizde adaleti tam olarak tesis etmek amacıyla; masumiyet karinesi, ceza sorumluluğunun şahsiliği, hukuki belirlilik, savunma hakkı, bağımsız ve tarafsız mahkemeler önünde adil yargılanma hakkı, silahların eşitliği ilkesi, suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi ve itiraz haklarının etkin bir biçimde kullanılması hususunda hiçbir taviz vermeyeceğiz.

Cezaların, insan onuruna yakışır şartlarda ve yeni sorunlara neden olmayacak şekilde infaz edilmesi ve infaz süresince tutuklu ya da hükümlüye verilecek olan disiplin cezalarından ailelerinin ve yakınlarının olumsuz etkilenmemesi için gerekli mekanizmaları kuracağız.

Suç ve cezalara ilişkin evrensel ilkelerin uygulanmasını sağlayacak, idarenin hiçbir şekilde suç ve suç kriteri ihdas etmesine müsaade etmeyeceğiz. Bu çerçevede, Kararnameler yoluyla işlerini kaybetmiş ve yargı kararlarıyla suçsuz bulunmuş veya haklarında idari ve adli bir soruşturma bulunmayan kişilerin hak ve itibarlarının iadesi ile ilgili düzenlemeleri ivedilikle yapacağız.

Eşit yurttaşlık ve fırsat eşitliğinin ayrılmaz bir parçası olan cinsiyet eşitliğini temin etmek için, ayrımcılığa yol açan mevzuatı yeniden düzenleyecek, devletin bütün eylem, işlem ve kararlarında bu eşitliği hâkim kılacağız.

Bireylerin bir araya gelerek toplanma ve toplu olarak seslerini duyurması demokrasinin temel unsurlarındandır. Bu çerçevede, toplanma, gösteri ve örgütlenme özgürlüğü alanındaki bütün engelleri kaldıracak, mevcut düzenlemeleri demokratik toplumun gerekliliğine uygun hale getireceğiz.

Herkesin özel hayatının, aile hayatının ve haberleşmesinin gizliliğini korumak devletin görevidir. Bu konudaki ihlallerin önüne geçecek ve bireylerin bu haklarını güvence altına alacağız.

Hukuka, adil yargılanma hakkına ve masumiyet karinesine dayanmayan gerekçelerle seçme ve seçilme hakkının engellenmesinin ve özüne dokunulmasının karşısında yer

alacağız. Kesin hükme dönüşmüş adli bir karar olmadıkça seçilmişlerin görevden alınmasına izin vermeyeceğiz.

Mevcut hak arama kurullarını yeniden düzenleyeceğiz. Hak arama kurullarına sivil toplum temsilcilerinin katılımını sağlayacak, bireylerin bu kurullara başvurusunu kolaylaştıracak ve kurullarda alınan kararların gecikmeksizin ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesini temin edeceğiz.

Sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, uluslararası sözleşmelerde yer alan sosyal hakların tanınmasına ve korunmasına özel bir önem vereceğiz. Sosyal yardımlarda bireyleri kendisine muhtaç gören bir devlet anlayışı yerine bu yardımları hak temelli bir yükümlülük olarak gören anlayışı hâkim kılacağız.

Basın Özgürlüğü

Basın özgürlüğü, demokrasinin temel taşlarından ve güvencelerinden birini oluşturur, özgür ve çoğulcu bir kamuoyunun oluşumunu sağlar. Bu özgürlüğün doğrudan ya da dolaylı olarak kısıtlanması, insan haklarına dayalı demokratik hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eder.

Basın, kamunun "gözetleyicisi" olarak farklı kaynaklardan bilgi ve düşünceleri yayarak demokratik toplumun vazgeçilmez unsurları olan şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasına da katkıda bulunur.

Özgür basın, kamu siyasetine ilişkin konularda kamuoyunun bilgilенmesine ve tartışmalara katılmasına zemin hazırlayarak, siyasi karar alma süreçlerini katılımcı ve çoğulcu bir niteliğe kavuşturur. Bu suretle basın, siyasi iktidarların halk tarafından denetlenmesine ve gözetlenmesine aracılık ederek, demokratik toplum düzeni açısından hayati bir işlevi yerine getirir.

Halkımızın doğru ve güvenilir şekilde bilgilendirilmesine, eleştirilerden ve farklı görüşlerden haberdar olmasına hizmet etmesi gereken medya çeşitli sindirme, müdahale ve baskılar nedeniyle görevini özgürce yerine getirememektedir. Bugün medya kuruluşlarının önemli bir kısmı siyasetin etkisine girmiş ve belli bir siyasi söylemin propaganda aracı haline dönüşmüş, toplumun iktidarı denetleme imkanı

ortadan kaldırılmıştır. Sosyal medya, yurttaşlarımızın fikir ve eleştirilerini özgürce paylaşabilecekleri bir ortam olmaktan çıkmış, bilgiye erişimin giderek zorlaştığı bir mecra olmaya başlamıştır.

Parti olarak, basın özgürlüğünün, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir devlet için ne denli yaşamsal bir değere sahip olduğunun bilincindeyiz. Bu bilinçle, basın özgürlüğünün önündeki bütün engelleri kaldıracağımızı taahhüt ediyoruz. Basının kendinden beklenen işlevi hakkıyla yerine getirebilmesi için gerekli olan her türlü tedbiri alma konusundaki kararlılığımız tamdır.

Basının görevini bağımsız bir şekilde ve kaygı duymaksızın yerine getirdiği, güvenli, çoğulcu ve elverişli bir ortam oluşturacağız.

İnternet mevzuatının uluslararası standartlara uygun, bilgiye erişimi ve ifade özgürlüğünü kısıtlamayacak biçimde uygulanmasını sağlamak için gerekli yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Basın Meslek Kuruluşlarının editoryal bağımsızlığın oluşturulmasına yönelik çalışmalarına destek vereceğiz.

Basın etik kurallarının uygulanması ve özdenetim mekanizmalarının çalıştırılmasında ilgili sivil toplum kuruluşlarına her türlü desteği vereceğiz.

Basın kartı verilmesi konusundaki yetkiyi yeniden düzenleyerek gerek mesleğe kabulde gerekse de basın kartlarının yenilenmesinde, meslek örgütleri tarafından oluşturulacak bir kurulun etkin olmasını sağlayacağız. Keyfi akreditasyon kararlarını engelleyeceğiz.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun mevzuatını basın özgürlüğünü genişletecek bir anlayışla yeniden tanzim edeceğiz. Kurulun oluşumunda TBMM'nin yanında sivil toplum ve meslek örgütlerinin sürece katılımını sağlayacak, kurulun bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendireceğiz.

Anadolu Ajansı ve TRT'yi, halkın doğru, tarafsız ve bağımsız haber almasını sağlayacak şekilde yeniden yapılandıracağız.

Basın İlan Kurumu'nun resmi ilân ve reklamları tüm basın kuruluşlarına adil ve şeffaf olarak, yerel medyayı da kapsayacak biçimde, dağıtmasını sağlayacağız.

Yerel radyo, televizyon ve gazeteler ile internet yayıncılığının güçlendirilmesi için gerekli adımları atacağız.

Bağımsız ve tarafsız bir yayın politikasının güçlendirilmesi için medyada tekelleşmeye karşı her türlü önlemi alacağız.

Gazetecilere karşı açılan çok sayıda davanın gerekçesini oluşturan ceza mevzuatındaki hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) yerleşik içtihatları çerçevesinde basın özgürlüğünü esas alarak gözden geçireceğiz.

Yeni Bir Anayasa, Kuvvetler Ayrılığı ve Güçlü Parlamenter Sistem

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak, Türkiye'nin siyasal sorunlarının temelinde anayasal düzen tercihlerine ilişkin hata ve eksikliklerin yattığına inanmaktayız. Yeterli demokratik denge ve denetim mekanizmalarına sahip olmayan, katılımcılığa ve çoğulculuğa yeteri ölçüde alan tanımayan, katı merkezîyetçi ve dışlayıcı anayasal düzenlerin olağan sonuçlarını yaşıyoruz.

Türkiye'de anayasalar, toplumun özgürlük ve demokrasi taleplerini yansıtmaktan ve toplumsal barışı tesis etmekten uzak kalmıştır. Bireye ve devlete yüklenen anlam, toplum tasavvuru, kimlik ve inanç tercihleri, devleti hakem olmaktan çıkarıp bir taraf haline getirmiştir. Devlet; toplum ve birey tarafından tanımlanan değil, toplumu ve bireyi tanımlayan, onun kimliğine müdahale eden, ideolojik tarafsızlığı bulunmayan bir yapı olagelmiştir.

Anayasal düzen tercihlerinden kaynaklanan sorunlar 2017 Anayasa değişiklikleriyle başlamamış, ama bu değişikliklerle birlikte derinleşmiştir. Son Anayasa değişiklikleriyle, demokratik denge ve denetim mekanizmaları ortadan kaldırılmış, iktidar tek elde toplanmış, Meclis ve yargı işlevini yitirmiştir. Bu durum, demokrasinin seçim sandığına indirgenmesine, insan haklarının yoğun olarak ihlal edilmesine ve devlet kurumlarının işleyişinin tahrip edilmesine yol açmıştır.

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak anayasayı, milletimizin “*bir arada yaşama ilkeleri*” olarak görmekteyiz. Bu çerçevede, Türkiye’nin bugüne kadarki anayasa deneyimlerinden de yararlanarak, toplumsal talepleri merkeze alan, tüm farklılıkları değerli gören toplumsal sözleşme niteliğindeki bir anayasayı hayata geçirmeyi amaçlıyoruz. Yeni bir anayasa yapımının ve anayasa değişikliklerinin olağan dönemlerde, katılımcı ve müzakereci bir yöntemle, geniş bir mutabakatla olması gerektiğine inanıyoruz.

İnsan onurunun dokunulmazlığını, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı kuvvetler ayrılığına dayanan demokratik bir düzeni, yaşamın temeli olan doğanın ve çevrenin korunmasını, eşitliği ve adaleti, laiklik ilkesini ve hukukun üstünlüğünü, devletin ideolojik tarafsızlığını, yerinden yönetimi ve yerel yönetimler ile sivil toplumun güçlendirilmesini anayasal düzenin temel ilkeleri olarak kabul ediyoruz.

Toplumun anayasal düzeni benimsemesi ve sahiplenmesi ancak demokratik katılımı mümkündür. Demokratik katılımın, ülkemizin istikrarının ve gücünün temel şartı olduğuna inanmaktayız. Bu çerçevede, Devletin tüm kurumsal yapılanmasını, hiçbir istisna tanımaksızın tüm toplumsal farklılıkların ayrımsız ve ön koşulsuz katılımına ve temsiline dayandıracağız.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, özgürlükleri güvence altına alabilmenin bir gereği olarak yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirlerinden ayrılması gerektiğini ifade eder. Bütün güçlerin tek bir elde toplanması halinde yönetimin denetlenemeyeceği, keyfiliğe kaçacağı ve bu sebeple de özgürlüklerin güvence altına alınamayacağı açıktır.

İktidarın tek elde toplanmasına bir tepki olarak ortaya çıkan kuvvetler ayrılığı ilkesi, iktidarın yozlaştırıcı olduğuna ilişkin tarihsel tecrübeden beslenir. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin amacı, iktidarı yozlaşmadan alıkoymak, keyfiliğe kaymasını önlemek, frenlemek ve sınırlamak suretiyle özgürlükleri korumak ve güvence altına almaktır.

Başarılı demokratik ülkeler ile Türkiye’nin hükümet sistemleri konusundaki deneyimleri birlikte dikkate alındığında, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin Türkiye için doğru bir tercih olmadığına inanıyoruz. 2017 öncesinde Türkiye’de geçerli olan parlamenter sistemin de esaslı sorunlarının bulunduğunu bilmekteyiz. Bu nedenle,

Cumhurbaşkanının ağırlıklı olarak temsili yetkilere sahip olduğu, tarafsızlığıyla bütünleştirici ve güven verici işlevinin bulunduğu, güçlü bir parlamenter sisteme geçilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, millet iradesinin en yüksek oranda temsil edildiği, siyasal sistemin merkezinde yer alan ve yürütmeyi etkin şekilde denetleyen bir organ haline getireceğiz.

TBMM'nin yasama ve denetim faaliyetlerini uzlaşmacı ve çoğulcu yöntemlerle gerçekleştirmesi gerektiğine inanıyoruz. Meclis komisyonlarının teknik kapasitesini güçlendirerek yasama ve denetim faaliyetlerinin niteliğini artıracacağız. TBMM'nin, yürütmenin sadece siyasi kanadını değil, başta güvenlik, istihbarat ve dış politika alanlarındakiler olmak üzere kurum ve kuruluşları denetlemesini de sağlayacağız.

Öngördüğümüz parlamenter sistemin bir gereği olarak, Kanun Hükmünde Kararname gibi TBMM'nin yasama yetkisinin devri anlamına gelen uygulamalara son vereceğiz.

Teknolojinin sunduğu imkânlardan da en üst düzeyde yararlanarak vatandaşlarımızın ve sivil toplum kuruluşlarının yasa yapma sürecine daha etkin biçimde katılımını sağlayacağız.

Olağanüstü Hal Kararname'leriyle temel hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamaların, hakkın özüne dokunamayacağı esasını benimseyeceğiz. Bu kararnamelerin yargısal denetime açılmasını ve Anayasa Mahkemesi tarafından temel haklar bakımından re'sen incelenmesini sağlayacağız. OHAL'in sona ermesi halinde, kararnamelerin tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmasını temin edeceğiz.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin vazgeçilmez unsuru olan yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığını tam olarak sağlamak amacıyla, yargı sistemini yeniden tanzim edeceğiz. Bu alanda Avrupa demokratik standartlarını yansıtan Venedik Komisyonu çalışmalarından yararlanacağız.

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı bakımından son derece önemli olan yüksek yargı kurullarını, yargının demokratik meşruiyeti ve çoğulculuğu ilkeleri çerçevesinde yeniden tanzim etmeyi hedefliyoruz. Yüksek yargı kurulları üyelerinin, tek başına

devlet başkanı, parlamentodaki bir siyasi parti çoğunluğu veya yargıda gruplaşmalara neden olacak yöntemlerle belirlenmesinin doğru olmadığını düşünüyoruz. Bu nedenle, hukukun üstünlüğü ve sınırlı iktidar ilkesi doğrultusunda yüksek yargı kurullarında tarafsızlığın ve bağımsızlığın ve çoğulculuğun sağlanması amacıyla, üye seçiminde kaynak çeşitliliğine önem verilmesini, Meclis'in etkinliğinin artırılmasını ve seçimlerin nitelikli çoğunluğa dayalı olarak yapılmasını savunuyoruz.

Anayasa Mahkemesinin demokratik meşruiyetini güçlendireceğiz. Mahkeme üyelerinin seçiminde TBMM tarafından seçilecek üye sayısını arttıracak ve seçimlerde nitelikli çoğunluk arayacağız. Bireysel başvuruların daha kısa sürede sonuçlanması için Mahkemenin kapasitesini arttıracak tedbirleri alacağız.

Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmaması hukuk güvenliği üzerinde büyük tahribat oluşturmaktadır. Bu kararların Anayasa'da öngörüldüğü şekilde derhal uygulanmasını sağlayacak adımları atacağız.

Siyasi Partiler, Seçimler, Siyasetin Finansmanı ve Siyasi Etik

Demokrasinin başlangıç noktasının siyasi partiler ile milletvekili seçimlerine ilişkin düzenlemeler olduğu, yine demokrasinin inşasını imkânsız kılan engellerin de bu düzenlemelerin içinde yer aldığını biliyor ve Türkiye'nin demokratikleşmesi için bu konuya özel bir hassasiyetle yaklaşıyoruz.

Bu kapsamda, siyasi partiler yasasında, parti içi demokrasiyi kurumsallaştıracak ve parti üyelerinin siyasi çalışmalara, parti içi eğitim faaliyetlerine, siyasetin finansmanına ve siyasal kararlara katılma usul ve şartlarını demokratik esaslar çerçevesinde sağlayacak değişiklikleri hayata geçireceğiz.

Seçim yasasında temsilde adaleti sağlamak amacıyla, barajın düşürülmesi ve seçim bölgesinin daraltılmasıyla ilgili düzenlemeleri gerçekleştireceğiz.

Siyasetin finansmanının şeffaflığı ve denetlenebilirliği sağlıklı demokratik bir sistemin en temel unsurlarındandır.

Siyasi partilerin kaynaklarının, edinim yollarının ve harcamalarının kayıt altına alınması ve finansal tablolarının bağımsız denetim firmaları tarafından denetlenmesi ve denetleme raporlarının kamuoyuna açıklanması gerektiğine inanıyoruz.

Partimiz, siyasetin finansman maliyetinin düşürülmesinin partiler ve bağımsız adaylar arasındaki yarışın demokratik ve adil bir şekilde yapılabilmesinin önemli bir ön şartı olduğunu savunur. Siyasi çalışmaların ve seçim kampanyalarının dijital çağın gerekleri ve getirdiği imkanlar dikkate alınarak, seçmen ve çevre dostu bir hassasiyetle yürütülmesinin maliyetleri önemli ölçüde azaltacağına inanıyoruz.

Temiz finansmanın sadece partiler için değil, ülkemiz demokrasisi için de hayati derecede önemli olduğuna inanan partimiz, seçimle gelinen tüm görevlerde; kampanya döneminde özel bir kampanya hesabı açılmasını, seçmenin kampanyaya desteğinin sağlanmasını, kampanya hesabının seçim sonrası denetlenerek denetleme raporlarının kamuoyuna açıklanmasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmasını hedeflemektedir.

Siyasi Partilere Hazine aracılığı ile verilen toplam yardım miktarının, dağıtım oranlarının yeniden ele alınması kaçınılmazdır. Toplam miktar ve bunun dağıtımının daha adil bir şekilde planlanması, siyasi partilerin de kendilerine verilen yardımı yerel teşkilatları ile hakkaniyetli bir şekilde bölüşmeleri gerektiğine inanıyoruz.

Şeffaf ve temiz finansmana dayalı siyaset anlayışımızın bir tamamlayıcısı olarak, Avrupa Birliği müktesebatı ve ülkemizin de üyesi olduğu "Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)"nun tavsiye kararları ile tam uyumlu bir siyasi etik yasasının hayata geçirilmesini hedefliyoruz.

Sivil Toplum

Sivil toplum, demokrasilerin asli unsurlarındandır. Katılımcı demokrasinin gerçekleşmesi için sivil toplumun güçlendirilmesi elzemdir.

Kamu gücü, kaynağı ve yetkisi kullanan kişi ve kurumların bunları kamu yararına, etik ve hukuk ilkelerine uygun kullanıp kullanmadığının, yozlaşma ve yolsuzluk

sayılabilecek eylemlerinin denetimi için en etkin unsurlardan biri olan sivil toplumun güçlenmesi öncelikli hedefimiz olacaktır.

Sivil toplum örgütlerinin vesayet altına alınması, ifade özgürlüklerinin kısıtlanması ve bağımsızlıklarını kaybetmeleri demokrasiye büyük zarar vermektedir.

Türkiye'nin refah ve ilerleme potansiyelini gerçekleştirmek ve sosyal sermayemizden daha fazla yararlanmak amacıyla, devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında iş birliğinin sağlanması önceliklerimizden birisidir.

Şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkemiz gereği, kamu kuruluşlarının uygulamaları ve karar alma süreçlerine ilişkin bilgilendirmede Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) açık kapı ilkesini esas alacağız.

Sivil toplum örgütlerinin bireylerin kendilerini özgürce gerçekleştirme kanallarından biri ve aktif vatandaşlığın hayata geçirilmesi için öğrenme ve sosyalleşme mecraları olduğu bilinciyle hareket edecek ve bu anlayışı destekleyen program ve projeleri teşvik edeceğiz.

Birlikte çalışma kültürünün geliştiği bir platform olarak sivil toplum bilincinin gençler arasında yaygınlaşmasını ve gençlerin sivil toplum faaliyetlerine etkin olarak katılmasını destekleyeceğiz.

STK'ların kendi aralarında ve kamu kurumları ile hızlı iletişime geçebileceği bir altyapı oluşturacağız.

Kamu yararı statüsü ve vergi muafiyeti gibi desteklerden yararlanmak isteyen STK'lar için adil ve şeffaf bir yöntem uygulanmasını sağlayacağız.

STK'ların toplanma ve gösteri düzenleme gibi haklarına getirilen yer ve süre kısıtlamalarını ifade özgürlüğü lehine olmak suretiyle yeniden düzenleyeceğiz.

STK'ların denetimi ile ilgili yasal düzenlemeleri açıklığa kavuşturarak, denetimlerin bu kuruluşların amaçları ve yasalar çerçevesinde faaliyet göstermelerini temin etmenin ötesine geçerek, iç işlerine müdahale gerekçesi olarak kullanılmasını engelleyeceğiz.

Cezai yaptırımların uygulanması gerektiği durumlarda hakkaniyet ilkesinin gözetilmesini sağlayacağız.

STK'lara yönelik her türlü kayırmacılık ve dışlayıcılık uygulamalarına son vereceğiz.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri ile sivil toplum kuruluşlarının iç işleyişlerinde demokratik mekanizmaların güçlendirilmesi için gerekli düzenlemeleri yapacağız.

ADALET, HUKUK VE YARGI

Adalet Değeri

Adalet; herkese hak ettiğini vermek ve herkesin hakkını koruyup güvence altına almaktır. Bu içeriğiyle adalet, insan haklarını ve onun özünü oluşturan insan onurunu gözetmek demektir. İnsan haklarını ve insan onurunu referans alan adalet kavramı, hukukun üstünlüğüne dayalı devlet anlayışının temelidir.

Devletlerin meşruiyeti, gücü ve sürekliliği, üzerine kurulu oldukları adalet temelinin sağlamlığıyla ölçülür. Adalet değeri üzerine kurulu olan ve adaleti tesis eden devletler güçlü ve daim olurlar, adalet değerinden uzaklaşan ve zulme saplanan devletler ise yok olurlar. "Adalet mülkün temelidir" düsturunu, bu evrensel gerçekliğin veciz bir ifadesi olarak görmekteyiz.

Partimiz, adaleti toplumsal ve siyasal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi olarak kabul eder. Adalet; toplumsal barışın, huzurun, güvenliğin ve refahın güvencesidir. Adaletin olmadığı yerde haksızlık ve zulüm hâkim olur. Haksızlığın ve zulmün yaygın olduğu toplumlarda çatışma, kampaşma ve kutuplaşma eksik olmadığı gibi, refahı sağlamak da mümkün değildir. Böylesi bir toplumda kanunlar, haksızlığı ve zulmü meşrulaştırmaktan başka bir işlev görmezler.

Toplum olarak, adalet değerinden uzaklaşan ülkemizde devlet sisteminin temellerinin sarsıldığına tanıklık etmekteyiz. Ülkemizde yaşanan sorunların ve krizlerin temelinde adalet prensibinden sapma yatmaktadır. Toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamımızın

her alanında kendisini hissettiren adalet açığı, toplumsal barışı zedelemekte, toplumun kendi içinde ve toplum-devlet ilişkisinde onarılması güç yaralar açmaktadır.

Parti olarak, toplumda adalet beklentisinin çok yaygın ve güçlü olduğunun farkındayız. Partimizin temel felsefesi, siyaset ve yönetim anlayışı, adalet değeri üzerine kurulmuştur.

Hukuk ve Hukukun Üstünlüğü

Hukuk, adalet değerini somutlaştıran ve onu gerçekleştirmeye yönelik kurallar bütünüdür. Hukukun özü adalettir. Adalet değeri hak ve özgürlük eksenli olduğundan, adalet değerini gerçekleştirmeyi hedefleyen hukukun amacı da kişilerin hak ve özgürlüklerini güvence altına almak olmalıdır.

Kişilerin hak ve özgürlüklerini koruma amacını gütmeyen, insanlar arasında ayrımcılık yapan ve eşitlik ilkesini hiçe sayan kanunların ve uygulamaların yürürlükte olduğu bir devlet, hukuk devleti olarak nitelendirilemez.

Hukuk, adalet esasına dayalı bir toplumsal düzeni tesis etmeyi hedefler. Adalet esasına dayalı toplumsal düzen, aynı zamanda toplumsal barışın da teminatını oluşturur. Ülkemizin en fazla ihtiyacı olan da budur.

Hukuk devletinin özü, “adalet devleti”dir. Hukuk devletinin amacı, adalet devletini gerçekleştirmektir. Hukuk adalet süzgecinden, devlet de hukuk süzgecinden geçtikten sonra geriye kalan şey hukuk devletidir.

Adaletsiz hukuk, yalnızca “yanlış hukuk” değil, her türlü hukuk doğasından yoksunluktur; hukukta zorbalıktır.

Hukuk; eşitlik, özgürlük ve adalet gibi evrensel değerleri referans alan kurallar bütünüdür. Hukukun toplumsal yaşamda ve devletin işleyişinde üstün bir konumda olması, demokratik hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez bir gereğidir.

Hukukun üstünlüğüne dayalı devlet, herkesin hukuk karşısında eşit olmasını öngörür. Hukuk devletinde dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve

benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin herkes kanun ve hukuk önünde eşittir. Hukuk devletinde hiç kimseye ayrıcalık ve imtiyaz tanınmaz.

Hukuk, yönetilenleri olduğu kadar yönetenleri de bağlar. Millet adına iktidarı kullananların ve yönetim mevkiinde olanların hukuk karşısında herhangi bir ayrıcalığı yoktur. Hukuk devleti, üstünlerin ya da güçlülerin değil, hukukun üstün olduğu bir devlettir.

Hukuk devleti, devletin hukukla çerçevesini ve kayıtlanmasını öngörür. Devletin yapılanmasının ve işleyişinin hukuka uygun olmasını gerektirir.

Hukuk devletinde kişisel ve keyfi yönetime yer yoktur. Devletin bütün kararları, eylem ve işlemleri hukuka uygun olmak zorundadır. Yasama, yürütme ve yargı organları hukuka bağlı olarak görev icra ederler. Hiçbir kurum, kuruluş, organ ya da şahıs hukuktan bağımsız değildir.

Hukuk devleti adaletli bir toplum düzeni oluştururken, aynı zamanda, toplumsal istikrarı da sağlar. Bu istikrarın özü, hukuki güvenlik ve öngörülebilirliktir.

Hukuk devletinin temel gereklerinden biri olan hukuki güvenlik, yurttaşların kamu otoriteleriyle ilişkilerinde bugüne ve geleceğe ilişkin olarak güven duygusu içinde olmaları demektir. Hukuk devleti ilkesinin işlevsel olabilmesi için hukukun, yönetilenlere güven duygusu vermesi gerekir. Bunun için de özellikle bireysel özgürlükleri etkileyen hukuk kurallarının açık ve önceden bilinebilir olması gerekir. Hukuka olan güvenin sağlanabilmesi için hukuk alanında belirsizlik ve keyfiliğe yer verilmemelidir.

Hukuki öngörülebilirlik ise, sağlanan hukuki istikrar sayesinde kişilerin geleceği öngörebilmeleri ve bu öngörüler doğrultusunda her türlü etkinliklerini yürütebilmelerini ifade etmektedir. Buna göre hukuk devleti, yasaların egemenliğine dayanan istikrarlı bir hukuk düzeni kurmak suretiyle yurttaşların ne tür işlem ve eylemleri yapabileceklerini ve ne tür yaptırımlarla karşı karşıya kalabileceklerini önceden bilerek ona göre hareket etmelerine olanak tanır.

Hukuki güvenlikten ve hukuki öngörülebilirlikten yoksun olan ülkelerin sosyal barışı sağlamaları mümkün olmadığı gibi, ekonomik kalkınmayı sürdürmesi de mümkün değildir.

Parti olarak, ülkemizde yaşanan toplumsal huzursuzluğun ve ekonomik krizin temelinde hukuk sistemimizin güvenilirlikten ve öngörülebilirlikten uzak istikrarsız yapısının yattığına inanmaktayız. Hukukun sağladığı istikrar ortamında güvensizliğin ve belirsizliğin azalacağına, üretim ve yatırım kararlarının korkusuzca ve güvenle alınacağına, böylece kalkınma sürecimizin hızlanacağına inanıyoruz.

Mevzuatımızdaki temel insan haklarına ilişkin kimi yasakçı hükümler ile kamu yönetiminin hukuk dışı keyfi uygulamaları ve toplum vicdanını zedeleyen bazı yargı kararları nedeniyle ülkemiz hukuk devletinden çok, keyfiliğin yaygın olduğu bir kanun devleti görüntüsü vermektedir. Ülkemizin, özellikle son yıllarda hukuk devletinin temel gereklerini yerine getirmekten hızla uzaklaştığına ve itibar kaybettiğine tanıklık etmekteyiz.

Hukuk devleti konusunda ülkemize kaybettiği itibarını yeniden kazandırmak ve güçlü demokrasiler seviyesine ulaşmak Partimizin öncelikli hedeflerinden biridir. Bu amaçla; başta OHAL mevzuatı olmak üzere, insan haklarına ve hukukun evrensel ilkelerine aykırı düzenlemeleri, özgürlük, eşitlik ve adalet gibi evrensel değerleri referans alarak yenileyeceğiz. Hukuki güvenliği ve hukuki öngörülebilirliği temin ederek, hukuk alanında istikrarı sağlayacağız.

Parti olarak, kamu yönetiminin hukuka bağlılığını sağlamak amacıyla, idari ve yargısal denetimi etkin hale getireceğiz.

İdari yargının alanında kalan mevzuatın dağınık ve ilişkisiz olarak düzenlenmiş olması, yanlış uygulamalardan sonra yürütülen yargılamalar sonucunda telafisi mümkün olmayan hatalara ve kamu zararlarına sebep olmaktadır. Bu çerçevede, idari yargı alanına giren mevzuatı kolay anlaşılabilir, somut ve çelişmez bir şekilde düzenleyeceğiz. Uygulama birliği oluşturarak bireylere ve kamuya yüklenen tazminat külfetini ortadan kaldıracacağız.

Bağımsız ve Tarafsız Yargı

Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik devletlerde yargılama yetkisi, yasama ve yürütmeden bağımsız kılınan yargı organlarına bırakılır. Yargının, yasama ve yürütmeden ayrı ve onlardan bağımsız bir erk olması, kuvvetler ayrılığı ilkesinin temel bir gereğidir.

Kuvvetler ayrılığının ve buna bağlı olarak “denge ve denetleme” sisteminin temel gereklerinden biri, yasama ve yürütme tasarruflarının üçüncü bir güç olan yargı tarafından denetlenmesidir.

Yargının, bir yandan yasama ve yürütmenin hukukun sınırlarını aşıp aşmadığını denetleyebilmesi, diğer yandan da siyasi iktidarın keyfi karar ve eylemlerinden bireyleri koruyabilmesi için her iki erkten de bağımsız olması gerekir.

Yargının en önemli varlık sebebi, bireylerin hak ve özgürlüklerini devlet karşısında korumaktır. Yargı; bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alabilmesinin, herkese hak ettiğini teslim edebilmesinin ve adil kararlar verebilmesinin bir gereği olarak bağımsızlık zırhıyla donatılır. Yargıya tanınan bu ayrıcalık, adaleti sağlama amacına yöneliktir.

Yargı bağımsızlığı ilkesi başlı başına bir amaç değil, adaleti sağlayabilmenin bir aracıdır. Yargının adaletli kararlar verebilmesi için tarafsız olması, tarafsız olabilmesi için de bağımsız olması gerekir.

Ülkemizdeki yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda ciddi sorunlar olduğunun farkındayız. Yargı alanında yaşanan sorunları, tek başına anayasal ve yasal düzenlemelerdeki eksikliklerle açıklamak mümkün değildir. Sorunun büyümesinde, uygulamadaki baskıcı ve otoriter yönetim anlayışı yatmaktadır.

İnsan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayalı demokrasi anlayışından sapıldığı, otoriter ve baskıcı politikaların yürürlüğe konduğu, toplumsal ve siyasal muhalefetin sindirildiği ve korku ikliminin yaratıldığı bir ortamda yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak mümkün değildir.

Yargının; bağımsızlığını, tarafsızlığını, hesap verilebilirliğini ve denetimini sağlayabilmek, hızlı, etkin ve verimli çalışıp adil kararlar verebilmesini temin edebilmek için bir dizi yapısal düzenleme gerekmektedir. Bu çerçevede;

Hâkimlerin ve savcılarının mesleğe atanmalarında, kamu hizmetlerine girmede eşitlik ilkesine uygun, objektif kriterlere dayalı ve her türden kayırmaya kapalı bir sistem getirmeyi amaçlıyoruz.

Hâkim ve savcılarının özlük işleri hakkında karar verme yetkisine sahip bağımsız yüksek yargı kurullarını, yargının demokratik meşruiyeti ve çoğulculuğu ilkeleri çerçevesinde yeniden tanzim etmeyi hedefliyoruz. Bu kapsamda Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nu "Hâkimler Kurulu" ve "Savcılar Kurulu" olarak ikiye ayıracağız.

Yargı sistemi içerisinde farklı görevlere ve konumlara sahip olan hâkimlik ve savcılık mesleklerini birbirinden ayıracağız. Hâkimlerin savcı, savcılarının da hâkim olarak görevlendirilmelerine son vereceğiz. Hâkimler ve savcılarının sınavlarını, eğitimlerini, mesleğe alım süreçlerini ve fiziki mekânlarını birbirinden ayıracağız. Savcılarının, adliye binalarının dışında kendilerine ait binalarda görev yapmalarını sağlayacağız.

Partimizin en çok önem verdiği konulardan biri, hâkimlerin uzmanlaşmasıdır. Hâkimlik mesleğine dair genel bir eğitim verildikten sonra, hâkimlerin belli bir alanda uzmanlaşması ve uzmanlaştığı mahkemelerde görev yapması için gerekli düzenlemeleri gerçekleştireceğiz. Hâkimlerin tayin ve görev yeri değişikliklerinde, önceden belirlenecek ihtisas alanlarının dikkate alınmasını öngören bir sistem kuracağız.

Yargıda etkinlik ve verimliliği arttırabilmek amacıyla hâkim ve savcı yardımcılığı uygulamasına bir an önce geçeceğiz.

Hâkimlerin herhangi bir endişe duymadan görevlerini yürütebilmeleri ve hakkaniyetli bir karara varabilmeleri için, görev yaptıkları bölge için öngörülen süre dolmadan görev yerlerinin değiştirilmesini mümkün olmaktan çıkaracağız. Partimizin hedefi bütün hâkimler için coğrafi (kürsü) teminatın getirilmesidir.

Yürütmenin ceza soruşturmalarını etkileme olanağını ortadan kaldırmak, savcılarının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmek ve yargılamanın etkinliğini ve verimliliğini artırmak için, adli kolluğu idari kolluktan ayırarak adli teşkilata bağlı görev yapan birimler haline getireceğiz.

Hukukun üstünlüğü yargının işlevselliği ve hızıyla da doğru orantılıdır. Yargı süreçlerinin hızlandırılması için gerekli tedbirleri alacağız. Bu bağlamda, başta hâkim ve savcı ihtiyacının karşılanması ve hâkim ve savcı yardımcılığının bir an önce hayata geçirilmesi olmak üzere nicelik ve nitelik bakımından yeteri kadar personelin istihdamını sağlayacağız. Teknolojik altyapıyı iyileştirecek ve yargı makamlarının kamu kurum ve kuruluşlarından istedikleri bilgi ve belgelere geciktirilmeksizin en kısa sürede ulaşmasını sağlamaya yönelik gerekli tedbirleri alacağız.

Yargı sürecinin hızlanması ve “adil yargılanma süresinin” aşılmaması için yargı sistemini büyük oranda ihtisas mahkemelerinden oluşacak şekilde yeniden yapılandıracağız.

Böylece yargıyı, uyuşmazlıkların çözümünde tercih edilir hale getirecek, hukuki normların caydırıcılığını arttıracak ve bireyleri hukuk dışında çözüm aramaktan kurtaracağız.

Arabuluculuk ve uzlaştırma uygulamalarının etkinliğini arttıracacağız.

Yargıda şeffaflığın ve denetimin sağlanabilmesi için, her düzeydeki mahkeme kararlarını kişisel verileri koruyarak vatandaşların erişimine açacağız.

Duruşma zabıtlarının, mahiyetine uygun tutulmasını temin etmek amacıyla duruşmaların dijital ortamda kayıt altına alınması için gerekli olan altyapıyı kuracağız.

Hâkimlerin terfilerinde, verdikleri kararların Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına uyumunun dikkate alınması gereken bir ölçüt olmasını sağlayacak yasal düzenleme yapacağız.

Hâkimler Kurulu ve Savcılar Kurulu'nun atama yapılacak hâkim ve savcı kadrolarını önceden ilan etmeleriyle ilgili gerekli düzenlemeleri yaparak, atamalarda şeffaflığı egemen kılacağız.

Adalet Komisyonlarını güçlendirerek işlevsel hale getireceğiz. Komisyonlarda çoğulculuğu sağlamak amacıyla, komisyonların görev yaptıkları yargı çevrelerindeki barolardan temsilcilerin de komisyonlarda yer almasını sağlayacağız.

Adaletin tesisinde kilit rol oynayan hukukçuların daha iyi yetişmeleri gayesiyle, hukuk fakültelerinin açılmasını öğretim üyesi sayısı ve fiziki koşullar gibi nesnel kriterlere bağlayacağız. Belirlenmiş kriterlere, belirli süre içerisinde uymayan fakültelerin durumunu gözden geçireceğiz.

Adliyelerin bünyesinde, hukuk fakülteleri ile adliyeler arasında bir köprü işlevi görecek ve iş birliği sağlayacak eğitim birimleri oluşturacağız.

Hukukta belirli bir alanda uzmanlaşmanın önünü açmak için hukuk lisans eğitiminin son senesinde modüler eğitim modeline geçilmesini, öğrencilerin ilgilerini çeken belirli uzmanlık modüllerinden birini seçmelerini ve bu modülde yer alan dersleri alarak eğitimlerini tamamlamalarını sağlayacağız.

Türkiye Adalet Akademisi'nin eğitim kadrosunu daha çoğulcu ve sivil bir niteliğe kavuşturarak, hâkim ve savcı adaylarının eğitimlerini daha nitelikli bir hale getireceğiz.

Avukatlık stajını kâğıt üzerinde işleyen bir süreç olmaktan çıkaracağız. Avukat adaylarının staj sürecini verimli hale getirebilmek için ekonomik yönden rahatlatıcı tedbirler alacağız.

KAMU YÖNETİMİ

Katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, kural bazlı hareket eden, her bir vatandaşına aynı yakınlıkta olan, başta insan hak ve özgürlükleri olmak üzere demokratik değerlere saygılı ve kamu hizmetlerini insan odaklı, kaliteli ve verimli bir şekilde yerine getiren bir kamu yönetimi toplumsal güven, huzur ve refahın en önemli belirleyicilerinden birisidir.

Son yıllarda yaşadığımız siyasi ve sosyal olaylar insanımızdaki devlet algısını ciddi şekilde değiştirmiştir. Herkes için umut ve güven kaynağı olması gereken devletin bu vasfı büyük oranda zayıflamış, ayrımcılık, kayırmacılık, dışlayıcılık ve ötekileştirme

yaygınlaşmıştır. Bu durum devlete, yönetime, yargıya, kurumlara, üniversite ve medyaya yönelik büyük bir güven bunalımına neden olmuştur. Bu güven bunalımının yol açtığı ciddi ekonomik ve sosyal sorunlarla karşı karşıya bulunuyoruz.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve beraberinde oluşturulan devlet yapısı yaşanmakta olan çok yönlü kriz halini daha da derinleştirmiştir. Kurallar yerini keyfiliğe, kurumsal yönetim kişisel yönetime, ehliyet ve liyakat kayırmacılığa dönüşmüş, kurumlar yapısal ve kültürel olarak ciddi bir tahribata maruz kalmıştır.

Parti olarak, hukuka bağlı, vatandaş odaklı, katılımcı, saydam, hesap verebilir, denetlenebilir, dijital dönüşümünü gerçekleştirmiş, etkin iletişim yetkinliğine sahip, geri bildirimine açık, ulaşılabilir, etkili ve verimli bir kamu yönetimi hedefliyoruz.

Devletin her bir vatandaşına aynı yakınlıkta olmasını, hiç kimsenin ayrımcılığa tabi tutulmamasını savunuyor, her türlü kayırmacılığı reddediyoruz.

Kamu hizmetinden yararlanmada herkese eşit davranılması, beyana güven, hizmetin vatandaşa en yakın yerde verilmesi, hizmet standartları ve süreçlerinin belirlenmesi, vatandaşın bilgi edinme hakkının gereğinin yerine getirilmesi, bilgi teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanılması ve sürekli gelişim temel ilkelerimiz olacaktır.

Partimiz idarenin kanunla düzenlenmesi gerektiği kadar idarenin kanuniliğini de temel bir ilke olarak kabul etmektedir.

Kamu hizmetlerine erişimde ve hizmetten yararlanmada, bilgi edinme, hak arama, müracaat ve şikayette bulunmanın usul ve esaslarında basitlik, sadelik, kolaylık ve yardım; idarenin tazmin sorumluluğu, yönetsel işlemlerde görev, yetki, zamanaşımı gibi hususları düzenlemek üzere Genel İdari Usul Kanunu çıkaracağız.

Merkezi Yönetim

Güven duyulan, saygın, etkili ve başarılı bir kamu yönetimi için, merkezi idare ve yerinden yönetim kurumları arasındaki kaynak, görev, yetki ve sorumluluk paylaşımının doğru olarak yapılması büyük önem taşımaktadır.

Merkezi idarenin görevinin ilke olarak politika tespiti, kural koyma, koordinasyon sağlama, hizmet kalite ve standartlarını belirleme, izleme, düzenleme ve denetleme olması; operasyonel işler ile mahalli ve müşterek hizmetlerin ise yereldeki çok başlılığı ve mükerrer kurumların neden olduğu kaynak israfını ortadan kaldıracak bir şekilde yerinden yönetim anlayışı ile yürütülmesi gerektiğine inanıyoruz.

Bakanlıkları ve diğer merkezi idare kuruluşlarını mükerrerliği önleyecek, esnek, etkin ve odaklı çalışmayı sağlayacak bir anlayışla yeniden yapılandıracağız.

Kurumların kültür ve hafızalarını koruyarak kurumsallaşmalarına özel önem verecek ve kurumsal kapasitelerini güçlendireceğiz.

Tüm kurum ve kuruluşlarımızda kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasını sağlayacağız.

Düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsızlıklarını ve kurumsal kapasitelerini güçlendirecek ve üyeliğe atanma nitelik ve kriterlerini yükselteceğiz. Üst düzey yöneticiler başta olmak üzere bu kurumlarda çalışanların düzenledikleri sektörlerdeki kuruluşların yönetim kurullarında görev almalarını ve kurumların yasada tanımlanan görev ve yetkilerin dışına çıkarak operasyonel kararlara müdahale etmelerini önleyeceğiz.

Kamu yönetimi ve vatandaş ilişkilerinde karşılaşılan hukuk uyuşmazlıklarının (idari yargı) arabuluculuk yöntemiyle etkin ve hızlı bir şekilde çözümünü sağlayacak düzenlemelere ilişkin çalışma yapacağız.

Yasal düzenleme süreçlerinin kalitesinin artırılması amacıyla, alan araştırmalarına da dayanan düzenleyici etki analizlerini kamu karar mekanizmalarının bütünleşik bir parçası haline getirecek; karar ve düzenlemelerden kaynaklanabilecek risklerin değerlendirilmesini, yönetilmesini ve iletişimini sağlayacak; yasal düzenlemelerin etkinliği ile ilgili değerlendirmeler yapacak ve bunları kamuoyu ile paylaşacağız

İyi yönetişimin herkes için bir hak olduğuna, katılım olmadan iyi yönetişimden söz edilemeyeceğine inanıyoruz. Bu doğrultuda toplumun görüş ve önerilerini karar

süreçlerine yansıtan kamu, özel sektör ve sivil toplumun eşitlikçi bir anlayışla temsil edildiği bir sistemi hayata geçirmeyi hedefliyoruz.

Yerel Yönetimler

Ülke kaynaklarının yerinde, verimli ve etkin kullanılabilmesi, demokratik temsilin geliştirilmesi ve demokratik kültürün derinleştirilmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi bir zorunluluktur. Ülkemizin iktisadi ve siyasi istikrarını kuvvetlendirmek için yerel yönetimler alanında doğru adımlar atılması gereklidir.

Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında temel prensiplerimiz, yerel demokrasi ve katılımın güçlendirilmesi, yerel yönetimler arasında etkili bir kademelenme ve iş birliğini garanti edecek görev, kaynak ve yetki bölüşümünün sağlanmasıdır.

Yerel yönetim hizmetlerinin idari, mali ve teknik asgari standartlarını belirleyecek, hizmetin bu standartlar doğrultusunda planlanması, yürütülmesi ve performans ölçümü ile denetiminin buna göre yapılmasını sağlayacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Yerel yönetimlerin gelir, harcama ve denetleme mekanizmalarını yeniden düzenleyeceğiz. Yerel yönetimlerin öz gelirlerini artırma kapasitelerini güçlendireceğiz. Yerel yönetimlerin gelir ve harcamalarına ilişkin etkin bir performans denetimi yapılmasını sağlayacağız.

Yerel yönetimlerin kurdukları şirketler ve iştirakleri görev, fonksiyon, ihtiyaç, etkinlik, verimlilik ve kamu ihale yasasına tabii olmak gibi kriterlere göre kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutarak gerekli düzenlemeleri yapacağız.

Meclis toplantıları, imar planı değişiklikleri, kaynak tahsisi, borçlanma, ihale ve satın alma kararları ile denetim raporlarına ilişkin hususları kamuoyu tarafından şeffaf ve anlaşılabilir bir şekilde izlenebilir hale getirecek, bu konuda teknolojik imkanlardan en üst düzeyde faydalanılmasını sağlayacağız.

Yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerini güçlendirecek, bu kapsamda insan kaynaklarına ilişkin kariyer ve performans kriterleri geliştireceğiz.

Belde belediyeleri için özel destek programları uygulayacağız. Büyükşehir sınırları içinde kalan ve mahalleye dönüştürülen, ancak yeterli hizmet alamayan köylerin yaşadığı sorunları çözeceğiz.

Kamu Personel Yönetimi

Kamu hizmetine girmek her vatandaşın anayasal hakkıdır. Hiç kimse siyasi görüşü, etnik ve dini kimliği gibi sebeplerle kamu hizmetine girmekten mahrum bırakılamaz.

Kamu görevine alınmada adayların tabi tutulduğu sınavlara ilişkin adalet, dürüstlük, eşitlik, şeffaflık ve denetlenebilirliği mutlaka sağlayacak; yazılı sınav sonuçlarına itibar edecek, yıllardan beri yaygın şikayetlere konu olan mülakat uygulamasına son vereceğiz.

Kamu hizmetinde yükselmede yıllardan beri şikayet konusu olan tüm ayrımcılıkları ortadan kaldıracak, objektif kriterlere dayanan ehliyet, liyakat, performans ve kıdem dışında bir ölçüt kabul etmeyecek, fırsat eşitliğini mutlak surette sağlayacağız.

Kamuda kariyer sistemine dayalı çağdaş bir insan kaynakları yönetimine geçeceğiz.

Kamu görevlilerine görev ve sorumluluklara uygun bilgi ve yetenekler kazandırmaya dönük nitelikli ve ileri eğitimler verilmesini sağlayacağız.

Yerel yönetimler de dahil bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların görev tanımlarını yaparak hangi görevleri, kimin, nasıl ve hangi standartlarda yapacağını belirleyeceğiz.

Yüksek performans gösteren çalışanlar için ödül sistemi geliştireceğiz.

Kurumların üst düzey yönetici kadrolarına atanacaklar için liyakat, başarı ve performans ölçütleri belirleyeceğiz.

Üst düzey görevlere atanan kadın yöneticilerin sayısını arttıracacağız.

Şeffaflık, Denetim ve Yolsuzlukla Mücadele

Kamunun tüm faaliyetlerinin açık, izlenebilir ve denetlenebilir olması demokrasi, hukuk devleti ve iyi yönetim için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Yönetimin hesap verebilirliği de

denetlenebilir olması ile yakından ilgilidir. Ülkemizin başta parlamento denetimi olmak üzere yönetimin denetlenmesi açısından yeterli bir durumda olduğunu söylemek mümkün değildir. Açıklık, şeffaflık, denetlenebilirlik ve hesap verebilirlik ancak uygun bir yasal çerçeve ile sağlanabilir. Bu çerçevede, yönetimde şeffaflığı, hesap verebilirliği, kamuoyunun haber alma hakkını, etik ilkeleri hayata geçirecek tüm düzenlemeleri kararlılıkla yapacağız.

Yolsuzluk yalnızca bir suç veya kişisel ahlak meselesi değil, toplumların doğasını bozan, sisteme, demokrasi ve hukuk devletine olan inancı da tahrip eden bir afettir. Yolsuzluğun aynı zamanda ekonomik kalkınmanın önündeki en önemli engellerden birisi olduğuna inanıyoruz.

Yolsuzluk konusunda toplumsal duyarlılığı harekete geçirmeyi ve farkındalığı artırmayı önemli görüyoruz. Bu kapsamda, sivil toplumun da destek ve katkısıyla yolsuzlukla mücadele strateji belgesi hazırlayacak ve buna uygun bir eylem planını yürürlüğe koyacağız.

Yolsuzlukla daha etkin mücadele edilmesini ve “Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)”nun tavsiye kararlarına tam uyumu sağlayacak mevzuat düzenlemelerini ve uygulamayı tavizsiz bir biçimde yürütecek yeni bir kurumsal yapıyı süratle hayata geçireceğiz.

Kamu alımları ve ihalelerde rekabeti ortadan kaldıran, ihaleyi istisna keyfiliği kural haline getiren, yolsuzluk kapısını açık tutan tüm istisna ve muafiyetleri ortadan kaldıracak, kamu ihale kanununu tümüyle yenileyeceğiz. İhale ve satın alma süreçlerini tüm taraf ve yurttaşların izleyebilmesine açık tutacağız.

Yolsuzluk ve yozlaşmaya son derece açık görülen alanlardan, siyasetin, profesyonel sporun, dernek ve vakıf faaliyetlerinin finansmanının şeffaflaştırılmasını, rant oluşturan imar değişikliği ve uygulamalarının yeniden düzenlenmesini, kredi, teşvik kota, tahsis ve benzeri uygulamalarda kişi inisiyatifine bağlılığın azaltılarak teknolojinin etkinliğinin artırılmasını sağlayacağız.

Siyaset, bürokrasi, kamu meslek örgütleri ve kamu imtiyazı elde etmiş sivil toplum yöneticilerini de kapsayacak şekilde mal beyannamesi uygulamasının yaygınlaştırılmasını ve etkin bir biçimde denetlenebilir hale getirilmesini sağlayacağız.

Mali suçların, yasa dışı veya kaynağı kuşkulu para hareketlerinin daha bağımsız ve etkili bir şekilde izlenmesi ve soruşturulması ve ilgili kurumlarla işleyen bir koordinasyon sağlanabilmesi amacıyla, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nı yeniden yapılandıracağız.

Denetimin etkinliğini sağlamak bakımından, ulusal denetim standartlarını belirleyecek, denetimde bağımsızlık ve mesleki özen ilkelerini geliştirecek ve hukukilik denetiminin yanı sıra performans denetiminin de uygulanmasını sağlayacağız.

EKONOMİ

Ekonomi Politikamızın Genel Esasları ve Temel İlkeleri

Ekonomi politikamızın temel amacı adil rekabetin, fırsat eşitliğinin ve verimliliğin esas alındığı bir ortam oluşturarak ekonomimizin ve insanımızın potansiyelini en üst düzeyde gerçekleştirmesini sağlamaktır.

Mülkiyet hakkı ve teşebbüs hürriyeti de dahil olmak üzere tüm temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan bir hukuk sistemini, ekonomik gelişme ve refahın olmazsa olmaz koşulu olarak görüyoruz.

Partimiz, sosyal refah ve adaleti, fırsat eşitliğini, insani çalışma koşullarını, doğa ve çevrenin korunmasını ve temel kamu hizmetlerinin herkese eşit şekilde sunulmasını savunur. Politikalarımız, rekabeti bozucu kamu müdahalesinin olmadığı, düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsız ve etkin çalıştığı bir piyasa ekonomisi anlayışını esas alır.

Devletin iktisadi alandaki rolünü, cazip bir iş ve yatırım ortamı oluşturmak, etkin bir düzenleme ve denetleme görevi yapmak, yüksek katma değerli bir ekonomi için kolaylaştırıcı ve yönlendirici olmak ve her bir vatandaşımızın insan onuruna yaraşan bir yaşam düzeyine ulaşmasını sağlamak olarak görüyoruz.

Devlet ile iş dünyası arasındaki ilişkilerin, şeffaf, ilkelere dayalı ve çerçevesi tanımlanmış kurumsal yapılar aracılığıyla yürütülmesi partimizin önde gelen ilkelerindendir.

Türkiye; jeopolitik konumu, genç nüfusu, müteşebbis gücü, ihracat potansiyeli ve sahip olduğu mukayeseli avantajlar dikkate alındığında uluslararası serbest ticaret, yatırım ve küresel ekonominin sunduğu diğer imkanlardan en fazla yararlanabilecek ülkeler arasındadır. Ülkemizin rekabet gücünü artırarak, yatırım ortamını iyileştirerek ve işgücümüze gerekli becerileri kazandırarak, sahip olduğumuz potansiyelin en üst düzeyde değerlendirilmesini sağlayacağız.

Ekonomi politikalarımızın geliştirilmesi ve uygulanmasında, şeffaflık, kurala dayalılık, öngörülebilirlik, sorunların yapısal nedenlerine odaklanma, veri ve analize dayalı yaklaşım, katılımcılık ve kapsayıcılık ilkelerini esas alacağız.

Güçlü, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme

Ülkemiz 2013 yılında Yüksek Gelirli Ülkeler grubuna geçme aşamasına gelmiş iken, izlenen yanlış ve popülist politikalar sonucunda kişi başına düşen gelir yaklaşık yüzde 25 oranında gerilemiş ve ekonomimiz orta gelir tuzağına yakalanmıştır. Kaybolan güven ortamı ve gerileyen yatırımlar sonucunda ülkemizin sadece güncel büyüme performansı değil, uzun dönemli büyüme potansiyeli de ciddi bir tehditle karşı karşıyadır.

Son yıllarda büyüme performansının zayıflamasının en önemli nedenlerinden birisi, 2002-2008 döneminde yakalanan yüksek verimlilik artışlarının izleyen yıllarda sürdürülememiş, hatta bazı yıllareksiye dönmüş olmasıdır.

Son dönemlerde büyümenin kredi genişlemesi ile desteklenen tüketime ve üretken olmayan alanlardaki yatırımlara dayalı yapısı, dış dengede sürdürülebilirlik sorununu da beraberinde getirmektedir. Diğer yandan, Merkez Bankası'nın bağımsızlığıyla ilgili sorunlar para politikasının tutarlılığına ve öngörülebilirliğine zarar vermektedir. Bu durum, enflasyonla mücadeleyi zayıflatmakta ve fiyat istikrarının sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Ülkemiz, yüksek büyüme hızlarının uzun dönemde sürdürülebilirliğinin yanı sıra, büyümenin kapsayıcılığı açısından da önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Yeni yatırımlardaki sürekli gerileme ve büyümedeki yavaşlama sonucunda işsizlik, özellikle genç işsizlik son dönemlerde tarihi en yüksek düzeylerine çıkmıştır. Türkiye, bireysel gelir eşitsizliği ve göreceli yoksullukta Avrupa’da ilk sırada yer almaktadır. Bölgeler arası verimlilik ve gelir eşitsizlikleri son derece yüksektir. Kadın işgücüne katılım ve kadın istihdam oranlarında Türkiye, sırf yüksek gelirli ülkelerin değil, aynı zamanda kişi başına düşen gelir açısından kendisine benzeyen orta gelirli ülkelerin de gerisinde kalmaktadır.

Partimiz, büyümenin verimlilik, sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık boyutlarını bir arada ele alan bütüncül bir yaklaşımı benimsemektedir. Bu anlayış doğrultusunda, süratle “Güçlü, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı” bir büyüme stratejisini hayata geçirmeyi hedefliyoruz. Bu strateji çerçevesinde önümüzdeki dönemde ekonomi alanındaki en önemli önceliğimiz, yüksek bir büyüme performansı gerçekleştirerek insan onuruna yaraşır nitelikte ve adil bir ücret sağlayan iş ve istihdam imkanları oluşturmak suretiyle başta gençler ve kadınlarda olmak üzere işsizliği önemli ölçüde azaltmaktır.

Bu hedeflere ulaşabilmek için büyüme modelinin köklü bir biçimde değişmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu çerçevede, üretken olmayan sektörler ile imar rantlarına dayalı bir büyüme yaklaşımdan, başta sanayi olmak üzere üretken sektörlerle öncelik veren bir modele geçeceğiz. Sanayi, hizmet, tarım ve enerji sektörlerine yönelik kapsamlı dönüşümler öngören sektörel reform programlarımız büyüme vizyonumuzun gerçekleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Güçlü büyümenin önkoşulu olan verimliliğin kalıcı ve yüksek oranda artırılması için, en büyük sermayemiz olan insanımızın bilgi ve becerisini artırmayı, teknoloji ve yenilikçilik alanında köklü bir dönüşüm gerçekleştirmeyi temel öncelikler olarak görmekteyiz.

Makroekonomik politikaları, enflasyonu düşük tek haneli düzeylerde tutmaya ve kamu maliyesi ile dış dengede sürdürülebilirliği sağlamaya odaklı bir biçimde uygulayacağız. Büyümenin daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması için ihracatın

desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, Eximbank'ın kaynaklarını güçlendirecek, ihracata sağlanan destekleri etkin bir biçimde kullanacağız. Üretim ve ihracatın yapısını rekabet gücü yüksek ticarete konu sektörler lehine değiştirmeyi öngören sanayi ve diğer sektörel politikalarımız da dış dengenin sürdürülebilirliğine önemli katkı sağlayacaktır.

Kapsayıcılığı, toplumun tüm kesimlerinin ve ülkemizin tüm bölgelerinin ekonomik refaha katkıda bulunması ve bu refahtan pay alabilmesi açısından büyüme stratejisinin önemli bir unsuru olarak görüyoruz. Kapsayıcılığı sağlamanın öncelikle eğitim alanında köklü bir dönüşümle mümkün olacağına inanıyoruz. Vatandaşlarımıza, potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilecekleri bilgi ve yetkinlikleri kazandırarak, bilhassa kadınların ve gençlerin ekonomik hayata katılımlarını artırarak hem ülkemizin büyüme hızını yükseltecek hem de herkesin bu büyümeden pay almalarını sağlayacağız.

Kapsayıcı büyüme yaklaşımımız çerçevesinde gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması önemli hedeflerimizdendir. İşsizliğin azaltılması, nitelikli iş imkanları oluşturulması ve bireylerin bu iş imkanlarına erişimini kolaylaştıracak yetkinlikler kazandırılması, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine önemli katkı sağlayacaktır. Programımızın özellikle "İstihdam ve İşsizlikle Mücadele", "Sosyal Güvenlik, Sosyal Hizmetler ve Yardımlar", "Bölgesel ve Yerel Kalkınma", başlıkları altında yer alan reformlar ve politikalar kapsayıcı büyümenin sağlanması, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılmasında önemli rol oynayacaktır.

Ekonomi politikalarımız ile Programımızda yer alan diğer politikaların, ülkemizin Birleşmiş Milletler tarafından 2030 yılı için belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmasına önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Güçlü, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme hedefimizi destekleyecek hukuki ve kurumsal yapıyı güçlendirmek ve geliştirmek önemli önceliklerimizden birisidir. Bu çerçevede; uluslararası doğrudan yatırımlar ve teknoloji transferi için uygun bir ortam oluşturulmasını, rekabet ortamının korunmasını, Ar-ge ve teknoloji desteklerinin etkin bir biçimde kullanılmasını, kamu alımlarının şeffaf ve rekabeti sağlayacak bir anlayışla

yürütülmesini, yolsuzluklarla daha etkin bir biçimde mücadele edilmesini ve ticari uyuşmazlıkların tarafsız ve hızlı bir biçimde çözülmesini sağlayacak yasal ve kurumsal yapıları güçlendirecek ve ihtiyaç olan ilave adımları süratle atacağız..

Ekonomi Yönetiminin Kurumsal Yapısı

Ekonomi yönetimini, kurumların temel işlevlerini dikkate alarak, kurumsal bütünlüğü ve denge-kontrol mekanizmalarının etkin biçimde çalışmasını sağlayacak bir anlayışla yeniden yapılandıracağız.

Strateji ve politika belirleyen Bakanlıklar ile düzenleyici ve denetleyici kurumların görev, sorumluluk ve yetkilerini belirsizliğe yer vermeyecek şekilde net bir biçimde tanımlayacağız.

Merkez Bankası'nın ve düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsızlığını ve kurumsal kapasitelerini güçlendirecek, bu kurumların ilgili mevzuat ile kendilerine verilen görev ve sorumluluklar çerçevesinde bağımsız karar alabilmelerini sağlayacağız.

Türkiye İstatistik Kurumu'na güçlü bir bağımsızlık kazandırarak kurumun ve yayınladığı istatistiklerin güvenilirliğini arttıracacağız.

Kamu mali yönetiminde bütünlüğü bozan Türkiye Varlık Fonu gibi bütçe dışı ve denetimden muaf yapılara ve uygulamalara son vereceğiz.

Sayıştay'ın işlevlerini etkin bir biçimde yerine getirmesini sağlayacak ve denetim kapsamını tüm kamu kurum ve kuruluşlarını içerecek şekilde genişleteceğiz.

Kurumlar arası istişare ve koordinasyon mekanizmalarını güçlendireceğiz.

Para ve Kur Politikaları

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Para Politikası Kurulu'nun para politikası kararlarında araç bağımsızlığına sahip olmasını ve politik baskılardan uzak tutulmasını sağlayacağız. Para Politikası Kurulu'nun yapısını başarılı ülke uygulamalarını da dikkate alarak gözden geçirecek; şeffaflık, öngörülebilirlik ve hesap verebilirlik ilkelerimiz gereği Kurul'un ve üyelerinin kamuoyunu bilgilendirme ve

kamuoyuna hesap verme yükümlülüklerini arttıracak düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Merkez Bankası'nın para politikasını, fiyat istikrarını esas alan ve finansal istikrara katkı yapan bir anlayışla yürütmesi gerektiğine inanıyoruz.

Serbest kambiyo ve dalgalı kur rejimini benimsiyor, politika, düzenleme ve uygulamaların bu anlayışa uygun bir çerçevede ve şeffaf bir biçimde yürütülmesini gerekli görüyoruz.

Finansal istikrarın sağlanması amacıyla, para, maliye ve makro ihtiyati politikaların birbiriyle uyumlu bir biçimde uygulanmasını ve öngörülebilir olmasını önemli görüyoruz.

Kamu Maliyesi

Maliye politikalarımızın temel hedefi, kamu açıklarının ve borç yükününün bir risk ve istikrarsızlık unsuru haline gelmesini önlemek ve mali sürdürülebilirliği sağlayarak güçlü, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme hedefimize ulaşılmasına katkıda bulunmaktır.

Bütçe disiplini esas olarak vergi oranlarını yükselterek değil tahsilat oranını arttırarak, kayıt dışılığı azaltarak ve harcamaları kontrol altına alarak tesis edeceğiz.

Mali disiplin anlayışını kalıcı hale getirmek ve öngörülebilirliği arttırmak amacıyla, temel bütçe büyüklüklerine ilişkin daimi nitelikteki bazı sayısal hedefler, sınırlamalar ve ilkeler belirlenmesini içeren "Mali Kural" uygulamasını hayata geçireceğiz.

Kamu vicdanında büyük yaralar açan kamuda lüks, gösteriş, israf ve savurganlığa son verecek, bina ve araç kiralamalarına, temsil ve tören harcamalarına sınırlama getirecek, bunların tekrarını engelleyecek mekanizmaları geliştirecek ve bu konularda kamuoyu denetimini teşvik edecek düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Tüm kamu harcamalarını etki analizi çerçevesinde, verimlilik, etkinlik, temel politika ve önceliklerle tutarlılık ve mükerrerlikten kaçınma kriterlerini dikkate alarak kapsamlı bir gözden geçirmeye tabi tutacak ve rasyonel bir yapıya kavuşturacağız.

Bütçe çalışmalarında doğa ve çevrenin korunmasına dezavantajlı grupların gözetilmesine ve cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışına özen göstereceğiz.

Kamu kaynaklarının, bütçe dışı fonlar, özel bütçeler ve bütçe dışındaki kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ya da bütçe içinde olsa bile temel harcama mevzuatı dışında şeffaf olmayan bir biçimde özel kurallarla yönetilmesi uygulamasına son vereceğiz.

Kamu alımlarının şeffaf, adil, rekabeti bozmayacak ve yerli üretimi teşvik edecek şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla, kamu ihale kanununda gerekli düzenlemeleri yapacak, ihale ve satın alma süreçlerini tüm taraf ve yurttaşların izleyebilmesine açık tutacağız.

Büyük ölçekli kamu yatırımlarına, gerçekçi ihtiyaç değerlendirmesi ve çevresel etki analizi yaparak karar vereceğiz. Bu projelere ilişkin hazırlık sürecinde sivil toplum, meslek örgütleri ve ilgili tüm tarafların etkin bir şekilde katılımını sağlayacak mekanizmaları oluşturacak ve kamuoyunu şeffaf bir biçimde bilgilendireceğiz.

Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) uygulamalarını düzenleyen çerçeve bir mevzuat çıkartacağız. KÖİ modelinin, faydalanıcıların yaptığı ödemelerle kendini finanse eden projelerle sınırlı tutulması esas olacaktır. KÖİ projelerinin fizibilite çalışmalarına paydaşların katılımını, ihalelerde eşitliği, şeffaflığı, rekabetin artırılmasını ve bu projelerin bağımsız denetime tabi tutulmasını sağlayacağız. Bu projelerin bütçe üzerindeki yükünü, verilen garantilerin kapsamını, gerekçelerini, süresini ve benzeri bilgileri düzenli olarak kamuoyuna açıklayacağız.

Tüm kamu sektörünün Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun mali saydamlık, hesap verebilirlik, iç kontrol ve denetim gibi alanlarına ilişkin hükümlerine tabi olmasını sağlayacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz. Şeffaflığın ve hesap verebilirliğin artırılmasında ve kamuoyu ile paylaşılmasında teknolojik imkanları etkin bir şekilde kullanacağız.

Vergi sistemimizi sürdürülebilir büyümeye destek olacak, çevreyi ve insanı gözetken, teknolojik gelişmelerle uyumlu bir yapıda yeniden şekillendireceğiz. Vergi sistemini, benzer konulardaki vergi türlerini konsolide ederek, iş ve işlemler üzerindeki günümüz

koşullarına uymayan vergileri kaldırarak, istisna ve muafiyetleri en aza indirerek basit, anlaşılır ve kolay uygulanabilir hale getireceğiz. İmar değişikliklerinden kaynaklanan rantları etkin bir biçimde vergilendireceğiz. Kayıt dışı ekonomi ile etkin bir şekilde mücadele ederek vergi tabanını genişletecek ve tahsilat oranını yükselteceğiz. Vergi ödeme alışkanlıklarını bozan, vergisini düzenli ödeyenler aleyhine adaletsizlik oluşturan ve işletmeler arasında haksız rekabet doğuran vergi ve prim affı uygulamalarına gitmeyeceğiz. Harcamaların kontrolü ve vergi tabanının genişletilmesi ile elde edilecek mali imkanları, öncelikle çalışanlar üzerindeki vergi yükünü azaltmada kullanacağız.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) faaliyet gösterdikleri sektörlerde piyasayı bozmamaları ve üretim, yatırım, istihdam ve fiyatlama kararlarını verimliliği dikkate alarak rasyonel bir biçimde belirlemeleri esas olacaktır. KİT'lerin ve tüm kamu işletmelerinin yönetim ve denetiminin İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yayımlanan "Kurumsal Yönetim İlkeleri"ne ve "Kamu İşletmeleri için Kurumsal Yönetim Rehberi"ne uygun bir çerçevede yürütülmesini sağlayacağız. Devletin iktisadi alandaki müteşebbis rolünü asgari düzeyde tutma hedefimizle uyumlu olarak yeni iktisadi devlet teşekkülü ya da benzeri kuruluşların oluşturulmasından kaçınacağız.

Özelleştirme uygulamalarını sınırları yasalarla çizilmiş bir çerçeve içerisinde, hazırlık, karar alma, ihale ve uygulama süreçleri her katılımcıya açık rekabetçi ve şeffaf bir şekilde yürüteceğiz. Özelleştirme sonrasında özel tekellerin oluşmaması ve vatandaşın aleyhine olabilecek davranışların önüne geçmek amacıyla, düzenleyici ve denetleyici kuruluşların etkinliğini arttırılacaktır.

Finans Sektörü Politikaları

Finans sektörü politikalarımızın temel hedefi, sürdürülebilir büyümeyi destekleyen, sermaye birikimine katkıda bulunan, sermayenin tabana yayılmasına aracılık eden, dijital dönüşümün sunduğu fırsatları değerlendiren, bölgesel ve uluslararası alanda merkezi bir konuma ulaşmış, etkin ve dinamik bir finansal hizmetler sektörü inşa etmektir. Sektörün ürün ve finansman çeşitliliği sağlayarak ekonomik aktörlerin

ihtiyaçlarına kapsayıcı ve erişilebilir çözümler üretmesini sağlamak ve bireylerin finansal okur-yazarlığını arttırmak temel hedeflerimiz arasındadır.

Güçlü sermaye ve fon yapısına, etkin risk yönetimine ve yüksek verimliliğe sahip bir bankacılık sektörü, sürdürülebilir büyüme için kritik bir önem taşımaktadır. Adil rekabet ortamının sağlanması ve şeffaflığın artırılması sektörün sağlıklı gelişimi açısından önemli bir unsurdur. Bu çerçevede, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) sektöre ilişkin düzenlemeleri, kamu ve özel bankalara eşit ve şeffaf bir biçimde uygulamasını sağlayacağız. Hükümetin ve BDDK'nın ilgili mevzuat dışına çıkarak bankaların kararlarına ve yönetimine müdahale etmesini önleyeceğiz.

Kamu bankalarının sektör içinde rekabeti bozmalarını engelleyecek, bu bankaların siyasi baskılarla iş yapmalarının önüne geçeceğiz. Üst yönetime atamaları objektif ehliyet ve liyakat kriterleri çerçevesinde yapacağız.

Reel kesimin ve bankacılık sektörünün başta sorunlu krediler olmak üzere karşı karşıya kaldığı zorluklara yönelik çözüm arayışlarını, tutarlı ve bütüncül bir yaklaşımla, kötüye kullanım riskine sebebiyet vermeden ve tümüyle şeffaf bir biçimde yürüteceğiz. Bu doğrultuda, kredilerin etkin şekilde yapılandırılabilmesi ve şirketlerin ekonomik varlık olarak yaşayabilmeleri için başta icra-iflas kanunu olmak üzere gerekli kanuni düzenlemeleri yapacağız.

İstikrarlı bir finansal yapının olmazsa olmazı etkin ve sağlıklı işleyen bir sermaye piyasasıdır. Sermaye piyasasının toplam finansman içindeki payını artırmak amacıyla, sektörün derinleşmesini, şirket sermayelerinin halka açılmasını ve halka açıklık oranını arttırmayı teşvik eden düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Kamunun kontrol ettiği büyük şirketleri ve bankaları halka açarak, bir yandan bu kurumlar üzerindeki kamusal denetimin ve hesap verebilirliğin artırılmasını, diğer yandan kurumsal ve bireysel yatırımcı tabanının genişletilmesini ve sermaye piyasası araçlarının kullanımının geliştirilmesini sağlayacağız.

Bireysel tasarrufların yatırım fonları ve benzeri yapılar altında toplulaştırılarak profesyonel fon yöneticileri tarafından sermaye piyasalarında yatırıma

yönlendirilmesini teşvik edecek ve bu fonların etkin ve verimli yönetimlerini sağlayacak düzenlemeleri yapacağız.

Sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinin potansiyelinden en üst düzeyde yararlanılmasını sağlayacak adımları atacağız. Bireysel emeklilik sisteminin ve DASK uygulamasının etkinliğini ve kapsayıcılığını arttıracacağız. Özel sağlık ve hayat sigortalarının yaygınlaştırılmasını destekleyeceğiz. Sigorta ve emeklilik sektöründe dijitalleşmeyi kolaylaştıracak ve hızlandıracak adımları atacağız.

Ekonomimizin ürettiği katma değeri arttırmak için gerekli yenilikçi fikir ve buluşların hayata geçirilmesini destekleyen kitlesel fonlama, melek yatırımcı ağları, sosyal girişimcilik, etki yatırımcılığı ve gelişmiş bir girişim sermayeciliği altyapısı oluşturacağız.

Finansal sektörün uluslararası rekabetçiliğini arttırarak insanımıza daha etkin ve çeşitli hizmetler sunmasını sağlayacak finansal teknoloji (Fintek) ve alternatif finansman çözümlerinin hayata geçirilmesini kolaylaştırmak temel hedeflerimiz arasındadır. Bu kapsamda, Ulusal Fintek Stratejisi ve eylem planı hazırlayacak, sektörün önünü açacak bir anlayışla yasal ve kurumsal altyapıda gerekli güncellemeleri yapacağız.

İstihdam ve İşsizlikle Mücadele Politikaları

Teknolojinin hızlı ilerlemesi ve iş yapış biçimlerinin yeniden inşa edilmesiyle beraber işgücü piyasasında belirsizlikler dünyanın her yerinde artmaktadır. Eskiden bilmediğimiz birçok yeni iş hayatımıza girmekte ve bildiğimiz dünyaya dair birçok iş şekil değiştirmektedir. Robotlar ve yapay zeka uygulamaları işleri ve meslekleri dönüştürmekte, bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan kısa vadedeki işsizlik artışı insanları tedirgin etmektedir.

Ülkemizde de başta genç işsizlik olmak üzere işsizliğin yapısal sorun olarak devam ettiği, işgücü arz ve talebi arasında nitelik uyumsuzluğunun bulunduğu, mesleksizlik ve belgesizliğin yaygın olduğu, esnekliğin az olduğu bir işgücü piyasası ile karşı karşıyayız. Üstelik, son yıllarda yaşanan güven ve istikrar kaybına bağlı olarak

yatırımlar ciddi oranda gerilemiş, bunun sonucunda işsizlik oranları tarihi yüksek seviyelere çıkmıştır.

İşsizlikle mücadelede en etkin yöntem, ekonomide güven ve istikrar ortamını tesis ederek yatırımları ve büyümeyi arttırmaktır. İşsizlikle ilgili yapısal sorunların çözümü ise işgücü piyasası reformları, çok yönlü aktif işgücü politikaları ve mesleki eğitime yeni bir bakış açısı kazandırmaktan geçmektedir.

Kapsayıcı, Aktif ve Çok Yönlü Politikalar

Ayrım yapılmaksızın çalışabilir durumda olan herkesin nitelikli, adil bir ücret getiren, sosyal güvenlik kapsamında olan, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığı, kişisel gelişim fırsatları sunan, örgütlenerek yaşamlarını etkileyen kararların alınmasına katılabildikleri, tüm kadınlar ve erkeklerin eşit fırsatlardan yararlanıp eşit muamele gördükleri iş imkânlarına ulaşması temel önceliğimiz olacaktır.

İşgücüne katılımın artırılması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması için işgücünün niteliğini sürekli iyileştirecek ve geleceğin işlerine uygun hale getireceğiz. Bunun için yetkinlik geliştirmeye ağırlık vereceğiz. Rekabetçi ve yenilikçi bir ekonomide istihdam imkânlarının geliştirilmesi, yeni işlerin ortaya çıkarılması ve işgücü piyasasının etkinleştirilmesi amacıyla, kamu-özel sektör iş birliklerini geliştirecek ve daha çok kişinin iş sahibi olmasını sağlayacağız.

İşletmelerin büyümelerini ve daha fazla istihdam oluşturmalarını engelleyen düzenlemeleri gözden geçireceğiz.

İstihdam teşviklerini sadeleştirecek, bu teşviklerin etkinliğini ve verimliliğini sürekli izleyeceğiz.

Özel istihdam bürolarını yaygınlaştıracak ve İŞKUR ile koordinasyonlarını güçlendireceğiz.

İşsizlikle mücadelede merkezi ve yerel aktörlerle iş birliği içinde her ilin kendine özgü yerel istihdam programları oluşturmasına destek sağlayacağız.

Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışacak yabancı işçilere katı sınırlandırmalar getirecek, iş gücü piyasasını bozan kaçak yabancı işçilikle etkin mücadele edeceğiz.

Kadınların işgücüne daha aktif katılımını sağlamak amacıyla okul sonrası eğitimli aktivite merkezleri ile kreşleri yerel yönetimlerin sorumluluğunda mahalleler düzeyinde arttıracacağız.

Dezavantajlı gruplara yönelik olarak fırsat eşitliğini sağlayacak özel ve kapsayıcı istihdam programlarını hayata geçirerek bu grupların istihdam edilebilirliklerini arttıracacağız.

Dezavantajlı grupların girişimciliğini artırmak için bu gruplara özgü girişimcilik eğitimleri düzenleyecek ve kendi işlerini kurmalarını vergi, SGK primi ve kredi olanakları ile teşvik edeceğiz.

Ekonomik ve teknolojik değişime cevap veren aktif işgücü programları ile işgücünün nitelik ve beceri düzeylerini artırıcı, çalışma hayatında yaşanan değişim süreçlerine sağlıklı ve hızlı biçimde cevap veren politikalar uygulayacağız. Bu çerçevede, çalışanların ve işsizlerin beceri ve yeteneklerini ölçmeye ve geleceğin işlerine uygun hale getirmeye imkan verecek meslek-görev kesitleri ve benzeri yeni veri setleri oluşturacağız.

Teknolojik işsizliğe karşı önlemler olarak aktif iş gücü politikalarıyla gençleri yeni mesleklere yönlendireceğiz. Dijital yetkinliklerin yanı sıra çalışanların transfer edilebilir yetkinliklerini geliştirecek ve böylece daha kalifiye olmalarını ve yeni işlere uyum sağlamalarını kolaylaştıracacağız.

Sanayi ve hizmet sektörlerinde, dijitalleşme ve yapay zeka uygulamalarının neden olacağı otomasyon ve iş alanlarındaki hızlı dönüşümün yaratacağı uyum ihtiyacını karşılamaya yönelik yetkinlik geliştirme ve yeni yetkinlikler kazandırmaya yönelik yaşam boyu eğitim programlarını arttıracacağız.

Mesleki yeterlilik sınav ve belgelendirme faaliyetlerini bütün mesleklere yaygınlaştıracak ve yeterlilik belgesine sahip olma şartını tüm meslekleri kapsayacak

şekilde genişleteceğiz. Bireylerin sınav ve belgelendirme masraflarının kamu tarafından karşılanmasını sağlayacağız.

Girişimciliği ülkemiz için zorunlu olarak geliştirilmesi gereken bir yaşam becerisi olarak görmekteyiz. Bu sebeple girişimcilik ve yeni işler yaratacak programları özel olarak destekleyeceğiz.

Girişimlerin ve bireysel çalışmanın desteklenmesi için sigortalılık ve şirket kurma konularında bunlara özel yeni tanımlamalar yapacağız. Bu sayede yeni fikirlerin hayata geçmesini, yatırım almasını, istihdam oluşturmasını ve gelir üretmesini kolaylaştıracağız.

Mesleki Eğitimde Yeni Bir Bakış Açısı

Yapısal işsizliği azaltmak ve katma değer üreten istihdamı arttırmak, ancak eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında güçlü bir ilişki kurmakla mümkündür.

Mesleki ve teknik eğitimin işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan mesleklere ve niteliklere cevap verecek şekilde planlanmasını ve yürütülmesini sağlayacak, işgücü piyasasındaki yapısal meselelerden biri olan “mesleksizlik ve belgesizlik” sorununu gidereceğiz.

Mesleki ve teknik okulların yönetim ve karar alma süreçlerinde özel sektör ve meslek kuruluşlarının yer alacağı, iş dünyasıyla etkileşimli bir okul yönetim sistemi kuracağız.

Mesleki ve teknik eğitim okullarının teknik altyapılarını iyileştirecek, eğiticilerin niteliğini arttıracak, bu okullardan mezun olanları istihdam edilebilir yeterliliklere kavuşturacağız. Geliştirilecek mezun takip sistemiyle de bu kişilerin istihdam edilebilirliklerin izleyecek ve politikaları buna göre yeniden şekillendireceğiz.

Orta ve yükseköğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim okullarını sanayi, hizmetler, tarım sektörleriyle ilişkilerine göre organize sanayi sitelerinde, ticaret ve turizm alan ve merkezlerinde, tarımsal işletmelerin bulunduğu yerlerde kuracak, mevcut okulları da tedricen bu yerlere taşıyacağız.

Mezunlarının daha iyi istihdam olanaklarına kavuşturulmasıyla mesleki ve teknik eğitime dönük önyargıyı kırarak, ara eleman olarak nitelendirilen meslek sahiplerinin üretimin “ana aktörleri” olduğu yönünde farkındalık oluşturacağız. Meslek sahibi olmanın, önemli ve itibarlı olduğu bilinci oluşturarak ailelerin ve gençlerin mesleki ve teknik eğitim okullarını daha çok tercih etmesini sağlayacağız.

Ailelerinden ayrı düşmüş ve devlet bakımında bulunan yetim, öksüz çocuk ve gençler ile ailelerinin yanında bulunan fakat aileleri maddi yoksunluk çeken çocuk ve gençlerin destek program ve projelerine fırsat eşitliği kapsamında erişimlerini sağlayacak, geleceğe güvenle bakmalarını destekleyeceğiz. Bu çocuklar ve gençlerin, özellikle ara eleman açığı olan sektörlerle ilgili meslek liselerine erişimlerine öncelik vererek, bu sayede eğitim hayatında kalmalarını ve erken yaşta meslek edinmeleri sağlayarak işsizlik riskine karşı önlem alacağız.

Dijital ekonomi'ye geçiş ve Endüstri 4.0 ile birlikte geleceğin mesleklerini belirleyecek çalışmaları yapacağız. Mesleki eğitim müfredatını bu doğrultuda güncelleyecek, öğrencilere farklı alanlarda da kullanabilecekleri taşınabilir yeni beceriler kazandıracak ve öğrencilerin yönelebilecekleri meslek seçenekleri konusunda esnek bir yaklaşım izleyeceğiz. Bu çalışmaları dinamik bir yaklaşımla sürekli hale getireceğiz. Teknoloji ve bilişim liseleri ile gençlerin yazılım, kodlama ve teknoloji alanlarında meslek sahibi olmalarını sağlayacağız.

Gelecekte ihtiyaç duyulacak yeni meslek ve yetenekler için internet üzerinden ve yerinde eğitimler sunacağız.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ), sayıları, istihdam hacimleri, üretim değerleri, gelişmeye olan katkıları, mülkiyetin tabana yayılması yönünden, ekonomik açıdan serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinin ve sosyal bakımdan toplumsal istikrarın temel unsuru haline gelmiştir.

KOBİ'lerin istihdam içindeki payı yüzde 75, katma değer ve ihracat içindeki payı ise yüzde 50'nin üzerinde olmasına rağmen, toplam krediler içindeki payı yüzde 25

seviyelerindedir. Bu durum, ülkemizdeki KOBİ'lerin finansman bulma konusunda güçlük yaşadığının açık bir göstergesidir.

Ekonomide önemli bir role sahip olmalarına rağmen KOBİ'ler, know-how, beceri seviyesi, sermaye miktarı ve özellikle bilgi ve iletişim alanındaki modern teknolojiye erişim ve sağladığı avantajlardan faydalanma kabiliyeti açısından geri durumdadır.

KOBİ'lerin; girişimcilik kültürünün, teknoloji tabanlı ve yenilikçi girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesi, finansmana, bilgiye ve pazara erişim imkânlarının güçlendirilmesi ve ölçek büyütmelelerinin sağlanması öncelikli hedeflerimizden biri olacaktır.

KOBİ strateji belgesi ve eylem planı hazırlık ve uygulamalarına KOBİ'lerin daha etkin katılımını sağlayacak ve planlardaki eylemlerin hayata geçmesi için daha güçlü ve etkili mekanizmalar geliştireceğiz.

KOBİ'lerin arasından daha fazla büyük işletme çıkmasına katkısı olacak eğitim, yönetim, finansman, teknoloji geliştirme veya teknoloji transferi, ürün ve pazar çeşitlendirme, ihracat potansiyelini artırma, yeni ortaklıklar kurabilme, sermaye piyasalarından daha çok pay alabilme konusunda özel destek modelleri oluşturacağız.

KOBİ'leri küreselleşmeden kaynaklanan yüksek rekabete ayak uydurma, yetkin insan gücü ve yeterli sermayeye sahip olma, yenilikçi projeler üretme, birlikte iş yapma kültürü ve proje geliştirme gibi hususlarda güçlendireceğiz.

KOBİ'lerin ölçek sorununu aşamadan bölünmelerine veya tasfiye olmalarına yol açan, kritik ve stratejik önemdeki kuşaktan kuşağa geçiş süreçlerinin planlanması, hazırlanması ve kolaylaştırılması için, yetkin yönetici kadrolarının eğitilmesine ve yetiştirilmesine yönelik adımlar atacağız. Bu amaçla profesyonel destek almalarını teşvik edeceğiz.

Yönetim danışmanlığı sektörünü destekleyerek, KOBİ'lerin bu sektörden devlet destekli olarak danışmanlık hizmeti almasını sağlayacağız.

KOBİ'lerde verimlilik dönüşümünü ve dijital dönüşümü sağlayacak danışmanlık ve destek programlarını hayata geçireceğiz.

KOBİ'lere verilen kredi hacmini arttıracak ve yenilikçi finansman imkanları geliştireceğiz.

KOBİ'lerin finansmanında girişim sermayesi, kitle fonlaması ve etki yatırımcılığı gibi imkanların kullanımını arttıracacağız.

Büyük ölçekli işletmeler ile KOBİ'lerin etkileşimlerini arttıracak, değer zincirini güçlendirecek ve verimliliği arttıracak ortak Ar-Ge ve yenilik projelerine destek programları oluşturacağız.

Esnaf ve Sanatkârlar

Ülkemizin ekonomik toplumsal ve siyasal hayatında önemli bir yere sahip olan esnaf ve sanatkârlarımız, ticari hayatta yaşanan gelişmeler ve son yıllarda ekonomik kriz nedeniyle giderek ağırlaşan birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır.

Ekonominin sağlıklı işleyişine, ahilik geleneği içindeki birçok uygulamalarıyla modern ekonomide kullanılan kalite ve tüketici hakları kavramlarına katkıda bulunan esnaf ve sanatkarımızın gelişen ekonomiden hak ettiği payı alması için gereken çalışmaları yapacağız.

Esnaf ve sanatkârların değişen ekonomik ve sosyal şartlara uyum sağlayacak şekilde rekabet güçlerini ve kapasitelerini arttıracacağız. Bunun için, esnaf ve sanatkâr odaları ve birlikleri bünyesinde, esnaf ve sanatkârlara ihracat süreçleri, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilikçilik ile devlet yardımları hakkında eğitim, danışmanlık ve bilgi desteği sağlayacak birimler oluşturacağız.

Esnaf ve sanatkarımızın işlerini büyüterek tacir ve sanayici aşamasına geçerek KOBİ niteliğine kavuşması, ekonomideki gelişmeleri yakından takip edebilmesi için sürekli bilgilendirme kanalları oluşturacağız. Geleneksel alanlarda faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlar için yeni iş fikirlerinin geliştirilmesi, sürdürülebilirliğin sağlanması ve ayakta durabilen bir işletme altyapısı oluşturulması için girişimcilik eğitimleri ve girişimciliğe yönelik desteklere önem vereceğiz.

Esnaf ve sanatkarların büyük sanayi işletmelerini tamamlayıcı fonksiyonunu güçlendirecek ve nitelikli meslek elamanlarının yetişmesine katkılarını destekleyeceğiz.

Ucuz ve yeterli finansmana erişim, bu finansmanı işinin niteliğini arttırma, büyütme, çağın gerektirdiği değişim ve dönüşümü gerçekleştirme yönünde kullanabilmesi için mevcut Esnaf ve Sanatkârlar Destek Sistemini yenileyecek, yeni destek mekanizmaları geliştireceğiz.

Esnaf ve sanatkarların birlikte iş yapma kültürünün geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapacağız.

Esnaf ile tacir, sanatkâr ile sanayici arasındaki tanım farkını dikkate alarak her iki kesimin mesleki örgütlenmesinde yaşanan sorunları gidereceğiz.

Özellikle sanatkarımızın yaşadığı çırak yetiştirme sorununu ve çıraklık eğitimini genel eğitim sistemiyle uyumlu bir şekilde ele alacağız.

Tüketici Hakları

Doğumundan ölümüne kadar hayattaki konumu ne olursa olsun her birey ekonomik anlamda bir tüketicidir.

Üretilen mal ve hizmetlerin kalite ve standardı sadece bu mal ve hizmeti üreten kişi veya işletmelerin iş ahlakı ve kalite anlayışına bırakılamaz.

Üretimden dağıtım ve nihai tüketiciye ulaşma süreçlerine kadar her aşamasının etkin bir şekilde denetlenmesi, tüketicilerin hak ettikleri nitelikte sağlıklı ve kaliteli ürünlere sahip olabilmeleri amacıyla;

Merkezi yönetimin piyasa gözetim ve denetimi faaliyetlerinde kalite ve standart ölçülerini doğru belirlemesinin, denetim uzmanlarını ve araçlarını etkinleştirmesinin ve güçlendirmesinin yanında mahalli idarelerin de bu alandaki yetkilerinin artırılmasını ve tüketici hakları konusunda çalışan sivil toplum örgütleri ile sıkı bir işbirliğine gidilmesini sağlayacağız.

Bölgesel ve Yerel Kalkınma

Bölgesel ve yerel kalkınmayı kapsayıcılığın önemli bir aracı olarak görüyoruz. Kalkınmanın yerel bilgiye, yetkinlik ve becerilere, değerlere ve kurumsallaşmaya dayanması gerektiğine inanıyoruz.

Bölgesel gelişme politikalarımızın temel hedefi, bölgeler arasındaki kalkınmışlık farklarını asgariye indirmek ve her bölgenin kalkınma potansiyelini gerçekleştirmesini sağlamaktır.

Bölgesel gelişme politikalarımızı eğitimde, üretimde ve altyapı temininde fırsat eşitliği; dağıtımda, paylaşımda ve yaşam kalitesinde hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde şekillendireceğiz.

İstatistiki bölge birimlerini gözden geçirecek ve yeniden tanımlayacağız. Özellikle ulaşım, iletişim ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler doğrultusunda idari, coğrafi, istatistiki bölge sınırlarına bağlı kalmaksızın ihtiyaç halinde toprak ve su kaynaklarını, tarımsal faaliyeti ve ekosistemleri ya da özel proje ve kalkınma alanlarını, sanayi koridorlarını esas alan bölgeler oluşturacağız.

Bölgesel politikaları, ilgili tüm tarafların katılımını ve etkin koordinasyonu sağlayacak kurumsal yapılar tarafından oluşturacak ve uygulayacağız.

Yerel idarelerin kalkınma alanındaki yetki, görev ve sorumluluklarını artıracacağız. Yerel düzeydeki kurumların, yerel inisiyatiflerin, kalkınma platformlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve iş örgütlerinin bölgesel kalkınma süreçlerinde daha aktif rol almalarını sağlayacağız. Bu çerçevede bu kurumların ve yapıların yönetim süreçleri, beşeri kaynakları, fiziki imkanları ve teknolojiyi kullanma kabiliyetlerini iyileştireceğiz.

Bölgesel gelişmenin alt bölümleri olan yerel, kentsel ve kırsal kalkınma alanlarını bunlar arasında uyum, tamamlayıcılık ve bütünlük sağlayarak yöneteceğiz.

Yerel kalkınmada özellikle gençler ve kadınlar için iş, istihdam, eğitim ve finansmana erişim imkanlarının artırılmasına odaklanacağız. Bu çerçevede, danışmanlık programlarını, yoğun teknik ve iş becerileri eğitimini, iş merkezlerinin geliştirilmesini ve gençlik gelişim programlarını uygulamaya koyacağız. Okulların yerel yenilikçilik ve

girişimciliğin merkezi olmasına 3nem vereceğiz. 3niversitelerin eğitim planlamaları ile yerel insan g3c3 talebini uyumlu hale getirecek ve 3niversitelerin 3ncelikle mesleki eğitim içerikleri geliştirmelerini sağlayacağız.

Sosyal girişimciliği yerel ve b3lgesel kalkınmanın temel araçlarından birisi olarak değerlendirecek; 3rg3tlenme, finansman, eğitim ve ağ oluşturma konularında destekleyeceğiz.

Yerel s3rd3r3lebilir kalkınmanın sağlanması bakımından yeşil ekonomi anlayışımız doğrultusunda evre konularına 3nem vereceğiz.

Kalkınma ajanslarının yerel 3r3nlerde standardizasyon ve yerel marka oluşturma konusunda daha fazla destek olmasını sağlayacağız.

Belirli bir b3t3nl3k sergileyen kent gruplarının yatırım ve kalkınma stratejilerini bir arada ele alarak kentlerin k3resel rekabetle başa çıkmasını kolaylaştırmayı hedefliyoruz. Kent ekonomilerinin rekabet g3c3n3 y3kseltecek insana yatırım programları ve 3niversite ile kenti buluşturma programları geliştireceğiz. Kent d3zeyinde yatırım ve iş alanları için rehberler hazırlanmasını sağlayacağız. Sınır kentlerimizin başta komşu 3lkelerle olmak 3zere uluslararası ticaretin sağlayacağı imkanlardan daha fazla yararlanmalarını temin etmek amacıyla, lojistik, ulaşım ve diğer altyapı açısından g3lendirilmesine 3nem vereceğiz.

Kırsal kalkınmada odak tarımsal ve ekonomik gelişmenin 3tesine geçmekte; sosyal, çevresel ve k3lt3rel boyutlar da 3nem kazanmaktadır. Kamu kesiminin yanı sıra sivil toplum ve 3zel kesimin kırsal kalkınmadaki etki ve rol3 artmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden kırsal yaşam kalitesinin arttırılması, 3retim, e-ticaret, eğitim, sağlık ve becerilerin geliştirilmesi alanlarında azami 3l3de faydalanacağız.

3retici birlikleri ve kooperatiflerin kurumsal kapasitelerini g3lendirecek ve iyi y3netişim ilkeleri çerçevesinde yeniden yapılandırarak d3zenlemeleri hayata geçireceğiz. Bunları, k33k işletmelerin tedarik zinciri kurmalarını, lojistik imkanlara erişebilmelerini, 3r3nlerini ulusal ve uluslararası pazarlarda satabilmelerini, b3lgesel ve global marka haline gelebilmelerini destekleyecek bir yapıya kavuşturacağız.

SEKTÖREL POLİTİKALAR

Tarım, Hayvancılık ve Orman

Tarım politikamızın temel amacı, insana, toprağa, çevreye saygılı, üretici ve tüketicinin haklarını koruyan; sağlıklı ve sürdürülebilir üretimi esas alan; veriye ve bilime dayalı; yüksek katma değer üreten; rekabetçi, yenilikçi bir tarım sektörü oluşturmaktır.

Vatandaşlarımızın güvenli, yeterli, dengeli ve sağlıklı beslendiği; arz talep ve fiyat dengesinin gözetildiği; gıda ve tarım alanında ihracat potansiyelini ciddi ölçüde yükseltmiş; gıda güvenliğini önceleyen, gıda endüstrisinde kullanılan tahıl ve yağlı tohumlar başta olmak üzere kendine yeterli; protein açığını kapatmış, finansal olarak güçlü ve teknoloji ile donatılmış tarımsal işletmeler ile eğitimli çiftçilere sahip, bir Türkiye hedefimizdir.

Değer zincirinin tümünü beraber yönetme felsefesi ile gıda ve tarımı bir bütün olarak ele alarak ve iklim değişikliğini temel bir parametre kabul ederek, ortaya çıkması muhtemel tehditlerle başa çıkabilecek bir tarım üretim sistemi kuracağız.

Tarımsal politikaları veri ve bilgiye dayalı olarak uygulayacağız.

Çiftçi kayıt sistemi başta olmak üzere idari kayıtlardan, coğrafi bilgi sistemleri ve dijital teknolojilerden yararlanarak; çiftçi, toprak kullanımı, iklim, sulama, ürün deseni, zirai üretim profili gibi alanlarda tam tarım sayımı yaparak Türkiye Çiftçi ve Tarım Envanteri oluşturacağız.

Türkiye Tarım Veri ve Bilgi Sistemi kurarak, çiftçi ve ilgili diğer kesimlerin kullanımına açacak, tarımsal üretim faaliyetinin veri ve bilgi altyapısını güçlendireceğiz. Hayvan kayıt, süt kayıt, çiftçi kayıt gibi tüm veri tabanları uygulamalarını entegre edecek ve tek kayıt sistemine geçeceğiz.

Tarlardan sofraya uzanan değer zincirinde ortaya çıkan atıkların değerlendirildiği; bu yaklaşımla hem girdi maliyetinin asgariye indirildiği hem de kaynak verimliliğinin ve

çevresel faydanın azami hale getirildiği, sürdürülebilirlik ve yenilikçilik tabanlı bir üretim modelini esas alacağız.

Tarım ve gıda alanında öngörülebilirliği arttıracak, özellikle mevzuatın hazırlık süreçlerinde iş dünyası ve sivil toplum ile iş birliği ve koordinasyonu güçlendireceğiz. Bu amaçla bir iletişim stratejisi ve paydaş haritası oluşturacağız.

Çiftçilerin gelirlerini öngörülebilir ve istikrarlı kılmayı hedefliyoruz.

Mevcut tarımsal destekleri kapsamlı bir etki analizine tabi tutarak; son derece karmaşık hale gelen destekleme sistemini üretimi ve verimliliği esas alarak yeniden yapılandırarak, basit, açık, anlaşılır ve şeffaf bir hale getireceğiz.

“Şehir Tarımı” konusunda çalışmalar yapacak ve bu kapsamda özellikle Büyükşehirlerdeki büyük ve imara atıl alanların tarımsal üretim amacıyla kullanılmasını sağlayacağız. Şehirlerde hafriyat izinleri verilirken üstteki nebati toprağın stok alanlarına taşınmasını zorunlu kılacağız.

Yerel yönetimlerle iş birliği halinde mega kentlerin beslenmesine yönelik karbon ayak izini en aza indirecek ve taşıma marjlarını düşürecek stratejiler oluşturacak; nakliye sürecindeki kayıpların önlenmesi maksadıyla soğuk zincir altyapısını güçlendireceğiz.

Tarımsal iç ve dış ticarete rekabet avantajı sağlayacak markalaşma, coğrafi işaret destekleri ile nakliye ve raf ömrünü uzatacak paketleme ve ambalaj teknolojilerini destekleyecek çevreye ve insan sağlığına zarar veren alternatiflerin kullanımını engelleyici düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Tarımsal işletmeciliğe geçişi destekleme ve gençleri tarım işletmeciliğine yönlendirme maksadıyla girişim sermayesi desteği ve uygun maliyetli kredi enstrümanlarını etkin biçimde kullanacağız. Çiftçilerin işletme ve finansal okur-yazarlıklarının güçlendirilmesine yönelik eğitimler düzenleyeceğiz. Bu amaçla üniversiteler, araştırma enstitüleri ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliklerini destekleyeceğiz.

Tarım meslek liselerini yeniden açacak, liselerden mezun olan gençleri girişimci çiftçi projesi kapsamında Hazine arazisi kiralama, girişim sermayesi ve düşük faizli kredi

gibi teşvikler başta olmak üzere muhtelif desteklerden öncelikli olarak faydalandırarak ve mesleğin geliştirilmesini sağlayacağız.

Mevsimlik tarım işçisi olarak çalışanların başta konaklama, sağlık ile umumi ve kişisel temizlik olmak üzere yaşam standartlarının iyileştirilmesine ve çocukların eğitim ihtiyacının karşılanmasına yönelik yerel yönetimlerle iş birliği ve koordinasyon halinde çalışmalar yapacağız.

Tarım sektöründeki kayıtdışılığın önlenmesi ve tarım işçilerinin sosyal haklarla güçlendirilmesini sağlamak amacıyla, bu sektöre yönelik esnek çalışma ve sigorta destek modellerini uygulamaya koyacağız.

İklim değişikliğinin tarım sektörüne olası etkilerine yönelik araştırmalar yapacak; araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya çıkan fırsat ve tehditlere yönelik olarak stratejiler geliştireceğiz. Başta kuraklığa dayanıklı tohum geliştirilmesi olmak üzere bu alandaki yenilikçi araştırmaları destekleyeceğiz.

Mevcut seraların modernize edilmesi ve büyütülmesi ile yeni sera, paketleme tesisleri ve depo yapımı için yatırım desteği sağlayacağız.

Sulanabilir alanların genişletilmesine yönelik yatırımları arttırarak devam edecek; suyun doğru ve verimli kullanılmasına yönelik teknolojik altyapı ve araştırma yatırımlarına öncelik vereceğiz. Başta sulama kanalları olmak üzere GAP, KOP ve DAP projeleri kapsamındaki altyapı yatırımlarının tamamlanmasına öncelik vereceğiz.

Biyoteknoloji alanındaki gelişme ve teknolojik ilerlemeler yakından takip ederek, üniversite ve araştırma enstitüleri ile iş birliği halinde araştırma altyapısını güçlendirecek, bu alandaki düzenlemeleri, modern bilim ve gelişmiş ülke pratiklerini göz önünde bulundurarak yeniden ele alacağız. Biyoteknolojideki gelişme ve ilerlemelerin, tarım sektörü için sunduğu fırsat ve tehditlerin kamuoyu ile etkin bir şekilde iletişimini yapacağız.

Uzaktan algılama araçlarıyla verimlilik ve gelişim tespiti, yaygın sensör kullanımı gibi dijital tarım uygulamalarını destekleyeceğiz.

Lisanslı depoculuk sisteminin yaygınlaştırılması amacıyla kira desteğini arttıracak ve tahıl dışındaki ürün gruplarında da modern depoların kurulmasını teşvik edeceğiz.

Ürün fiyatlarının kaliteye dayalı oluşmasını, fiyatların oluştuğu hal, borsa gibi merkezlerin modern depolama ve laboratuvar sistemine sahip olmasını ve özel sektör eliyle işletilmesini sağlayacağız.

Gıda bileşenleri, enteral beslenme ve tıbbi aromatik yağların üretim ve ticareti gibi yüksek katma değerli dış ticaretin söz konusu olduğu alanlarda, iyi tarım, organik tarım uygulamaları, marka ve pazarlama stratejisi oluşturma, doğru paketlenme ve küresel pazarlara erişim gibi konularda altyapı ve eğitim desteği sağlayacağız.

Bitkisel protein üretimi ve ticareti konusunda küresel piyasalarda rekabet gücümüzü arttırmaya ve iç tüketim açısından kamuoyunu bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapacağız.

Tarımda ölçek veriminin arttırılmasına yönelik olarak, üretici birlikleri ve kooperatifler gibi tarımsal örgütlerin kurumsal kapasitesini güçlendirecek, işletme ortaklığı modelleri geliştirecek ve sözleşmeli çiftçilik modellerini destekleyeceğiz.

Başta tarım ürünlerinde olmak üzere dahilde işleme rejimi uygulamalarındaki kayıtdışılıkla etkin olarak mücadele edeceğiz.

Tarım ve gıda sanayinde başta jeotermal ve güneş enerji kaynaklarının kullanımı olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını ve yaygınlaştırılmasını sağlayacağız.

Çiftçi ve gıda sanayisinin üzerindeki bürokratik işlem yükünü azaltacak; bürokratik süreçleri basit ve anlaşılabilir hale getireceğiz. Başta gıda denetimleri ve çiftçi eğitimleri olmak üzere alanında uzman insan kaynağı gücünü yerinde kullanacağız.

Türkiye damızlık ve et üretiminde bu güne kadar kendisine yeterli bir ülke olamamıştır. Hayvancılık öncelikli hedeflerimizden birisidir. Hayvancılık politikalarını, kayıtlılığı arttırarak doğru veri ve projeksiyonlara dayalı olarak oluşturacağız. Hayvancılık desteklerini coğrafyaya uygun hayvan türlerinin geliştirilmesini sağlayacak biçimde uygulayacağız.

Hayvancılığı yem üretiminden başlayarak destekleyeceğiz. Yem üretimini arttırmak amacıyla, sulama oranının düşük olduğu alanlarda işletme ve parsellerin arazi edinimi veya örgütlenme ile büyütülmesi yoluyla yem bitkisi yetiştirilmesi destekleyeceğiz. Ülkemizin yayla potansiyelinin en üst düzeyde kullanılmasını sağlayacağız. Bu çerçevede yaylaların; sınırlarını belirleyerek gerekli etüt çalışmalarını yapacak, gelişme planlarını hazırlayacak, ulaşım, elektrik, barınma gibi altyapı ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacağız.

Örgütlü üretim, sözleşmeli üretim, elektronik kontrol, kayıt tutma, izleme, sigorta gibi araçlarla, hayvancılık uğraşan ancak mali gücü yeterli olmayan ailelerin hibe ve ucuz kredi gibi desteklerden yararlanmasını sağlayacağız.

Küçük ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde aile işletmelerinin kaliteli üretim yapmaları için teknoloji kullanımlarını destekleyeceğiz.

Orman varlıklarımızın korunması temel önceliklerimizdendir. Partimiz ekosistemdeki tüm canlı ve cansız varlıkları bütüncül bir yaklaşımla ele alarak bugünün ve gelecek nesillerin haklarını da gözeterek bir orman ve çevre anlayışına sahiptir. Ülkemizin zengin biyolojik çeşitliliğine sahip olmanın yanında, yer aldığı iklim kuşağı ve küresel ısınma ile orman yangınlarına karşı aşırı duyarlı ve erozyon etkisi altında olduğunu dikkate alarak, orman yangınlarıyla mücadelede önleyici tedbirlere, müdahale kapasitesinin güçlendirilmesine ve toprak muhafaza amaçlı ağaçlandırma yapılmasına öncelik vereceğiz. Orman köylülerini ve orman işletmeciliğinin gelişmesini destekleyeceğiz.

Sanayi

Üretime ve verimliliğe dayalı bir ekonomi için sanayi sektörü vazgeçilmez önceliklerimizden biri olacaktır.

Sanayi politikalarımızın temel hedefi, verimlilik artışları ve ileri teknoloji kullanımı yoluyla sanayinin küresel rekabet gücünü yükseltmektir.

Sanayi üretimi ve ihracatı içinde ileri teknoloji kullanan ve yüksek katma değerli ürünlerin payının artırılması, üretim ve ihracatın ürün ve pazar yapısının çeşitlendirilmesi, imalat sanayinde kullanılan düşük ve orta düzey teknoloji ithal

ürünlerimizin yurt içinde üretiminin sağlanması, işletmelerimizin küresel değer zincirlerine entegrasyonunun ve dijital dönüşüme uyumunun hızlandırılması temel önceliğimizdir. Küçük ve Orta Boy İşletmelerin büyümesi ve rekabet gücünü artırarak büyük ve uluslararası şirketler haline gelmesi, sanayi politikamızın öncelikli hedefleri arasındadır.

Çok fazla ve dağınık yapıda olan teşvikleri, etki analizleri yaparak sadeleştireceğiz. Teşvik ve destekleri pazar, finansman ve kurumsal kapasite unsurlarının tümünü dikkate alan bütüncül bir yaklaşımla sunacağız. Bu politikalar tasarlanırken, net katma değer, tedarik zincirindeki rol, büyüme ve karlılık performansı ile kayıtlılığa özen gösterme gibi kriterlere öncelik vereceğiz. Ar-ge desteklerinden yararlanarak yenilik ve ürün geliştiren firmalarımıza sadece araştırma evresinde değil, seri üretim, ticarileştirilme, markalaşma, sertifikasyon ve standardizasyon gibi aşamalarında sağlanan desteklerin etkinliğini arttıracacağız. “Güçlü, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı” büyüme stratejimizin birden fazla hedefini destekleyen alanlarda özel destek paketleri oluşturacağız.

Temel ar-ge faaliyetleri yapan kurumlarımızın ve kamu destekli yarı özerk kurumların, ana görevleri olan temel araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yoğunlaşmalarını sağlayacak; temel görevlerinin dışında faaliyet göstermelerinin ve bu şekilde haksız rekabet yaratmalarının önüne geçeceğiz.

Başarılı dünya örnekleri, üniversite-sanayi işbirliğinin ekonomik kalkınmada motor rol oynadığını göstermektedir. Sayıları ve kapasiteleri giderek artan üniversitelerimizin araştırmalarından iş dünyasının daha doğrudan yararlanabilmesini ve aralarında sistematik ve fonksiyonel olarak işleyen bir işbirliği mekanizmasının kurulmasını elzem görüyoruz.

Sınai mülkiyet haklarına ilişkin sağlıklı bir çerçeve oluşturulması, ar-ge faaliyetlerinin, verimliliği artırmaya dönük çabaların ve yüksek katma değer odaklı çalışmaların en önemli belirleyicilerinden birisidir. Bu çerçevede, sınai mülkiyet hakları konusunda farkındalığı artıracak, bu hakların ticarileşmesini ve ekonomik değere dönüşmesini

destekleyecek, bu konuda ihtisas mahkemelerinin sayısını arttıracak ve bu alanda veri, analiz ve raporlama kapasitesini güçlendirecek adımları atacağız.

Bir yandan yeni bölgesel birliktelikler oluştururken, diğer yandan da Avrupa Birliği ile süregelen Gümrük Birliği'ni hizmet ve tarım sektörlerini kapsayacak şekilde genişleterek bu sektörlerin rekabet gücünün artırılmasını, ülkemize doğrudan yatırımların çekilmesini ve ülkemizin bir üretim ve hizmet üssü olmasını sağlayacağız.

Teknoloji ve Dijital Dönüşüm

Ekonominin her alanında ürün ve hizmet verimliliğini, kaliteyi ve rekabetçiliği arttıracak, nitelikli işgücü istihdamını geliştirecek, sosyal fayda sağlayacak ve sosyal maliyetleri düşürecek bir teknoloji dönüşüm programını hayata geçirmek, partimizin öncelikli hedeflerinden birisidir.

Dijital ekonomiye yönelik politikalarımızın amacı, yerli dijital çözüm üreten firmalarımızı alanlarında rekabetçi olmalarını sağlayacak şekilde desteklemek, bu firmalarla işbirliği içinde geleneksel şirketlerimizin dijital dönüşümünü hızlandırmak ve küresel dijital şirketlerle eşit şartlarda rekabet ortamı sağlamaktır.

Yenilikçi ve sürdürülebilir iş modeli girişimlerini teşvik ederek, dünyada yaklaşık 3 trilyon dolar olan girişimcilik ekonomisi içinde ülkemizin payını arttırmayı hedefliyoruz.

“Açık kaynaklı” teknoloji platformlarının yaygınlaşmasını sağlayarak yenilikçi iş modelleri üreten girişimleri destekleyeceğiz.

Sektörel teknolojik dönüşüm projelerine ve yenilikçi iş modeli girişimlerine destek olmak amacıyla, kişisel verilerin korunması, güvenlik ve dijital etik ilkelerini de gözeterek, kamu bünyesinde merkezi bir açık veri platformu oluşturacağız. Bu çerçevede oluşturulacak açık verileri dijital dönüşüm odaklı, verimlilik ve etkinliği arttıracak, veri ile akıl üreten ve çözüm geliştiren girişimlere ve özel sektör kurumlarının kullanımına açacağız.

Girişimcilere yönelik hızlandırıcı ve kuluçka merkezlerini tüm Türkiye’de arttıracak ve özel sektör ve başarılı girişimcilerle işbirliği içinde geniş bir mentorluk ağı kuracağız.

Teknoloji girişimlerini, kuruluş aşamasında ücretsiz internet bağlantısı, büyüme ve nitelikli istihdam artışına bağlı olarak vergi ve prim teşvikleri yoluyla destekleyeceğiz.

Teknoloji girişimciliği kültürünü yaygınlaştıracak, girişimcilik eğitimini lise ve üniversite eğitiminde müfredat içerisine yerleştireceğiz.

Başarılı olduğumuz teknoloji girişimciliği alanlarındaki yetkinliklerimizi, sinerjisi yüksek yan iş alanlarına da genişleterek ekosistemi büyüteceğiz ve istihdam yaratacağız.

Girişimcilere yönelik yatırım kaynaklarını global ve alanında ihtisas sahibi Risk Sermaye kuruluşları ile ortak fonlar kurarak arttıracacağız

Üniversitelerin yeni girişimci ekonomiye cevap verir dönüşümünü teşvik edeceğiz.

Yeni teknoloji platformlarına yönelik araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetlerini destekleyerek, orta ve uzun vadede ülkemizin teknoloji üretimindeki payının artırılması ana hedeflerimizden birisidir.

Yapay zeka, biyoteknoloji, robotik, malzeme bilimi, nanoteknoloji, temiz teknolojiler gibi gelişmekte olan ve ticari uygulama alanı geniş yeni teknoloji platformlarına odaklanacağız.

Savunma, havacılık, uzay ve tıbbi cihazlar sektörlerinin sahip olduğu potansiyelden hem teknolojinin verimli kullanımında hem de teknoloji üretiminde etkin bir biçimde yararlanacağız.

Perakende, pazarlama, ulaşım, lojistik, tedarik zinciri, sağlık, enerji, finans, tarım gibi sektörlerde iş yapış süreçlerinde “Veri ile Akıl Üreten ve Sürekli Öğrenen” verimlilik ve etkinlik odaklı iş modellerinin hayata geçirilmesini destekleyeceğiz.

Finans, enerji, sağlık, ulaşım, tarım, kamu hizmetleri, gayrimenkul gibi birçok sektörde verimlilik, etkinlik, sosyal fayda ve son kullanıcıya fayda odaklı dijital teknolojilerin kullanımının yaygınlaşması için bu faaliyet alanlarında engelleri kaldıracak ve rekabeti artıracak düzenlemeler yapacağız. Kamu ya da özel sektöre ait kurumlara ayrıcalık tanıyan regülasyonlardan kaçınacağız.

Türkiye’de yapay zeka ve büyük veri ile akıl üreten dijital teknoloji çözümlerinin yaygınlaşmasında bulut bilişim altyapı teknolojilerinin daha etkin kullanımına yönelik tüm sektörler için eşit olacak şekilde düzenlemelerin yapılmasını hedefleyeceğiz. Bu çerçevede, Türkiye’nin kişisel verilerin korunmasında Avrupa Birliği nezdinde güvenli ülke statüsü elde etmesi için gerekli önlemleri alacağız.

Dijital erken aşama firmaların regülasyon uyumlarını, kurumlar arasında koordine edecek “Regülasyon-İnovasyon Ofisi” kuracağız. Regülatör kurumlarda, dijital teknolojilere yönelik kapasiteyi güçlendireceğiz.

Özel sektör ve üniversitelerin de katılımı ile performans odaklı ve yenilikçiliğe dayalı Ar-ge modelini hayata geçireceğiz. Ar-ge harcamalarının GSYİH içindeki payını ileri teknoloji üreten ülkelerin seviyesine çıkaracağız.

Teknolojik dönüşüme yönelik teşvikleri, etkin, odaklı, şeffaf, objektif kriterler ve ölçülebilir performansla dayalı bir anlayışla yöneteceğiz.

Global girişimcilik merkezleri ile işbirliğini geliştirecek, global teknoloji şirketlerinin Türkiye’deki mühendislik merkezlerini büyütmelerini destekleyeceğiz.

Erken aşama teknoloji uygulamalarına odaklı global risk sermayesi fonlarının Türkiye’ye yönelik yatırımlarını arttıracak ortaklık modelleri geliştireceğiz.

Ülkemize teknoloji transferini hedefleyen yurtdışında yapılacak yatırımları destekleyeceğiz.

Öncü uluslararası üniversitelerle işbirlikleri kurarak üniversitelerimizin yeni teknoloji platformlarına yönelik alanlardaki akademik programlarını geliştireceğiz.

Global teknoloji gelişimine yön veren firmalarla üniversitelerimiz arasında işbirliğine dayalı araştırma ve yenilikçilik modellerini hayata geçireceğiz

Üniversitelerimizin teknoloji alanında dünya sıralamasında ilk 100’e girmesini hedefliyoruz.

Veri bilimi, dijital yetkinlikler, kodlama, makina dili, yapay zeka gibi farklı dallarda teknolojinin etkin kullanımına yönelik yetkinlikleri üniversite eğitiminde disiplinler arası

müfredata entegre ederek, teknolojik dönüşüm alanında ihtiyaç duyulan nitelikli insan kaynağını arttıracaktır.

Yeni teknoloji alanlarında uluslararası saygın akademisyenlerin üniversitemizde, akademisyenlerimizin de uluslararası üniversitelerde çalışmalarına yönelik teşvik programı geliştireceğiz.

Erken aşama teknolojilerine ilişkin araştırmalarda sivil toplum kuruluşlarının mevcut girişimlerini ve yeni inisiyatifleri destekleyeceğiz.

Akademisyenlerin gerçekleştirdikleri teknoloji üretimi ve araştırma faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden daha fazla pay almalarını sağlayacağız.

Bilgi iletişim altyapı ağlarını, hızlı internet erişimini tüm Türkiye'de kapsayıcı olarak kuracağız.

Kaynakların daha etkin kullanımını ve tüketicilere daha ucuza kaliteli hizmet sunumunu sağlamak amacıyla, sektörde tüm oyuncular ile ortak altyapı inşasını teşvik edeceğiz,

Mevcut altyapıları kullanarak şehirlerimizde belirli merkezlerde ücretsiz internete erişim imkanı sağlayacağız.

İnternete erişimi lüks tüketim olarak gören vergi dahil tüm düzenlemeleri değiştireceğiz.

Yeni teknolojilerin getirebileceği yeni riskleri göz önünde bulundurarak özellikle siber saldırılara, gizlilik ile veri güvenliğinin ihlaline ve algoritmaların yarattığı rekabeti tehdit eden girişimlere karşı gerekli tedbirleri alacağız.

Yeni teknoloji uygulamalarına ilişkin dijital etik değerleri, açıklanabilirlik, hesap verebilirlik ve eşitlik ilkelerine bağlı olarak, tüm paydaşlarla birlikte, Avrupa Birliği ve diğer küresel düzenlemeleri de dikkate alarak geliştireceğiz

Teknolojik dönüşüm ve yenilikçiliğin önünü açacak politikaları ve düzenlemeleri, fikir ve düşünce özgürlüğünü kısıtlamayacak; kişisel verileri koruyacak, şeffaflığı, fırsat eşitliğini ve adil rekabet ortamını sağlayacak; toplumsal güveni oluşturacak, tüm paydaşlara faydayı ve çevresel etkileri gözeterek; dijital etik değerlere saygılı ve kapsayıcı bir anlayışla gerçekleştireceğiz.

Teknoloji Dönüşüm üzerine her sektörde ihtiyaçları, potansiyel uygulama alanlarını ve öncelikleri belirlemek amacıyla STK'lar ile işbirliği içerisinde geniş katılımlı "Sektörel Teknoloji Dönüşüm Kurulu" oluşturacağız. Bu kurulun, sektörleri temsil eden kuruluşlardan yöneticiler, teknolojistler, danışman kuruluşlar, akademisyenler, girişimciler ve yatırımcılardan oluşan geniş katılımlı bir danışma kurulu olmasını sağlayacağız.

Türkiye'nin, Avrupa Birliği, OECD, G20 gibi teknoloji gelişimine ve uygulamalarına yön veren politikalara dair normların oluşturulduğu uluslararası platformlarda temsil gücünü ve katılımını artırarak global normların şekillenmesine katkıda bulunacağız. Bu amaçla, teknoloji geliştirme ve uygulamalarında öncü olan ülkelerle işbirliklerini geliştireceğiz. Dijital Hizmet Vergisi veya dijital hizmetler üzerindeki stopaj vergisi gibi uluslararası boyutu olan konuları, teknoloji ekosisteminin gelişimine ve istihdamına etkilerini de dikkate alarak çok taraflı diyalog üzerinden milli menfaatlerimize yönelik kazanımlar elde edecek bir yaklaşımla ele alacağız. Avrupa Birliği müzakerelerinde "Tek Dijital Pazar" konusunu önceliklendireceğiz.

Enerji

Kalkınmanın ve refahın en önemli unsurlarından birisi, ülkenin enerji ihtiyacının uygun maliyetle, kesintisiz, kaliteli ve zamanında karşılanmasıdır.

Enerji ihtiyacımızın temininde yüksek oranlı dışa bağımlılık sadece enerji arz güvenliğini değil aynı zamanda cari açığımızı da önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemektedir. Fosil kaynaklarındaki dışa bağımlılık başta elektrik üretimi ve ulaşım sektörü olmak üzere bir çok sektörde maliyet baskısına yol açmaktadır.

Yenilenebilir enerji üretimindeki maliyet düşüşleri, bilişim teknolojilerinin kullanımının getirdiği verimlilik artışları ve iklim değişikliği gibi faktörler enerji politikalarımızın yeniden belirlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizin enerjide arz güvenliği, kaynak çeşitliliği ve dışa bağımlılığın azaltılması alanlarında yeni politika ve stratejilerle geleceğe hazırlanması başlıca hedefimizdir.

Hidrokarbon kaynaklarının özellikle de doğal gazın sevkiyatında transit terminal konumunda olan ülkemizin bölge ülkeleri ile yeni stratejiler ve alternatif işbirlikleri geliştirmesi büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizin enerji arz güvenliğinin sağlanması için en etkin şekilde kaynak ülke çeşitlendirilmesine gidecek ve ulusal depolama, dağıtım sistemleri ve LNG tesislerinin kapasitelerinin artırılmasını sağlayacak yatırımları destekleyeceğiz.

Dünyada fosil kaynakların hızla tüketilmesi ve enerji üretim ve tüketiminde ortaya çıkan sera gaz emisyonlarının küresel ısınma ve iklim değişikliğine yol açması karşısında, enerji verimliliği uygulamalarını ve başta güneş ve rüzgar olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla kullanımını teşvik edeceğiz.

Yerli kömür kaynaklarının kullanımında çevreye duyarlı ileri teknoloji yatırımlarının gerçekleştirilmesini ve mevcut yerli kömürle çalışan elektrik üretim tesislerinin hızla rehabilite edilerek çevreye olan olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasını hedefliyoruz.

Nükleer enerji, gelişmiş ülkelerin çoğunda arz güvenliği ve kaynak çeşitliliği açısından toplam kurulu güç içerisinde önemli bir paya sahiptir. Öte yandan, nükleer santrallerin başta atık yakıt kaynaklı olmak üzere önemli çevresel riskleri mevcuttur. Çevresel risklerin etkin bir biçimde kontrol edilmesini, yatırım ve işletme aşamalarında sanayimizin, üniversitelerimizin ve mühendislerimizin yer almasını önemli görüyoruz.

Yenilenebilir Enerji'de gelişmiş teknoloji kullanımı yanında özellikle depolama ve karbon saklama sistemleri konusunda dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmek suretiyle doğru alanlarda Ar-ge çalışmalarını teşvik edeceğiz.

Madencilik

Madencilik ülkemizin doğal kaynaklarının değerlendirilmesi açısından önemli bir sektördür. Bu sektörde sürdürülebilir, çevreye duyarlı, rehabilitasyon planlaması olan, hammadde tedarik güvenliğinin sağlandığı, bir yapı oluşturmak temel önceliğimizdir.

Madencilik sektörü faaliyetlerini çevresel etkileri, sosyal katılımı ve katma değer sürecini de içine alan maden ömrü ve bütün değer zinciriyle birlikte değerlendireceğiz. Sektörün faaliyetlerinin, makroekonomik politikalar ve altyapı planları ile uyumlu bir

şekilde, tüm paydaşların haklarını koruyan ve yerel halka bilgilere erişim kolaylığı sağlayan katılımcı bir anlayışla yürütülmesini hedefliyoruz.

İçerdiği riskler yanında, rekabetçi piyasa koşullarını yakalamak için verimliliği arttırmak zorunda olan madencilik sektöründe iş sağlığı ve güvenliği ile faaliyet mükemmelliğini birlikte gerçekleştirecek düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Güvenlik sistemlerini de içine alan yeni otomasyon teknolojileri, bilişim ve operasyonel teknolojilerin entegrasyonu, verilerin gerçek zamanlı işletilmesi ve mobil cihazlar kullanılması yoluyla gerçekleştirilen “Bağlı Maden” uygulamalarını teşvik edeceğiz.

Madencilikte ruhsat ve diğer izin işlemlerinin temininde şeffaflık, hesap verebilirlik prensiplerine göre uygulama yapılmasını, bu hizmetlerin ne kadar sürede verileceği bilgisinin önceden kamuoyu ile paylaşılmasını ve bekleyen taleplere ilişkin işlemlerin hızlıca tamamlanmasını sağlayacağız.

Maden Kanunu’nda aranan mali yeterlilik kriterini madencilik faaliyetinin niteliği ve kapsamına göre sınıflandıracak, arama ruhsatı almak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin madencilik alanına girişlerini teşvik edeceğiz. Arama ruhsatının maliyetini düşürerek, arama ruhsat sayısının artmasını sağlayacağız.

Madencilik sektörü mevzuatının tutarlılığını ve diğer kurum ve mevzuatlarla uyumluluğunu sağlayacağız. Madencilik izin ve ruhsatlarında çevresel etkileri, kapatma ve telafi edici düzenlemeleri, yerel etki ve istihdam boyutlarını birlikte değerlendireceğiz.

Metalik madenler, endüstriyel hammaddeler ve değerli metaller için işleme tesislerinin kurulmasını teşvik ederek katma değer in ülkemizde kalmasını sağlayacağız.

Hizmet Sektörleri

Turizm

Partimiz, ekonomimizin yüzde 60’ından fazlasını oluşturan ve istihdamda kritik rol oynayan hizmetler sektörüne özel önem verecektir.

Hizmet sektörleri içinde önemli bir yere sahip olan turizm sektörü hem elde edilen döviz gelirleri sayesinde ödemeler dengesine olumlu katkıda bulunmakta hem de emek yoğun bir sektör olması nedeniyle özellikle gençlerin ve kadınların istihdamına ve önemli beceriler kazanmasına imkan sağlamaktadır. Turizm, girişimciliğin gelişmesi ve bölgesel kalkınmanın desteklenmesi açısından da önem taşımaktadır.

Türkiye, turizm potansiyeli yüksek bir ülke olmasına rağmen bu potansiyelden yeterince yararlanamamaktadır. Turist sayısında son yıllardaki artışa rağmen turizm gelirleri düşük kalmaktadır.

Partimiz, turizm sektöründe verimli, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir büyüme hedeflemektedir.

Turizmde koruma kullanma dengesi ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde önce envanter akabinde de ulusal düzeyde master plan ve altyapı çalışmalarını gerçekleştireceğiz.

Sektördeki alt ve üst yapıların kalitesini arttırarak ziyaretçiler için çok önemli olan ülkemizin “emniyetli ve güvenli ülke” imajını titizlikle koruyacağız.

Yüksek gelir grubunda yer alan turistlerin ülkemize çekilmesini sağlayacak düzenlemeler ve teşvikleri hayata geçireceğiz.

Turizmde mevsimsel bağımlılığın azaltılması, nitelikli turist girişinin arttırılması ve sektörde çeşitlendirmenin sağlanması amacıyla, sağlık, spor, tarih, kültür, termal, üçüncü yaş, yat, kurvaziyer, kongre ve fuar alanlarındaki turizmi destekleyeceğiz.

Yerel yönetimler ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde nokta tanıtım yoluyla markalaşmış destinasyonlar oluşturacağız.

Turistik tesislerin civarında yer alan esnaf ve sektörlerin de turizm faaliyetlerinden daha fazla faydalanmasını sağlayacak adımları atacağız.

Kapsamlı bir tanıtım stratejisi çerçevesinde, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden, sosyal medyadan ve özellikle dizi ve film sektörlerinden çok daha verimli şekilde faydalanacağız.

Ülkemizin tarih ve kültür zenginliği sayesinde kültür turizminde sahip olduğu yüksek potansiyelden en üst düzeyde faydalanılmasını sağlayacak adımları atacağız.

Özellikle müzecilikle ilgili iklimlendirilmiş ortam, eserlerin güvenliğinin sağlanması ve benzeri çalışmaları yaparak eşsiz tarihi eserlerimizin kalıcılığını muhafaza edeceğiz.

İşletmelerimizin uluslararası yönetim ve kalite sertifikalarına sahip olmasını destekleyerek uluslararası pazarlama sürecini kolaylaştıracacağız.

Sektörün ihtiyaç duyduğu insan kaynağının yetiştirilmesine yönelik gerekli adımları atacağız.

Türkiye'nin güçlü bir uluslararası tur operatörüne sahip olması için paydaşlarla beraber bir çalışma başlatacağız.

Ulaştırma

Ulaştırma ve dağıtım hizmetleri sektörünü, kara, demiryolu, deniz ve hava taşımacılığını entegre olarak dikkate alan ve multi-modal lojistik merkezlerden en üst seviyede faydalanmayı öngören bir yaklaşımla hazırlanacak lojistik master planı ile destekleyeceğiz. Bu alanda uzun süredir devam eden ancak bir türlü sonlandırılmamış çalışmaları “Tek Kuşak Tek Yol” gibi global ticari dinamikler ve dijital teknolojik gelişmeler ışığında revize edip ivedilikle uygulamaya alacağız. Ulaştırma ve dağıtım sektöründe yolcu ve kargo taşımacılığında bölgesel ve global anlamda daha fazla marka oyuncu yaratılmasına destek olacağız.

Karayolu ulaşım politikasını “bütünleşik taşımacılık stratejisine” uygun olarak köklü bir değişim perspektifi ile yeniden ele alacağız. Bu çerçevede; ulaşım modları arasındaki bir diğerini bütünleyen bağlantıları altyapılarıyla birlikte kuracak; teknolojik imkanlardan da yararlanarak etkin bir karayolu ulaşım ve iletişim sistemi oluşturacak ve adil, uygulanabilir bir belgelendirme sistemi tesis edeceğiz.

Demiryollarındaki altyapı yatırımlarını yeni bir ivmeye kavuşturacak, emniyetli YHT hat sayısını arttıracak, demiryollarının işletilmesinde özel sektörün daha fazla rol almasını sağlayacak, demiryolu taşımacılığını cazip hale getirecek depolama, aktarma merkezleri ve elleçleme gibi hizmetleri teşvik edecek, demiryolu ağını sanayi bölgeleri

ve limanlarla entegre edecek, lokomotif, vagon ve rayların yerli imkânlarla ve yüksek kalitede üretilmesini destekleyecek ve ülkemize demiryolu bakım, onarım ve yenileme (MRO) üssü hüviyeti kazandıracaktır.

Türkiye'nin denizlere dair stratejisini yeniden belirleyeceğiz. Çevre denizlerimiz ve yakın deniz havzamızdaki haklarımızın ve çıkarlarımızın korunması sürecini aynı zamanda deniz ulaştırmasından ciddi pay alınması perspektifiyle yöneteceğiz. Deniz taşımacılığının geliştirilmesi için, mevcut limanların kapasitelerinin geliştirilmesi ve yenilerinin yapımı, liman işletmeciliğinin iyileştirilmesi, konteyner taşımacılığının desteklenmesi gibi alanlara odaklanacağız. Gemilerimizin uluslararası standartlara uygunluklarını hassasiyetle takip edecek ve Beyaz Bayraklı olması için çaba sarf edeceğiz.

Sivil havacılık ve hava ulaştırması alanında devletin sadece düzenleme ve denetleme yapması, üniversitelerin sektörün ihtiyaç duyduğu dil bilen uzman insan kaynağını yetiştirmesi, özel sektörün ise yatırımlarla ve işletmecilikle büyüme ve gelişime destek vermesi esas alınacaktır. Sivil havacılık alanında tek yetkili ve bağımsız Sivil Havacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu oluşturacağız. Hava trafik hizmetlerinin, hava alanı işletmeciliğinden ayrı bir yapı tarafından yönetilmesini sağlayacağız. Hava alanı işletmeciliğini ise tamamen özel sektöre devredeceğiz.

İç hatların gelişimi için, çapraz uçuşlar ile mevcut havayolu bağlantı şebekesine derinlik kazandıracaktır. Havacılıkta özel sektöre daha fazla fırsat tanınarak, düşük ücretli havayolu taşımacılığının gelişimini destekleyeceğiz. Ankara'nın Türkiye'ye yönelik yolcu derinliği olan harici uçuş noktalarına bağlanması suretiyle İstanbul üzerindeki yoğunluğu azaltacak ve Esenboğa Havalimanı'nın diğer Anadolu şehirlerinin yurtdışına çıkış kapısı haline getirilmesini sağlayacağız.

Türkiye'nin sivil havacılıkta bölgesinde lider ülke, kargo ve bakım, onarım, yenileme (MRO) üssü olmasını teminen yeni bir strateji belirleyeceğiz. İnsansız hava araçlarının (DRONE) güvenlik zafiyetine yol açmadan kullanım alanlarının geliştirilmesini sağlayacağız.

Sürtünmesiz ortam oluşturulan boru içi yük taşımacılığı gibi yeni yaklaşımları takip ederek, üniversitelerin bu konuda Ar-Ge yapmalarını destekleyeceğiz.

Demiryolları ve hava yollarında kaza-kırım ve tahkikatları bağımsız bir biçimde yürütecek kurumsal yapılar oluşturacağız.

Diğer Hizmet Sektörleri

Teknolojik gelişmelerin de etkisiyle platform ekonomileri olarak da adlandırılan yeni hizmet alanları hızla gelişmeye başlamıştır. Çevrim içi ve çevrim dışı hizmetleri birlikte sağlayan iş modelleri, yurtiçi ve yurtdışında geniş bir piyasaya kısa sürede ulaşabilmekte ve hızlı istihdam artışına olanak vermektedir. Turizm, ulaştırma ve dağıtım, haberleşme, medya, oyun, e-spor ve emlak sektörlerine bu bakış açısıyla bakarak sektörel stratejiler geliştirecek, bu alanlara yönelik girişim sermayesi şirketlerini destekleyecek, değer yaratan iş modellerine özel destekler kurgulayacağız.

Hizmet sektörlerinde rekabeti engelleyen düzenlemeler ve kısıtlamaları, tüketicilerin daha kaliteli ve uygun fiyatlı hizmet seçeneklerine erişimini sağlayacak ve yeni iş ve istihdam imkanlarının önünü açacak bir anlayışla gözden geçireceğiz.

Ülkemizin teknik kapasitesini organize etmek, güçlendirmek, bilgi ve mühendislik ihracatımızı artırmak amacıyla teknik müşavirlik, mimarlık, mühendislik, belgelendirme, gözetim, muayene, test, standardizasyon hizmetleri alanındaki çalışmalara güçlü destekler sağlayacağız.

SOSYAL POLİTİKALAR

Eğitim ve Öğretim

Eğitim, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu bir çok yapısal sorunun köklü bir biçimde çözümünde kilit önem taşımaktadır. Bu çerçevede, eğitim en öncelikle ele alacağımız alan olacaktır.

Ülkemizde okullaşma oranlarında, fiziki altyapıda ve öğretmen sayısında bazı iyileşmeler sağlanmış olmasına rağmen, eğitim ve öğretim sistemimizin yapısal sorunları devam etmektedir. Gelir grupları ve bölgeler itibariyle eğitimde fırsat

eşitliğindeki dengesizlikler sürmekte, müfredatın günümüz ve geleceğin ihtiyaçlarıyla kopukluğu devam etmekte, eğitimin niteliği ve kalitesindeki sorunlar önemini korumaktadır. Okul öncesi eğitime katılım oranları düşük seviyelerdedir. Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sonuçlarında son sıralarda yer alması ve üniversite mezunlarında giderek artan işsizlik oranları, eğitim öğretimdeki sorunları açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Yaşanan sorunların temelinde, eğitim sistemimizin konjonktürel, siyasi ve ideolojik bir çatışma alanı haline gelmesi yatmaktadır.

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak, öncelikle bu yaklaşımı temelden değiştirmeyi ve insanı merkeze alan, dijital çağın ihtiyaçlarına uygun, üstün nitelikli öğretmen ve öğrenci yetiştiren, fırsat eşitliğini ve herkesin nitelikli eğitim hakkını garanti altına alan, kapsayıcı ve hayat boyu devam eden bir eğitim ve öğretim sistemini hayata geçirmeyi hedefliyoruz.

Eğitim ve öğretim politikalarımızı, etnik köken, coğrafya, ekonomik statü, yaş, cinsiyet, öğrenme ihtiyaçları, ana dil, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin herkese fırsat ve olanak eşitliği sağlayan, kimseyi geride bırakmayan, katılımcı, kapsayıcı, adil, demokratik, yenilikçi, sürdürülebilir, şeffaf, hesap verebilir, etkin, tutarlı, sürekli öğrenmeye açık, üretken ve küresel ölçekte öncü ve rekabetçi bir anlayışla oluşturacak ve uygulayacağız.

İnsanımıza günümüzde ve gelecekte ihtiyaç duyulan ve niteliğini yükseltecek aşığıdaki yetkinlikleri kazandırmak temel önceliğimiz olacaktır:

- Sorgulayabilme, analitik ve eleştirel düşünebilme, problem çözebilme
- Yenilikçi ve yaratıcı düşünebilme
- Empati yapabilme, dinleyebilme, iletişim ve ilişki kurabilme, uyum sağlayabilme, farklı bakış açılarını dikkate alabilme, takım çalışması yapabilme,
- Proje temelli çalışabilme
- Kendini tanıyabilme, kendi kendine öğrenebilme, kendine güvenme, liderlik, kendi iradesiyle karar alabilme ve hareket edebilme

- İleri düzeyde dijital yetenek ve beceriye sahip olabilme
- Anadil ve küresel dil becerilerine sahip olma
- Belirsizliklerle baş edebilme
- Doğru bilgiye ulaşabilme ve bilgiyi yapılandırabilme, içinde yaşadığı çağı ve geleceği okuyabilme
- Değer merkezli düşünebilme, evrensel insani ve ahlaki değerlere, sosyal sorumluluğa, toplumsal duyarlılığa sahip olabilme

Bütün eğitim kademelerinde öğrencilere Türkçe'nin doğru kullanılmasını sağlayacak yetkinlikler kazandıracğıız.

Erken çocukluktan itibaren ikinci dil eğitimini etkili bir biçimde vereceğiz.

Eğitimde teknolojiyi doğru ve etkin kullanarak eğitimin sınırlarını kaldıracak, kaliteli ve kişiselleştirilmiş eğitimi yaygınlaştırılacağız. Teknolojiyi, öğrenme süreçlerini iyileştirmek ve bireysel öğrenmeyi kolaylaştırmak için kullanacağız.

Hedefimiz, bütün çocuklarımızın 3 yaşından itibaren eğitim almaya başlamasıdır.

Eğitim ve öğretime daha fazla kamu kaynağı ayıracağız.

Özel okulların ve vakıf üniversitelerinin sağlıklı bir düzenleme ve denetleme çerçevesi içinde eğitim ve öğretime katkıda bulunmalarını sağlayacağız.

Derslik başına ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısını sınıf seviyelerine göre gözden geçirerek kaynakları en etkin biçimde kullanacak hale getireceğiz.

Okullar arasındaki başarı farkını azaltarak tüm öğrencilerin temel yeterlilik düzeyine erişmesini hedeflerken, ileri yeterlilik düzeyinde performans gösteren öğrenci sayısını arttıracğıız.

Öğretmen

Eğitimde dönüştürme kapasitesinin öznesi öğretmendir. Eğitimde reformu öğretmenlerimizle başlatacak ve öğretmenlerimizi değişim ile dönüşümün ana merkezi yapacağız.

- Öğretmenlik mesleğinin saygınlığını ve cazibesini arttıracaktır.
- Öğretmenlerimize öğretim sürecinde kullanacakları içerik, yöntem, materyalleri seçme gibi konularda daha fazla inisiyatif vereceğiz.
- Öğretmenlerimizin öğrencinin gelişim düzeyini de dikkate alarak, öğrenme sürecinde onu destekleyen, bağımsız hareket ederek risk alabilme becerilerini geliştiren bir rol üstlenmelerini sağlayacağız.
- Öğretmenlerimizi, eğitimle ilgili politika oluşturma ve kanun yapma süreçlerine etkin bir biçimde dahil edeceğiz.
- Sadece kamu kurumlarında değil özel okullarda da çalışan öğretmenlerimizin kariyer basamakları ve uzmanlık uygulamalarının adil bir şekilde yürütülmesini sağlayacağız.
- Mesleki eğitim, öğretmenin öğrenci ve veliye karşı sorumlulukları, çocuk ihmal ve istismarı, özel gereksinimli öğrencilere eğitim hakkı ile öğretmene yapılan fiziksel ve sözlü şiddet gibi alanlardaki yasal boşlukları gidereceğiz.
- Öğretmenlerin kariyer gelişimi için, veriye dayalı şeffaf ve adil nesnel bilgileri ve öznel iyi oluşları değerlendirecek, yapıcı geri bildirimler ve kişiye özel eğitim ile kariyer planlaması sistemi kuracak ve bu sistemin işlerliğini sağlayacağız.
- Öğretmenlerimize kişisel hedefleriyle de örtüşen hizmet öncesi ve düzenli hizmet içi eğitimlerle destek sağlayacağız. Bu eğitimlerde çeşitlilik ve uygulama ağırlığı gözetilerek kurs, seminer, konferansların yanı sıra öz-gözlem, akran gözlemi ve koçluğun da kullanılmasını sağlayacağız.
- Öğretmen kadınların yönetimde daha fazla yer almasını sağlayacağız.
- Bilişsel yetkinlikler, algoritmik düşünme ve eğitim teknolojileri üzerine öğretmenler yetiştireceğiz. Her okula eğitim teknolojileri uzmanı atayarak öğretmenlerin eğitim teknolojileri alanında okul ortamında bilgi ve beceri kazanmalarını sağlayacağız.
- Pedagojik formasyonu içerecek şekilde öğretmenlik eğitimini 5 senelik bir program olarak yeniden düzenleyeceğiz. Eğitim fakültelerinde; bütüncül, kapsamlı ve yetkin düşünen, yarışabilen, kendinden emin, hür iradeye sahip, ahlaki ve etik değerleri,

prensipleri içselleştirmiş, donanımlı eğitimciler yetiştireceğiz. Öğretmenlerin daha fazla öğrenci merkezli pedagoji benimsemeleri ve öğrenme çıktılarını daha kapsamlı değerlendirebilmeleri için özel program geliştireceğiz.

Müfredat

Eğitim ve öğretim müfredatını, dijital çağın, ekonominin ve toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağını yetiştirecek şekilde tüm paydaşların katılımıyla tasarlayacağız.

Bu bağlamda;

-Bilginin ve verinin toplanması, sorgulanması, analizi ve uygulanması yönünde içerik geliştireceğiz.

-Bilgiye ve bilginin kullanılmasına ve beceri kazandırılmasına dayalı müfredatı ön plana çıkartacağız.

-Ders konularının yanı sıra öğrencilerin bireysel kabiliyetlerini ve ilgi alanlarını geliştirebilecekleri müfredat hazırlayacağız.

-Okuyan, öğrenen, yaratıcı ve yapıcı bireyler yetiştirmek için ikinci planda olan sanat ve spor eğitimini önceliklendireceğiz.

-Örgün ve yaygın eğitimde, öğrenme ve öğretmenin kalite standartlarını koruyarak, öğrenmenin her ortamda ve her teknolojik platformda devamını sağlayacağız.

-İnsan hakları, demokrasi kültürü, birlikte yaşama, ahlak, adalet, insan onuru, toplumsal cinsiyet eşitliği, çevre, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma bilincinin geliştirilmesi ve yerleşmesini tüm müfredatta gözeticeğiz.

-Demokratik okul kültürü çalışmalarının öğrenci merkezli olmasını sağlayacağız.

-Öğrenmeyi öğrenme becerisini müfredatta uygulanabilir hale getireceğiz.

-Teknolojiden de yararlanarak öğrencilerin derslere önceden hazırlanıp sınıfa sunuş yapma yöntemine dayanan "Ters Yüz Edilmiş Öğrenim" uygulamalarını destekleyecek ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi ve becerisini arttıracacağız.

-Öğrenmeyi eğlenceli kılan, düşünmeyi ve anlamayı öğreten disiplinler arası içeriğe de sahip ve oyunlaştırma kullanılan müfredat oluşturacağız.

-Müfredatın yenilenmesi ve sürekli bir biçimde geliştirilmesinde ilgili tüm paydaşların katıldığı eğitim şuralarından etkin bir biçimde yararlanacağız.

Erken Çocukluk Bakımı ve Okul Öncesi Eğitimi (EÇBE)

Erken Çocukluk Bakımı ve Okul Öncesi Eğitimi'ne (EÇBE) yatırım yapılması sosyal adalet, ekonomik refah ile fırsat ve olanak eşitliği tesisinde büyük önem taşımaktadır.

Okul öncesi eğitimi kademeli olarak 3 yaşına indirecek ve ücretsiz hale getireceğiz.

EÇBE'yi dezavantajlı bölgelerden başlayarak yaygınlaştıracak, kamu, özel sektör ve yerel yönetimlerce desteklenerek yüzde 100 okullaşma oranına ulaşılmasını hedefleyeceğiz.

EÇBE'de dil ve okuryazarlık becerilerini kapsayan bilişsel gelişim, diğer bireylerle ilişki kurma yeteneğini kapsayan sosyo-duygusal gelişim ve fiziksel gelişimi önceliklendireceğiz.

Özel yetenekli öğrencilerin tespiti ve izlenmesini okul öncesi eğitim döneminde başlatacağız.

İlköğretim

Merkezinde öğrencinin olduğu ve bireysel yetkinlikleri erken çocukluktan itibaren takip eden, geliştiren bir ilköğretim sistemi kuracağız.

İlkokulda okuma yazma becerileri, günlük ve temel beceriler, Türkçe ve matematik becerileri, sosyal-kültürel davranışlar, oyun, el becerileri, resim, spor, müzik gibi sanatsal etkinlikler ile teknoloji kullanım becerileri ve çevre bilinci oluşturulması üzerine odaklanacağız. Bilişsel ve algoritmik düşünme ve kodlama derslerini 1'inci sınıftan itibaren mecburi hale getireceğiz.

İlkokulda, sınıf öğretmenlerinin yanında okuma uzmanı, dil terapisti, psikolog, rehber öğretmen gibi uzmanlar istihdam edilmesini sağlayacak ve öğrencilere sınav kaygısı yaşatmayacağız. Çocuğun iyi olma hali ana felsefeyi oluşturacaktır.

Ortaokulda her öğrenciye psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimlerinin de desteğiyle kişisel gelişim süreci ve takvimi oluşturacağız. Ders saati dağılımlarını tüm paydaşların katılımıyla gözden geçireceğiz. Öğrencileri sadece liseye geçiş sınavına değil, liseye ve hayata da hazırlayacağız.

Liselere geçişte öğrencinin yetkinlik alanlarını, kişisel tercihlerini, zümre öğretmenlerinin görüşlerini, dört yıllık okul başarı ortalaması ile geçiş sınavı yüzdelerini dikkate alacağız. Öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre lise programlarına yönlendireceğiz.

Ortaöğretim

Ortaöğretim kademesinde eğitimi, öğrencilerin iyileştirilmiş ortamlarda esnek ve modüler programlara yoğunlaşmalarını ve bilgiyi beceriye dönüştürmelerini sağlayacak şekilde tasarlayacağız.

Liselerde zorunlu ders saatleri ve ders çeşitliliğini azaltarak proje ve uygulama çalışmalarına imkan sağlayacağız.

Liselerde öğrencilerin; sosyal düşünme, sorunlara analitik yaklaşabilme, tasarım, yaratıcılık ve liderlik kabiliyetlerinin geliştirilmesine odaklanacağız. Öğrencilerin yurttaşlık ve sürdürülebilir kalkınma bilincini güçlendireceğiz.

Liselerin üniversitelerle ve özel sektör ile işbirlikleri yaparak araştırma ve proje bazlı çalışmalar yürütmelerini özendiracağız.

Ölçme ve Değerlendirme

Eğitimin niteliğini artırmak için bütüncül ve bilimsel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini etkinleştireceğiz.

Teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanarak hayata geçirilecek ölçme ve değerlendirme süreci sonucunda elde edilen bulguları etkin olarak kullanarak, öğretmen, öğrenci, veli ve yöneticiye gerçek zamanlı geri bildirim vererek, eğitim ve öğretimde verimliliği arttıracaktır. Bireysel seviyelere göre performans görevleri ve projeler ile eğitim ve öğretimi destekleyeceğiz.

Öğrencilerin akademik başarılarıyla birlikte sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif becerilerini de ölçme ve değerlendirme sistemine dahil edeceğiz. Sosyal ve duygusal gelişimi okul öncesinden takip etmeye başlayarak özel gereksinimli öğrencileri ve özel yetenekli öğrencileri tespit edeceğiz.

Merkezi sınavlara yeni teknolojilerin desteği ile kademeli olarak açık uçlu sorular ekleyerek farklı yetkinlikleri de ölçeceğiz.

Tüm eğitim hayatının yılda bir defa birkaç saatlik sınavlarla ölçülmesi, bu sınavın temel geçer referans kabul edilip bireyin tüm hayatını etkileyecek kararlara kaynaklık teşkil etmesi, üniversiteye yerleştirilmenin tek geçerli aracı haline getirilmesi eğitimin doğruları ve pedagojik teamüllerle örtüşmeyen bir gerçektir. Bu nedenle, yılda bir defa yapılan sınav yerine çoklu sınav imkanı sunacağız.

Yüksek Öğretim

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) misyonunu tamamlamış bir kurum olarak yüksek öğretimin gelişmesinin önünde bir engel haline gelmiştir. Bu aşırı merkeziyetçi yapı, üniversitelerin özerkliğini tamamen ortadan kaldırmış, liyakat ve şeffaflık kalmamıştır. Üniversitelerin adeta yüksek lise benzeri kurumlara dönüştüğü mevcut yükseköğretim sistemini, kurumsal özerklik, akademik özgürlük ve performansa dayalılık ilkeleri çerçevesinde yeniden düzenleyeceğiz.

Yükseköğretim Kurulu'nu kaldıracağız. Üniversitelerin idari özerkliğinden beklenen faydanın elde edilebilmesi ve kaynakların etkin kullanımının sağlanması açısından, yüksek öğrenim kurumlarını veriye dayalı, şeffaf ve hesap verebilir bir sistemle denetleyecek, üniversiteler için performans hedefleri belirleyecek ve verdikleri eğitimin kalitesini ölçecek ve akredite edecek kurumsal yapıları ve mekanizmaları oluşturacağız.

Akademik özgürlüğü en üst seviyeye çıkaracak, akademik personel rejimini performansa dayalı hale getireceğiz.

Eğitimin her kademesinde yerleşmesini hedeflediğimiz “Tersyüz Edilmiş Öğrenim” uygulamalarında üniversitelerimizin öncü olmasını ve böylece “öğretme” odaklı

yapıdan “öğrenme” odaklı bir ekosisteme geçilmesini sağlayacağız. Bu yeni sistemde eğitimler ve öğrencilerin rolleri değişecek, eğitimler daha fazla gözetmen ve denetleyici rolünü üstlenirken, öğrenciler daha fazla birinci derecede sorumluluk alarak, proje tabanlı ve aktif bir şekilde eğitim ve araştırma süreçlerinin içinde yer alacaklardır.

Üniversitelerdeki tüm lisans ve lisansüstü programlarının 21.yüzyıl yetkinlikleri ve dijitalleşen dünyanın ihtiyaçlarının göz önüne alınarak revize edilmesini sağlayacağız. Ayrıca üniversiteler arasındaki işbirliği modellerinin geliştirilmesini, ortak kaynak kullanımına gidilmesini, ortak eğitim programları düzenlenmesini, ortak diplomalar verilebilmesini, disiplinler arası araştırma merkezleri kurulmasını ve ortak projeler yürütülmesini özendiracağız. Böylece üniversitelerin birlikte daha üretken hale gelmelerini sağlarken, aralarındaki farkı da sistematik bir şekilde azaltacağız. Öğrencilerin üniversiteler arasındaki dolaşımı ve geçişini de daha kolay hale getireceğiz.

Eğitimde fiziki altyapı yerine insana yatırıma öncelik verecek, kaynakların daha büyük bölümünü beşeri sermayeye ayıracağız. Mali imkanlar da dahil akademik hayatı cazip hale getirecek politikalarla tersine beyin göçünü başlatacak, binlerce gencimizi tekrar ülkemize kazandıracacağız.

Çağımızda her alanda baş döndürücü hızla yaşanan değişimin bireylerin kariyeri boyunca üniversitelere, ihtiyaç duyduğu zaman dilimleri içerisinde kendilerini yenilemek ve yeni beceriler kazanmak üzere yaklaşık 8-10 kez gitmelerini zorunlu kılacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda Yüksek öğretim kurumlarında dijitalleşme alt yapısını güçlendirerek başta uzaktan eğitim olmak üzere sürekli eğitime gerekli önemin verilmesini ve kariyer geliştirme, yeni beceri kazandırma ve benzeri eğitimler sonrasında verilen sertifika, mikro diploma gibi programların yaygınlaşmasını sağlayacağız.

Dijital teknolojiler ve dijitalleşme süreçleri geliştikçe eğitim hizmetlerinin coğrafi kısıtlamalar olmadan gerçekleştirilebileceği gerçeğini de göz önüne alarak

Ülkemizdeki yükseköğretim sisteminin bütün boyutlarıyla uluslararası rekabete hazır hale getirilmesini sağlayacağız.

Yüksek ğretim kurumlarının küresel ölçekte rekabet edebilir hale gelmesi ve sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri için eğitim ve araştırma süreçlerinde alanlarında uzman profesyonelleri istihdam edebilmesi önem taşımaktadır. Teknoloji transfer ofisleri, mükemmeliyet merkezleri, ğrenci hizmetleri ofisi, kariyer ofisi, mezunlarla ilişkiler, uluslararasılaşma, kurumsal iletişim gibi alanlarda istihdam şartlarını esnek hale getireceğiz.

Dijital ağda ağ oluşturma, hazır bilgiden daha önemli bir değer olarak kabul edilmektedir. Üniversitelerimizin mevcut ağlarını aktif olarak kullanmalarının yanı sıra, yeni bölgesel ağlar da kurarak yaratacakları sinerjiyle dünyaya daha güçlü bir şekilde açılmalarını sağlayacağız. Ülkemizin niversitelerini dünyanın en iyi niversiteleri sıralamasında yer almasına yönelik çalışmalar yapacağız.

Özellikle son dönemlerdeki üniversitelerimizin bir çoğu vizyon, planlama ve nitelikli insan kaynağı ihtiyacına ilişkin kapsamlı bir çalışma yapılmadan kurulmuştur. Üniversitelerimizin büyük bir çoğunluğunda ciddi yeterlilik problemi ve kendi aralarında çok büyük kalite farkları bulunmaktadır. Bu sorunların bir yansımısını, niversite mezunları arasındaki yüksek işsizlik oranlarında görmek mümkündür. İş bulanların çok önemli bir kısmı ise diplomalarını aldıkları mesleklerini icra etmemektedirler. Bu tespitler işığında, devlet ve vakıf üniversitelerini ğrenci kalitesi, akademik personel yeterliliği, laboratuvar imkanları, açtıkları lisans ve lisansüstü programlar ve benzeri parametrelere göre kapsamlı bir gözden geçirmeye tabii tutarak öncelikle her birinin sıradan bir niversite olmaktan çıkararak daha nitelikli kurumlar haline gelmesini sağlayacağız. Bu alışmalar sonrasında yeterlilik sorunu yaşayan niversiteleri örnek üniversitelerle eşleştirecek veya gerekirse niversiteler arasında konsolidasyona gideceğiz.

Üniversiteler, sivil toplum ve özel sektörün düşünce kuruluşları kurmasını teşvik edecek, ürettikleri fikirlerin karar alma mekanizmalarında etkin bir biçimde kullanılması için gerekli düzenlemeleri yapacağız.

Ebeveyn Eğitimi

Bilinçli birey ve eğitimli toplum için etkili ebeveyn eğitimi şarttır. Çocuklarımızın ve gençlerimizin eğitim ve öğretiminde en önemli paydaş olan ebeveynlerimizi hayat boyu öğrenme anlayışı içerisinde geliştirmek önemli hedeflerimiz arasındadır.

Ebeveyn eğitimi programlarımızda da 21. yüzyıl yetkinliklerine odaklanarak ebeveynlerimizin sorunları kendi başına çözebilme becerisi, kriz yönetimi, ihtiyaç ve duygularını doğru ifade edebilme yetkinliği kazanmaları için kişisel gelişim programları geliştirecek ve uygulayacağız.

Ebeveynlerimizin çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmayı öğrenmelerini sağlayacak ve öz güveni yüksek bireyler yetiştirmelerine destek olacağız.

Teknolojinin toplumsal ve ekonomik etkisinin giderek ivme kazanmasıyla birlikte bilginin hızı ve hacmi de gün geçtikçe artmaktadır ve dijital yaş uçurumu oluşmaktadır. Dijital teknolojiler hakkında ebeveynlere özel eğitim programı hazırlayarak çocukların bu teknolojileri güvenli ve sorumlu biçimde kullanmalarına katkıda bulunmalarını sağlayacağız.

Özel Gereksinimli Öğrenciler

Hedefimiz, özel gereksinimli öğrencileri bağımsız, kendine güvenen, üretken, okul ve toplumla bütünleşmiş bireyler olarak yetiştirmektir.

Bu öğrencileri ilgili tüm kurumların koordinasyonu ile mümkün olan en erken dönemde tespit edecek, zaten mecburi olan okul öncesi eğitime, gereksinimlerine uygun kapsayıcı eğitim ortamlarında, uygun yöntemler ve araç ve gereçler kullanarak başlamalarını destekleyeceğiz. Bu çalışmalarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın program ve öğretmen desteğiyle yerel yönetimlerle işbirliğine gideceğiz.

Özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim ortamlarının iyileştirilmesini ve geliştirilmesini sağlayacağız. Erişimin yanı sıra eğitimin dışında kalmalarını engelleyici adımları atacağız. Özel eğitim hizmetlerini, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlayacak ve yürüteceğiz.

Özel eğitimde yardımcı teknolojileri; özel gereksinimi olan bireylerin öğretimini bireyselleştirmek, bağımsızlıklarını artırmak ve yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla kullanacağız.

Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma sınıflarına alınmalarının önündeki engelleri kaldırmak üzere devlet okullarındaki eğitimcilerin bu konudaki yeterlilik düzeylerini arttıracacağız.

Özel Yetenekli Öğrenciler

Ülke genelinde yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci sayısının artırılması için çalışmalar yapacağız.

Özel yetenekli öğrencilere yönelik öğrenme ortamları, ders yapıları, materyal, öğretmen ve ebeveyn eğitimleri ile mevzuat hazırlayacağız. Bu öğrencilerin yetkinlik ve ilgi alanlarına göre üst eğitim seviyelerinden ders almalarının önü açacak, orta öğretim ve üniversite sistemini bu yaklaşımla gözden geçireceğiz.

Kurumsal ve İdari Yapı

Okullara idari işler için özel yetişmiş kadroların atanmasını mümkün kılacak, idari eğitim kadrosunun asli görevi olan eğitim öğretime odaklanmasını sağlayacağız.

Binaların mimari yapılarını ortak çalışma alanlarını geliştirmek amacıyla gözden geçireceğiz. Spor ve sanat eğitimi mekanlarını iyileştireceğiz.

Okul kantini ve yemekhanelerinde öğrencilerin sağlıklı beslenmesi ve gelişimini destekleyici şekilde önlemler alacağız.

Okul aile birliği sistemini gözden geçirecek ve hiçbir şekilde zorunlu bağışa izin vermeyeceğiz.

Sağlık

Sağlıkta dönüşüm projesi kapsamında gerçekleştirilen hizmet ve uygulamalar başlangıçta pozitif etki yaratmıştır. Ancak, aile hekimliği ve birinci basamak sağlık hizmetlerinin istenilen düzeye gelememesi, sevk zincirinin oluşturulamaması, acil sağlık hizmetlerinde yaşanan yoğunluk, sağlığa erişimin hızla artışına insan kaynağı

altyapısının cevap verememesi ve insan kaynağı ile performans yönetiminde yaşanan sorunlar, sağlık hizmetlerinin kalitesini düşürmüş ve finansal zorluklara neden olmuştur. Son dönemde devreye alınan yüksek maliyetli şehir hastaneleri bu sorunları daha da arttırmıştır.

Hastane ve doktorlara erişimin sağlandığı ama tedavi olmanın, ilaca erişimin ve finansal sürdürülebilirliğin giderek zorlaştığı, hizmet verenin ve alanın memnun olmadığı bir sağlık sistemi oluşmaya başlamıştır.

Tüm çabalara rağmen, sağlık bilincinin toplumda henüz istenilen seviyeye ulaşmadığı, bireyin kendi sağlığını koruyacak yöndeki alışkanlıklarının iletişimde ve teşvikinde geri kaldığı bir gerçektir.

Sağlıklı Kalmayı Önceleyen Sağlık Politikası anlayışımız çerçevesinde öncelikle koruyucu ve birinci basamak sağlık hizmetlerini güçlendireceğiz. Yaşlanan nüfusun artan sağlık ihtiyaçlarına yönelik eksiklerini gidermeyi, sağlık sisteminin tüm seviye ve safhalarını dikkate alan entegre hizmet süreçleri oluşturmayı ve insan kaynağı ihtiyacını karşılamayı hedefliyoruz. Sağlık personelimizin sorunlarını ve ihtiyaçlarını giderecek politikalar uygulayacağız. Sağlık Bakanlığı'nı yeniden yapılandırarak merkezi yönetimin problemlerini çözeceğiz. Bütün bunların yanında, sağlık endüstrilerinin ve sağlık turizminin gelişimini sağlayacağız.

Kamu kuruluşları, üniversiteler, vakıflar, meslek örgütleri, STK'lar gibi tüm paydaşların katılımının esas alındığı, sağlık mevzuatının ve politikalarının oluşturulması, izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik sağlık şuraları düzenleyeceğiz.

Eğitim ve Araştırma Merkezi olan üniversite hastanelerine özel bir ilgi gösterecek, üniversitelerde yetişmiş bilim insanlarının kurumlarında kalmasını sağlayacak politikalar geliştireceğiz.

Koruyucu Sağlık Hizmetleri ve Aile Hekimliği

Koruyucu sağlık hizmetleri ve temel sağlık hizmetlerini, eşitlik ve hakkaniyet prensiplerine uygun olarak; hasta haklarına saygılı, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir bir şekilde devlet tarafından ücretsiz olarak sunmaya devam edeceğiz.

Sağlık okuryazarlığının yaygınlaştırılmasına, koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesine, kapasitesi ve yetkinliği artırılmış bir aile hekimliği modeli ile sevk sisteminin etkinleştirilmesine özel önem vereceğiz.

Kırsal kesimde mobil hizmet sunacak donanımlı sağlık ekiplerinin tüm ülke genelinde etkin bir şekilde görev yapmasını sağlayacağız. Ulaşılmayan ev, aşılınmayan çocuk kalmayacak.

Mesleki kurum ve dernekler, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile eşgüdümlü programlar yürütecek, kamu spotları, eğitim araçları ve dijital teknolojiler ile halkımızı özellikle kanser, obezite, diyabet ve kalp damar hastalıkları konusunda bilinçlendirecek ve bu hastalıkların artmasına neden olan risk faktörlerinin azaltılmasına yönelik koruyucu sağlık programlarına önem ve öncelik vererek güçlendireceğiz.

Sağlıklı Yaşam Merkezleri, Kanseri Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi, Verem Savaş Dispanserleri ve Ana Çocuk Sağlığı Merkezlerini, Toplum Sağlığı Merkezleri altında toplayarak sistemdeki çok başlılığı önleyeceğiz.

Sağlık verilerinin analizi yoluyla her yörenin kendi koşullarına uyarlanmış koruyucu sağlık hizmetleri sunulmasını sağlayacağız.

Uluslararası standartlarda akredite edilmiş referans niteliği taşıyan bir halk sağlığı laboratuvarı kuracağız. Bunun yanı sıra toplum yaşamını doğrudan etkileyecek, gıda güvenliği, su kalitesinin korunması, çevre sağlığı ve diğer alanlarda yerel ve bölgesel laboratuvarların kurulmasını ve güçlendirilmesini sağlayacağız.

Aile hekimliğini kapasite, yetkinlik ve hizmet çeşitliliği açılarından modernize ederek güçlendireceğiz. Bu kapsamda, aile hekimliği merkezlerinin fiziki ve teknik ekipman koşullarını iyileştirecek, aile hekimi başına düşen nüfusu azaltırken, yardımcı sağlık elemanı sayısını arttıracacağız.

Aile hekimlerimizin koruyucu hekimlik ve birinci basamak tedavi hizmetlerinin verilmesinde önemli rol oynamasını sağlayacağız.

Özellikle büyük şehirlerde semt polikliniklerinin aile sağlığı merkezleri olarak kullanılmasını hedefliyoruz.

Tüm aile hekimlerinin aile uzmanlık eğitimi alması sağlanacak, uzman ve pratisyen bütün aile hekimleri için bilimsel gelişimi arttırmak ve eğitimi sürekli hâle getirmek amacıyla eğitim ve sertifikalandırma programları hazırlayacak ve uygulayacağız. Aile hekimi uzmanlığı programındaki kontenjan sayısını arttıracak ve mevcut aile hekimlerinin uzmanlık programına erişimini kolaylaştıracaktır.

Sağlık eğitimi müfredatını ve tıp eğitimini çağın gerekleri ile koruyucu ve bütüncül hekimlik anlayışı çerçevesinde gözden geçirerek, tıp fakültelerinin son sınıflarında aile hekimliğine yönelik hem teorik hem saha eğitimlerinin süresini ve niteliğini arttıracaktır.

Hastaneler ve Acil Sağlık Hizmetleri

Sağlık hizmetlerinin merkezden çevreye akışını sağlayacak, nüfus yoğunluğu ve coğrafi duruma göre değişen büyüklük ve özelliklerde hastaneler yaparak vatandaşımızın hizmetine sunacağız.

Mevcut şehir hastanelerinin karşı karşıya oldukları yönetsel, finansal, operasyonel ve performans yönetimi sorunları dikkate alarak eylem planları geliştirecek, bu hastanelerin bir kısmını ihtiyaçlar dahilinde özellikli sağlık hizmetleri veren mükemmeliyet merkezlerine dönüştüreceğiz.

Kaza sonrası sakatlık, felç geçiren yatalak hastalar, bedensel ve zihinsel özürli hastalar ile nüfusumuzun yaşlanmasına bağlı olarak hızla artan yaşlı hastalarımızın (Parkinson, Alzheimer gibi) bakımı için büyük ve orta ölçekteki illerden başlamak üzere özellikli hizmet merkezleri kuracağız.

Bölgesel bir bakış açısıyla, yoğun bakım, yoğun bakım sonrası gözlem, fizik tedavi ve rehabilitasyon, palyatif bakım, evde bakım hizmetlerini birbirleriyle entegre çalışacak şekilde yeniden tasarlayacağız.

Acil olmayan hasta birikiminin engellenebilmesi, acil ünitelerinin doğru ve etkin bir şekilde kullanılması ve gerçek acil vakalarına zamanında ve doğru şekilde müdahale edilmesi için gerekli önlemleri kararlılıkla hayata geçireceğiz.

Gelişen teknoloji, dijital dönüşüm ve yapay zeka uygulamalarının ortaya çıkaracağı yeni yaklaşımları ve hasta hekim ilişkisini yeni bir bağlamda değerlendirmek için yasal mevzuatı ve alt yapıyı oluşturacağız.

Acil sağlık hizmetleri alanında güncel tıbbın gerektirdiği tüm imkanları toplumumuzun hizmetine sunacağız. Bu kapsamda ambulans ve acil servis hizmetlerinden öncelikle acil ve hayati tehdit edici durumları olan hastaların yararlanmasına öncelik tanıyacak “yapay zeka uygulamalarına” geçilmesini sağlayacağız. Acil vakalara daha kısa sürede ulaşımı sağlamak üzere acil sağlık istasyonlarının sayılarını arttıracak ve istasyon yerlerinin tespit edilmesinde sistematik yaklaşımlar kullanacağız. Sağlık çalışanlarının acil sağlık hizmetlerinde çalışmayı tercih etmesini sağlayacak şartları oluşturacak, acil sağlık hizmetleri çalışanlarının tıbbi bilgi ve uygulamalarının güncel kalmasını sağlayacak önlemleri alacağız.

İlk ve acil yardım konusunda en önemli hedefimiz; tüm sağlık personelinin acil yardım konusunda eğitimlerinin güncellenmesi, ilk yardım eğitimlerinin halk tabanında yaygınlaştırılması ile her evde ilk yardım bilen bir bireyin bulunması olacaktır.

Sağlık Çalışanları

Sağlık çalışanlarının can güvenliğinin sağlanması ve saygınlıklarının korunması özel önceliğimiz olacaktır. Her türlü yazılı, görsel ve işitsel mecralarda sağlıkta şiddeti önlemeye yönelik bütüncül bir iletişim dili geliştirecek ve bu konudaki yaptırımları daha da arttıracaktır.

Tüm sağlık meslek kuruluşlarıyla, sağlık personeli planlamasından başlayarak, ulusal hizmet standartlarının tespiti, meslek mensuplarının çalışma disiplini ve meslek içi eğitimlerini de içine alacak şekilde sağlık sisteminin planlaması ve yönetilmesi konusunda iş birliği yapacağız.

Sağlık personelinin bölgelere dağılımındaki dengesizliği teşvik edici yöntemlerle düzelteceğiz.

Tıp eğitimi veren üniversitelerimizi akademik kadroları ve nitelikleri açısından gözden geçireceğiz.

Devlet eğitim hastanelerinin tek bir üniversite ile afilyasyonuna ve bu hastanelerde çalışan doktora tek bir üniversiteden akademik unvan verilmesi uygulamasına son vereceğiz.

Nitelikli iş gücü ve uzmanlaşmış yardımcı sağlık personelinin sayısını arttıracamız.

Sağlık Bilgi Sistemi

Bilişim teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanarak, sağlık hizmeti sunan tüm kurumlarda e-sağlık dönüşümü tamamlayacak, sağlık bilgi sistemlerinin birbiriyle uyumunu sağlayacak ve sağlık veri bankası ile hastalık dağılım haritaları oluşturacağız.

Sağlık sisteminin ve politikalarının doğru bir şekilde izlenmesi ve yönetilebilmesi için anonimleştirilmiş verilerin düzenli bir şekilde üçüncü taraflar ile paylaşılmasını sağlayacağız.

Sağlık hizmeti sunucularının il ve bölgesel düzeydeki dağılımı ve ihtisaslaşması ile koruyucu ve tedavi edici hekimlik hizmetlerinin etkinliğini sağlık veri bankası ve hastalık dağılım haritalarını kullanarak arttıracamız.

Sağlık Finansal Yönetim Sistemi

Hizmet alanı ve hizmet vereni mutlu edecek bir sistem kuracağız.

Sağlıkta hizmet kalitesini düşüren ve sistem üzerinde ek finansman yükü oluşturan performansa dayalı ek ödeme modelini sağlık personelinin mali haklarını koruyarak, sağlık politikalarının amaçlarına hizmet edecek şekilde, hizmet, kalite, eğitim ve Ar-Ge odaklı anlayışla yeniden gözden geçireceğiz.

Sürdürülebilir bir sağlık finansmanı için hizmet sunan kamu ve özel bütün sağlık kuruluşlarının hepsinden azami şekilde yararlanacak yeni yaklaşımlar geliştireceğiz.

Sağlık müesseseleri arasında hizmette yapıcı rekabeti özendiracağız.

Katılım payında yeni modeller geliştirecek, geri ödeme yöntemleri ile özel hastanelerle yapılan sözleşmeleri gözden geçireceğiz.

Genel Sağlık Sigortasının finansal sürdürülebilirliğinin sağlanması ve özel hastanelere yapılan ilave ödemelerin ikinci bir sağlık sigortası güvencesine kavuşturulması için tamamlayıcı sağlık sigortasını destekleyeceğiz.

Sağlık Bakanlığının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Sağlık Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun görev, yetki ve sorumluluklarını gözden geçirecek ve idari bakımdan yeniden organize edeceğiz.

Sağlık Bakanlığının politika ve strateji belirleme, planlama, koordinasyon, izleme ve denetleme kapasitesini güçlendireceğiz.

Sağlık Bakanlığının koruyucu ve birinci basamak sağlık hizmetlerine yoğunlaşmasını, ikinci ve üçüncü basamak hizmetlerinde daha etkin bir kurumsal yapı ve yönetim modeline geçilmesini sağlayacağız.

Sağlık Bakanlığının mülkiyet ayrımı olmaksızın tüm sağlık kurumlarını geliştireceği standart denetim kurallarına göre denetlemesini ve kamuoyu ile şeffaf bir biçimde paylaşmasını hedefliyoruz. Sağlık Bakanlığı bünyesinde hizmet veren sağlık kuruluşlarının uluslararası düzeyde hizmet kalitesine ulaşabilmesi için, bağımsız denetleme kurumları tarafından da denetlenmesini ve akreditasyonlar almasını teşvik edeceğiz.

Sağlık Endüstrisi ve Hizmetleri

Sağlığı sadece bir hizmet alanı değil aynı zamanda doğru yatırımlar ve kurulacak mekanizmalar ile ülkemizin ekonomik gelişimine katkı sağlayan bir endüstri ve hizmet sektörü olarak da görüyoruz. Bu bakış açısıyla, yeni sağlık politikamızda, ülkemizde ilaç, tıbbi cihaz ve sarf malzemelerinin üretimini ve ihracatını teşvik ederek bölgesel bir sağlık endüstrileri üssü olmak ana hedeflerimizdendir. Ayrıca, sağlık turizmine yönelik başlatılan çalışmaları doğru ve vizyoner politikalar ile destekleyerek güçlendireceğiz. Sağlık sektörü Türkiye'nin ekonomik gelişimine öncülük eden odak sektörlerden birisi olacaktır.

Gerek sahip olduğumuz gelişmiş tıbbi teknolojiler ve doğal kaynaklar gerekse de coğrafi konum avantajlarımızı kullanarak ülkemizin önümüzdeki yıllarda ulusal ve

uluslararası kalite sertifikalı sağlık ve termal merkezlerine sahip bir cazibe merkezi haline gelmesini sağlayacağız.

Yaşlı bakımı ve termal hizmetlerde uluslararası hastalar için bir çekim merkezi olacak sağlık köyleri ve sağlık kampüsleri oluşturacağız. Bu tesislerde verilen hizmetin kalitesini arttırmak amacıyla, termal sağlık uzmanları, geleneksel tamamlayıcı tıp uzmanları, yaşlı bakımı ve palyatif bakımı uzmanları gibi özellikli yardımcı personeli içerecek şekilde nitelikli ve dil bilen sertifikalı personel yetiştireceğiz.

İlaç, eczacılık, tıbbi cihaz gibi konuları içeren tıbbi teknolojilerin sağlıkta başarı için öncelikli ve desteklenmesi gereken bir sektör olduğuna inanıyoruz.

İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'nu özerk bir yapıya kavuşturacağız. Kurumun düzenleyici ve denetleyici fonksiyonlarını güçlendirecek ve uzman kadrosunun genişletilmesini sağlayacağız.

İlaç ve tıbbi cihazların fiyatlandırmasını geri ödeme politikasından bağımsız olarak yönetecek ve böylelikle piyasada özellikle son teknoloji ilaç ve tıbbi cihazlarda yaşanan arz sıkıntılarının önüne geçecek, hastalarımızı mağdur etmeyeceğiz.

Sağlık yatırımlarının planlamasında, Sosyal Güvenlik Kurumu geri ödeme listelerinde ve kamu alımlarında yerli üreticileri teşvik edici, çok uluslu şirketleri ise ülkemizde üretime yöneltecek şeffaf ve rekabetçi politikalar izleyeceğiz.

Sağlık teknolojilerine yönelik yatırımlara özel önem vereceğiz. Yerli ilaç ve tıbbi cihaz üreticilerimizin, ürün geliştirme ve yurtdışına açılımlarında destek olmak amacıyla, klinik çalışmaların finansmanında, yurtdışı ruhsatlandırma süreçlerinde, pazara giriş ve teknoloji transferi hedefli yurtdışı yatırımlarında finansman destekleri sağlayacağız.

Ülkemizde gerek iç piyasada üretilen gerekse de dışarıdan ithal edilen ilaçların biyo-eşdeğerlilik ve etkinliklerinin değerlendirilmesine yönelik, bölgesel anlamda hizmet verecek referans merkezleri kuracağız.

Çalışma Hayatı

Ülkemiz, sendikalaşmanın oldukça yetersiz olduğu, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmediği, iş kazalarının çok yoğun yaşandığı ve kayıtlı ve kayıtsız olmak üzere ikili bir iş gücü piyasasının olduğu ve sosyal diyalogun oldukça yetersiz kaldığı bir çalışma hayatı ile karşı karşıyadır.

Çalışma hayatını, çalışma barışını tesis ederek ekonomide kayıtlı istihdamı, iş sağlığı ve güvenliğini, verimliliği ve yenilikçiliği artıracak, günümüzde yaşanan teknolojik devrimin ortaya çıkardığı yeni işleri ve iş ilişkilerini kapsayacak şekilde düzenleyeceğiz.

Çalışma hayatının işçi, işveren ve devletin sosyal diyalogu çerçevesinde düzenlenmesi temel önceliğimiz olacaktır. Ekonomik Sosyal Konseyin, AB ve ILO normları çerçevesinde yeniden düzenlenerek kurumsallaşmasını sağlayacağız. Ülkemizin temel ekonomik ve sosyal politikalarının belirlenmesinde, 2009 yılı şubat ayından bu yana toplanamayan Ekonomik Sosyal Konseyin düzenli şekilde toplanmasını ve aktif rol almasını sağlayacağız.

Sendikal alanı düzenleyen mevzuatı ILO ve AB standartlarına uygun hale getirecek ve böylelikle tüm çalışanların sendikal hak ve özgürlüklerden çağdaş normlara uygun biçimde ve azami ölçüde yararlanmalarının önünü açacağız.

Sendikalaşmayı ve işyerlerinde toplu iş sözleşmesi yapılmasını destekleyeceğiz. Sendikalı işyerlerinin rekabet gücünü korumak amacıyla destek modelleri geliştireceğiz.

AB ve ILO normlarını dikkate alan, sosyal diyalog anlayışı ile çalışan herkesi kapsayan, önleyici bir yaklaşımın benimsendiği, yerinde, ucuz, kaliteli ve herkes tarafından ulaşılabilir iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulmasını sağlayacağız.

Okul öncesinden başlayarak hayatın her safhasında gerek kişinin kendisinin gerekse ikinci ve üçüncü tarafların sağlığı ve güvenliğini önceleme bilinci ile iş sağlığı ve güvenliği kültürünü geliştireceğiz.

AB ve ILO normlarına uygun, çalışanların haklarını güvence altına alan, güvenceli esneklik anlayışı ve “iş değil insanı koruma” ilkesi çerçevesinde insanca çalışmayı ve yaşamayı temin etmek adına işgücü piyasasının katılıklarını gözden geçireceğiz.

Esneklik-güvence dengesini sosyal diyalog ile sağlayacak ve işgücü piyasasını daha nitelikli ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacağız.

Esnek çalışma modellerini sosyal güvenlik sistemi ile uyumlu hale getirerek, çalışanların hak kaybına uğramalarını önleyecek; çalışma koşulları, ücret, izin, tazminat ve iş sağlığı ve güvenliği gibi konularda yaşanan belirsizlikleri gidereceğiz.

İs gücü piyasasının daha iyi işlemesi, kayıtlı istihdamın artırılması, çalışanların sosyal haklarının daha fazla güvence altına alınması için kıdem tazminatı sistemini taraflarla diyalog çerçevesinde gözden geçireceğiz.

İşsizlik ödeneğinden daha fazla işsizlerin daha uzun süre ve daha fazla yardım almasını sağlayacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik sisteminde 2008 yılında yapılan kapsamlı reformdan sonra, zaman içinde uygulanan popülist politikalarla, yapılan düzenlemelerden teker teker vazgeçilmiş, norm ve standart birliği hedefi gerçekleştirilememiş, primsiz ödemeler sistemde artarak sürmüştür. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) özerkliğini ve etkinliğini kaybetmiş, defalarca çıkarılan afların da etkisiyle düşük prim tahsilatı ile yüksek işsizlik ve kayıt dışılığa bağlı olarak makro ekonomik istikrarı bozacak yüksek açıklar vermeye devam etmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde temel bir insan hakkı olarak sayılan sosyal güvenlik hakkından tüm vatandaşlarımızın yararlanmasını sağlayarak, refah, huzur ve mutluluklarını artıracak, geleceğe güvenle bakmalarını sağlayacağız.

Başta çalışılan dönemlerdeki sosyal güvenlik mevzuat hükümleri esas alınarak hesaplanan emekli aylıkları arasında oluşan eşitsizlikler olmak üzere sosyal güvenlik sistemini adalet, eşitlik ve finansal sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden gözden geçirecek, sosyal güvenlik hakları açısından yaşanan adaletsiz ve farklı

uygulamaları giderecek, emekli aylıklarını satın alma gücünü koruyacak şekilde arttıracamız.

Sosyal güvenlik sisteminin veri altyapısını yeniden tasarlayacak; çalışanlar ve işverenlerin sisteme rahat ve mobil erişimini sağlayacak ve en temel hizmetleri kolaylıkla alabilmesine imkan verecek bir dijital sosyal güvenlik platformu kurgulayacağız.

Sosyal Güvenlik Kurumunun özerkliğini yeniden sağlayacak, yönetim şekli ve organizasyon yapısını düzenleyeceğiz.

Eğitim, bilinçlendirme, yerinde ve etkili denetim, sivil toplum örgütleriyle iş birliği, yasal teşvikler, teknolojik imkanlar ve veri entegrasyonları yoluyla kayıt dışı istihdamla mücadele edeceğiz.

Çok sayıda ve karmaşık olan sosyal güvenlik primi ve vergi teşviklerini sadeleştirerek uygulanmasını kolaylaştıracak, işletmelerin büyümelerine ve istihdam artışına katkı sağlamasını esas alacağız.

Sigortalının çalıştığı süre arttıkça aylık bağlama oranının da arttığı yeni bir sisteme geçeceğiz. Böylece daha uzun süre çalışanın daha fazla emekli aylığı almasını sağlayarak daha uzun süre çalışmayı teşvik edeceğiz.

Yaşlıların yaşam boyu öğrenme programlarına daha iyi erişimlerini sağlayarak, aktif ve sağlıklı şekilde yaşlanmalarını ve böylece çalışma hayatında uzun süre kalmalarını destekleyeceğiz.

Nüfusun giderek yaşlanması sonucunda uzun dönemli bakım ihtiyacını bir sosyal risk olarak sosyal güvenlik sistemleri kapsamına alacak ve bakım sigortası uygulamasına başlayacağız.

Sosyal Yardım ve Hizmetler

Sosyal yardımlar ve hizmetler gerek tür gerekse miktar bakımından önemli artışlar göstermiş olmasına rağmen, hedef kitlenin tespitinde yaşanan sorunlar ve eksiklikler, yardımların ağırlıklı olarak talep odaklı olması, yardım miktarlarının yetersiz olması,

istihdam politikalarıyla yeterli eşgüdümün sağlanamaması gibi nedenlerle toplumsal eşitsizliklerin, yoksulluğun ve sosyal dışlanmanın ortadan kaldırılmasında yeterli ve etkin bir koruma işlevini yerine getirememektedir.

Sosyal yardımlarla ilgili uygulamalar çoğu zaman bir siyasi rant perspektifiyle yürütülmektedir.

Ülkemizde ailelerin ve özellikle kadın, çocuk, engelli ve yaşlı bireylerin ileride yoksulluğa düşmelerinin, korunma ihtiyacı hissetmelerinin, kendilerine yönelik ihmal veya istismar vakaları oluşmasının, şiddete maruz kalmalarının önceden tespit edilmesine ve engellenmesine yönelik programlar bulunmamaktadır.

Sosyal yardım ve hizmet sisteminin, kurumsal ve nitelikli bir sosyal güvenlik sisteminin yerini tutamayacağı ve asıl önemli olanın sosyal güvenlik sistemi olduğu yaklaşımını esas alarak sosyal güvenlik sistemi ile sosyal yardımları birbirini tamamlayıcı biçimde kurgulayacağız.

Bu amaçla sosyal güvenlik sistemi tarafından kapsanmayan vatandaşları sosyal yardım ve hizmet sistemi ile destekleyecek, bununla birlikte söz konusu desteklerin sosyal güvenlik sisteminden vazgeçmeye ya da ayrılmaya sebep olmasına izin vermeyeceğiz.

Sosyal Yardım ve Hizmetleri, yeni sosyal politika yaklaşımları ile göç ve kent yaşamında ortaya çıkan sorunlar ile hızla değişen toplum ihtiyaçlarını göz önüne alarak sistematik çözümler üretmek üzere hak temelli olarak ve yerinden hizmet modeli ile sunacağız.

Bireyi ve aileyi yoksulluk sarmalından kurtaracak, sosyal yardım, sosyal hizmet, sosyal sigorta ve istihdam hizmetlerinde entegrasyonu sağlayacak, birbirlerini tamamlayacak ve bu hizmetlerin eşgüdüm içinde sunulmasını sağlayacak yeni bir sosyal yardım ve hizmetler sistemi oluşturacağız.

Sosyal Koruma ve Güvenlik Sistemi (SKGS) adını verdiğimiz bu yeni sistemde sosyal yardım ve hizmetleri, dezavantajlı aile ve bireylerin herhangi bir mağduriyet

yaşamadan önce tespitini ve onlar için olabilecek risklerin önceden doğru bir şekilde öngörülmesini içerek şekilde koruyucu, önleyici, sürdürülebilir olarak vereceğiz.

Böylece, sosyal yardım ve hizmetlerde talep odaklı sistemden arz odaklı sisteme geçişi sağlayacak bir alt yapı kuracağız. Yeni yapıda ilgili bütün kurumlar ile sivil toplum kuruluşlarının etkin bir koordinasyonunda yeni, entegre ve sürekli güncellenen bir veri bankası kuracak, sosyal yardım ve hizmetleri daha etkin şekilde uygulayacak ve izleyeceğiz.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının fiziksel mekanlarını iyileştirecek, kurumsal ve teknik kapasitelerini artıracacağız.

Sosyal yardımları insan onurunu zedelemeyecek şekilde sunacağız. Sosyal yardımların adilane şekilde yapılmasını sağlamak için il ve ilçelerde kurulan kurullar ve komisyonların tamamen tarafsız kişilerden oluşturulmasını sağlayacağız.

Sosyal yardım ve hizmet alan aile ve bireylerin yardım alan konumundan çıkabilmelerini sağlayacak aktif politikalar uygulayacağız. Sosyal yardım ve hizmet politikalarının belirlenmesinden yardım alacak kişilerin tespitine ve yapılacak yardımların yapılmasına kadar her aşamada sivil toplum kuruluşlarıyla yakın bir iş birliği modeli geliştireceğiz.

Sivil toplum kuruluşlarıyla ortak geliştirilecek projelerle, sahadan kamuya güncel bilgi aktarımı sağlanarak kamu organlarının doğru sosyal yardım ve hizmet modelleri geliştirmelerini ve kurumsal strateji hedefleri oluşturmalarını destekleyeceğiz.

Sosyal yardımlar ve hizmetleri aile bazlı uygulayacağız. Ailenin gelirinin belirli düzeyin altında olduğu ailelere bu düzeye ulaşmalarını temin etmek amacıyla asgari gelir desteği sağlayacağız.

Çocukların sağlık ve eğitimi için verilen nakit yardımları bakım, beslenme, giyinme ve ulaşım masraflarını da dikkate alarak yükselteceğiz. Çalışanların çocukları için yapılan asgari geçim indirimini de aynı miktara yükselteceğiz.

Dar gelirli ailelerin barınma ihtiyacının giderilmesi için bir yandan kira öder gibi taksitlerle sahip olabilecekleri sosyal konut yapımına devam edilirken diğer yandan

başta muhtaç durumdaki dul ve yetimler olmak üzere dar gelirli aileler için merkezi hükümet ve yerel yönetimlerin işbirliğiyle uygun şartlarda sosyal konut temin edecek ve düşük bir bedelle bu ailelere kiralayacağız.

Vatandaşlarımızın toplumsal kalkınma ve sosyal dokunun güçlendirilmesi yolunda gönüllü katılımlarının önemli bir katkı sağlayacağına olan inancımızla başta ev kadınları, gençler ve emekliler olmak üzere gönüllü çalışmaları teşvik edeceğiz. Bu çerçevede sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle birlikte yoksul mahallelerden başlamak üzere internet ve çalışma odaları içeren mahalle kütüphaneleri ve etüt merkezleri kuracak, bu merkezlerde gönüllü çalışma esasına göre yoksul ailelerin eğitim çağındaki çocuklarının derslerine ve üniversite giriş sınavına hazırlanmalarında yardımcı olunmasını ve başta meslek seçimi olmak üzere rehberlik yapılmasını sağlayacağız.

Yaşlı bakım ve çocuk koruma merkezlerinin bir arada bulunduğu tesisler kurgulayarak nesillerin buluşmasını gerçekleştireceğiz. Kampüs şeklinde kurgulanacak bu sistem aynı zamanda gençler için yeni bir eğitim, sosyal yardımlaşma ve çalışma modeline de imkan sağlayacaktır.

Bakım hizmetlerinin engelli ve yaşlıları şehirlerden ve toplumsal hayattan uzaklaştırmayacak mekânlarda ve yöntemlerle sunulmasını sağlayacağız.

Emekli ve yaşlılara yönelik sosyal yaşam alanları geliştirecek, belediyeler ile işbirliği halinde sosyal tesisler kuracağız.

Çocuklarından uzakta ya da yalnız yaşayan yaşlılar ile engelliler için tam zamanlı, dönemsel ya da günlük çeşitlendirilmiş bakım hizmetleri sunmak üzere kurumlar bünyesinde veya bunlardan bağımsız olarak konaklama, bakım ve sağlık hizmetlerinin sunulacağı misafirhane ve yaşam merkezleri oluşturacağız.

Şiddete uğrayan kadınların misafir edildiği kadın konukevlerinden ayrılmaları sonrasında kendilerine sağlanan ekonomik ve sosyal destekleri iyileştirecek ve nitelikli danışmanlık ile mesleki eğitim programları vasıtasıyla işsiz olanların istihdama katılmalarına öncelik vereceğiz.

Engelliler

Engellilerin haklarının tanınmasını eşit yurttaşlık ilkesinin bir gereği olarak görmekteyiz. Engellilerin hayatını kolaylaştıracak altyapı sorunlarını öncelikle ele alacak, istihdam ve eğitim konularındaki haklarını gözetecek bir program oluşturacak, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına dönük politikaları ivedilikle hayata geçireceğiz.

Engellilerin çalışma hayatı da dahil toplumsal hayata tam katılımlarını sağlayacağız.

Engelli bireylerin yetkinlikleri ve yapabilecekleri işlere ilişkin bilgileri de içeren bir veri tabanı oluşturarak yetkinliklerine uygun eğitim almalarını sağlayacak ve istihdam edilebilirliklerini artıracacağız.

Sosyal sorumluluk projeleriyle engellilere yönelik mesleki eğitimler ve sertifika programlarını teşvik edeceğiz.

Engelli bireylerin yazılım, kodlama, siber güvenlik, e-ticaret uzmanlığı, büyük veri yöneticiliği gibi kalifiye eleman olarak istihdamını sağlayacak projeler geliştireceğiz.

Şehirlerin, kamu binaları başta olmak üzere iş yerlerinin ve toplu taşıma araçlarının engellilerin kullanımına uygun hale getirilmesi için erişilebilirliği süratle sağlayacağız.

Engelli bakım ve kreş evleri açarak ailelere sosyal destek sağlayacak, engellilerin ve bakıma muhtaç yaşlıların günü birlik yararlanabileceği bakım evleri açarak bu kişilerin ailelerinin günlük ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olacağız.

Engellilere yönelik sivil toplum örgütlerini destekleyerek, engelli aileleri arasındaki dayanışma ve yardımlaşmayı arttıracacağız. Engelli ailelerine yönelik psikolojik destek sağlayacağız.

Şehit Yakınları ve Gaziler

Gazi ve şehit yakınlarının mevzuat ve bürokrasiden kaynaklı mağduriyetlerini tespit ederek hızla gidereceğiz. Gazi ve şehit yakınlarına minnettarlığımız sadece ekonomik desteklerle sınırlı olmayacak, sosyal ve kültürel her türlü ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü önceliklerimiz arasında olacaktır.

Şehit yakınları ve gazilerimize ilişkin hizmetleri onları hiçbir şekilde rencide etmeden yerine getireceğiz.

Gazi ve şehit yakınlarının sosyal entegrasyonu için eğitim ve istihdam hizmetlerine erişimlerini destekleyeceğiz. Devletimiz yaşamları boyunca şehit ve gazi yakınlarımızın yanında olacak, düzenli aralıklarla ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını takip edecek, karşılaştıkları sorunları süratle çözeceğiz. Özellikle sosyal hizmetlere ihtiyacı olanlara gerekli desteği öncelikli olarak sağlayacağız.

Şehit yakını ve gazilerimizden ev sahibi olmayanların bu sorununu öncelikli olarak en uygun yöntemlerle çözeceğiz.

Şehit yakınları ve gazilere yönelik çıkarılan ve uygulanmakta olan kanun, yönetmelik ve genelgeleri tek çatı altında toplayarak karışık ve karmaşık mevzuatı sadeleştirecek, sağlanan hak ve imkanlar arasındaki farklılıkları gözden geçireceğiz.

Aile

Aile toplumun temelidir. Toplumun düzeni, huzuru, barışı, refahı ve mutluluğu aile kurumunun güçlü olmasına bağlıdır. Barışçıl, özgürlükçü, eşitlikçi, demokrat, evrensel insani ve ahlaki değerleri içselleştirmiş, kültürel ve geleneksel değerlerin bilincinde, hak ve sorumluluklarını bilen sağlıklı ve mutlu bireyler ancak güçlü bir aile kurumunda yetiştirilebilir.

Günümüzde yaşanan hızlı sosyal, ekonomik ve teknolojik dönüşüm, farklı düzeylerde olmakla birlikte dünyanın her yerinde ailenin zayıflamasına sebep olmaktadır. Ülkemizde geleneksel olarak güçlü olan aile bağlarının korunması, sağlıklı ve güçlü bir toplum yapısının varlık ve devamlılığı açısından, büyük önem taşımaktadır. Ailenin korunması ve güçlendirilmesi, her bireyin aile içinde kimlik ve özgün kişiliği ile var olması, yük ve sorumlulukların paylaşımı, karşılıklı sevgi ve saygının varlığı ile mümkün olabilmektedir.

Bu çerçevede hem aile birliğinin hem de aileyi oluşturan her bir bireyin korunması ve güçlendirilmesi sosyal politikalarımızın merkezini oluşturacaktır. Tüm sosyal koruma,

sosyal yardım, sosyal hizmet, eğitim, sağlık, istihdam, barınma ve sosyal refah projelerini aile temelli olarak geliştirecek ve uygulayacağız.

Bünyesinde sosyolog, sosyal çalışmacı, psikolog, eğitimci, çocuk gelişimcisi gibi uzmanları barındıran Sosyal Hizmet Merkez'lerinin sayı ve kapasitelerini arttırarak ailenin korunmasına, desteklenmesine ve aile içi sorunların çözümüne yönelik koruyucu, önleyici ve rehabilite edici hizmetlere ağırlık vereceğiz. Evlilik öncesi eğitimler, aile danışmanlığı ve boşanma süreci danışmanlığı gibi danışmanlık hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.

Güçlü bir aile yapısı için gerekli olan huzurlu ve güvenli bir ortam oluşturmak amacıyla, bir yandan aile içi şiddete yol açan psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel nedenlerle ilgili farkındalık yaratacak çalışmalar yapacak, diğer yandan uygulamadan kaynaklanan aksaklıkları gidereceğiz.

Şiddetin mağdurları kadar şiddeti uygulayanlar için de rehabilitasyon programları geliştireceğiz. Bu konuda ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gereken her türlü adımı atacak; başta kadın ve çocuklar olmak üzere tüm mağdurların başvurabileceği kriz masalarını ve koruma merkezlerini çoğaltacağız. Bu merkezlerde etkin hizmet için yetkin kadrolar görevlendireceğiz.

Uzaklaştırma kararlarının doğru ve sağlıklı bir şekilde alınabilmesi için süregelen uzaklaştırma kararlarında hakimın sosyolog ve pedagog raporu alarak karar vermesi esasını getireceğiz. Uzaklaştırma kararı alınan eşin ihtiyacı halinde kendisine barınma imkanı sağlayacağız.

Kolluk güçleri bünyesinde aile, kadın, çocuk konularında eğitilmiş ve ihtisaslaşmış özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularında duyarlı personel ve her türlü teknik araç ve gereçlerle donatılmış özel birimler oluşturacağız.

Aile büyüklerine saygı, aile yapısının devamlılığı ve güçlü kalabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda programımızın sosyal güvenlik ve hizmetler başlığı altında yer alan politikalar ve düzenlemelerle de destekleyerek yaşlılarımızı koruyup

gözeteyeceğiz. Bakıma muhtaç yaşlılarımızın aile ortamında bakımı ve korunmasına öncelik vereceğiz.

Çocuk

Eğitimde fırsat eşitliğinden hareketle çocukların eğitimin her aşamasında ücretsiz kaliteli ve uluslararası standartlarda eğitim almaları ve eğitim süreçlerinin kesintiye uğramaması için ilgili kurumlarla işbirliği içinde olacağız.

Zorunlu ve kesintisiz eğitime katılımlarını düzenli takip ederek, çocukların erken yaşta okuldan ayrılarak çalıştırılmasının ve evlendirilmesinin önüne geçeceğiz.

Kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitimlerinin coğrafi, kültürel veya etnik sebeplerle kesintiye uğramaması için özel programlar uygulayacağız.

Korunmaya muhtaç çocukların ruhen, bedenlen ve zihnen sağlıklı gelişebilmeleri için "aileye dönüş" ve "koruyucu aile" projelerini teşvik edeceğiz. Sokak çocuklarının barınma, eğitim, tedavi ve rehabilitasyon imkanlarını arttırarak topluma kazandırılmalarını sağlayacağız.

Çocukları sokağa, suça, şiddete ve bağımlılığa sürükleyen bütün nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik önleyici tedbirleri alacak, cezaların caydırıcı olmasını sağlayacağız. Bu konuda yerel yönetimler ve gönüllü kuruluşlar ile işbirliği yapacağız.

Çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyen, sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan, eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakan çocuk işçiliğini kesinlikle önleyeceğiz.

Kanunla yasaklanmış olan çocuk yaşta evliliklerle kararlı bir biçimde mücadele edeceğiz. Kız çocuklarının kendi rızaları dışında zorla evlendirilmelerini önlemek amacıyla eğitim çalışmalarına ağırlık vereceğiz.

Her türlü çocuk istismarı suçunun faileri ve bu suçları gizleyenler hakkında en ağır cezai yaptırımların tavizsiz uygulanmasını sağlayacağız.

KADIN

Toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal adalet ve güçlü bir toplum için kadının sosyal ve ekonomik durumunun sağlanması bir zorunluluktur. Bunu sağlamak için, kadının eğitiminin, çalışma imkanlarına kavuşmasının, psikolojik taciz ve şiddete karşı korunmasının, yasalar önünde sağlanan eşitliğin toplumsal hayatın her alanı ile karar alma ve yönetim mekanizmalarına taşınmasının önemli olduğuna inanıyoruz.

Partimizin hedefi kadınlarımızı; güçlü, üretken ve her alanda söz sahibi konuma getirmektir. Eşitlik, özgürlük ve adalet kavramlarını esas alan, kadınlar ve erkeklerin toplumsal yaşamın her alanına eşit katılımlarını ifade eden “toplumsal cinsiyet eşitliği” temel ilkemizdir.

Kadının toplumdaki yerinin güçlendirilmesi; ailede, ekonomik sistemde ve siyasal alanda emeğinin ve rolünün karşılığını bulması ana amacımızdır.

Kadınlara yönelik ayrımcılık içeren ve kadınların eşit haklara sahip olmasını sınırlayan her türlü uygulama ve engel ile mücadele edeceğiz

Temsilde adalet ilkesi çerçevesinde, öncelikle parti teşkilatlanmasından başlayarak, kadınların siyasal hayatta liyakate dayalı olarak daha güçlü bir şekilde yer alması temel hedeflerimizden biridir.

Kadınların siyasete ilgilerinin temsile dönüşmesini teminen, siyasal yapılara katılımlarını zorlaştıran engelleri ve toplumsal önyargıları kaldırmayı hedefliyoruz. Değer eşitliği (parite), kota ve benzeri parti içi düzenlemelerle kadınların her kademe ve görevde hak ettikleri yeri alabilmelerini sağlayacağız.

Kadınların sivil toplum kuruluşlarında aktif çalışmalar yaparak toplumsal gelişime katkı sağlamalarını teşvik eden politikalar geliştireceğiz.

Ülkemizin ekonomik kalkınmasını sürdürülebilir kılmak için, ülke nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların rolünün çok önemli olduğuna inanıyoruz. Kadının üretime katkısının artırılması için tüm alanlarda kadın-erkek arasında fırsat eşitliği ilkesini gözetilen istihdam modellerini destekleyeceğiz. İstihdam uygulamalarında gelirler,

Ücretler ve diğer kazançlar gibi konularda cinsiyet eşitliğini sağlamak üzere önlemler alacağız.

Kadınların girişimcilik kapasitelerini geliştirmek için kredi, finansal hizmetler, öz sermaye ve pazara erişim konularında destekleyici programlar oluşturacak, finansal ve yasal okuryazarlığı arttıracağız.

Kamu fonlarından ocuk ve yaşlı bakımı için kaliteli, erişilebilir ve uygun fiyatlı bakım altyapısına yatırım yapacağız; zorunlu ücretli ebeveyn iznini, ortak sorumluluk almayı teşvik edecek Şekilde oluşturacağız.

Bakıma muhtaç aile büyüklerinin bakımını üstlenmiş kadınların mali olarak ve yerel yönetimlerin sağlayacağı hizmetlerle desteklenmesini sağlayacağız.

Uluslararası alışma rgt'nün 190 sayılı sözleşmesini onaylayıp uygulamaya koyarak, iş hayatında ayırımcılık, Şiddet ve tacizin önüne geçeceğiz.

Kadına yönelik sadece fiziki değil, ekonomik, psikolojik ve sosyal her türlü Şiddete karşıyız. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin nlenmesine yönelik 6284 sayılı yasayla belirlenmiş yaptırımların etkin Şekilde uygulanmasını sağlayacağız. Kovuşturma ve ceza sistemini, 'iyi hal indirimi' gibi uygulamaları kaldırmak suretiyle, kadın hak ve özgürlüğünü koruyacak, güvenliğini sağlayacak Şekilde yapılandıracağız.

Kadına karşı Şiddetin nlenmesi konusunda sosyal bir norm oluşturmak gerektiği düşüncesinden hareketle, sorunların kaynağına inerek bunlarla yüzleşmeyi mümkün kılan sosyal rehabilitasyon birimleri oluşturacağız.

Şiddetin her Őeyden önce toplumsal bir sorun olması nedeniyle, her türlü Şiddete karşı toplumsal bir mücadele seferberliği başlatacak, yaşamın her kesitinde ve toplumun tüm kesimlerince Şiddet dilinden, bilhassa televizyonlarda Şiddeti özendiren, kadını zayıf ve aciz gösteren yapımlardan uzak durulmasına yönelik kampanyaların ve tedbirlerin hayata geçirilmesini sağlayacağız.

Toplumsal gelişimde kadının eğitime erişiminin öneminin farkında olarak, eğitime ve hayat boyu öğrenme süreçlerine katılımda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan

kalkması için kapsamlı çalışmalar yapacağız. Ayrıca kadınlara meslek edindirme ve teknik beceri kazandırmaya yönelik merkezi ve yerel eğitim programları uygulayacağız.

Toplumsal gelişimde bir diğer önemli unsurun da kadınların eğitimdeki rolü olduğuna inanıyoruz. Kadın eğitimcilerin sayısının ve yetkinliklerinin artırılması ve uygun çalışma koşullarının yaratılması için politikalar oluşturacağız.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda, net hedefleri olan uygulama planları geliştirecek, ilgili kamu kuruluşları ve kadın örgütlerinin işbirliği ile yukarıda sayılan alanlarda sağlanan ilerlemeyi ölçümleyip izleyecek ve halka duyuracağız.

GENÇLİK

Gençlik ülkemizin en değerli varlığıdır. Gençlik sadece gelecek değil, aynı zamanda bugündür. Gençliğin dinamizmi ve gücü, hayal ettiğimiz özgür, adil ve demokratik Türkiye'nin güvencesidir.

Gençlerimizin özgüveni yüksek, geleceğe güvenle bakan, algıları açık, dünyayla entegre olmuş ve üretken bireyler olmaları temel hedefimizdir.

Devletin görevi; gençlerin kendilerini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi için önlerindeki tüm engelleri kaldırarak, başta eğitim olmak üzere her alanda fırsat eşitliğini ve özgürlüklerini garanti altına almak olacaktır.

Gençlerimizin siyasal kararlara etkin bir şekilde katılımlarını, sivil toplum çalışmalarında rol almalarını ve orta öğretimden itibaren sosyal sorumluluk projelerinde yer almalarını destekleyeceğiz.

Gençlerimizin hızla gelişen teknolojiler ve dijital platformlara erişiminin kolaylaştırılması ve bu konularda bilgi ve becerilerinin artırılması temel önceliklerimizdendir. Bu kapsamda:

- Gençlerin dijital okuryazarlığı eğitimine temel eğitim olarak yer vereceğiz.
- Gençlerin, interneti güven içinde ve ücretsiz olarak kullanmalarını sağlayacağız.
- Sosyal medyanın gençlerin en güçlü kendini ifade etme mecrası olduğunu dikkate alarak, bu alanda ifade özgürlüğünün önündeki tüm engelleri kaldıracağız.
- Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde, başta büyükşehirlerde olmak üzere, mahalle bazında içinde çalışma odaları, internet, kafe ve kütüphanenin bulunduğu gençlik merkezleri kuracak ve böylelikle gençlerin her türlü bilgiye erişebilecekleri mekanları arttıracacağız.

Hızla dönüşen küresel dünyada gençlerin rekabetçi kalabilmesi ve potansiyellerini gerçekleştirmesine destek olmak amacıyla ebeveyn eğitimleri, öğretmenlere yönelik seminerler ve yerel yöneticilere dönük birebir danışmanlıklar gibi hizmetleri teşvik edeceğiz.

Gençlerin çalışma hayatı ile erken yaşta tanışmasını sağlayacak iş modelleri geliştireceğiz. Kısa eğitim programları, stajlar, sertifikalar, uzaktan eğitimler, dijital eğitim mecraları ve ücretsiz dijital geliştirme atölyelerinin oluşturulmasını sağlayarak genç nüfusun topluma ve refaha katkısını en üst seviyeye çekmeyi hedeflemekteyiz.

Gençlerimize finansal okur-yazarlık eğitimleri vererek, mali kaynak planlaması ve yönetimi konusunda belirli bir bilince erişmelerini sağlayacağız.

Gençlerimizi aktif iş gücü programlarından daha fazla yararlandırarak niteliklerini ve becerilerini arttıracak; kendi işini kurmak isteyenlere verilen girişimcilik eğitimlerini ve desteklerini fırsat eşitliği ve etkinliği sağlayacak şekilde gözden geçireceğiz.

Dünyayı ve farklı kültürleri daha iyi tanımaları için, gençlerin seyahat ve değişim programlarını geliştirecek ve bu programları coğrafya olarak yaygınlaştıracacağız.

Gençlerin ulusal ve uluslararası ağ oluşturmalarını ve mevcut ağlara katılmalarını destekleyeceğiz.

Gençlerin adalet duygusunun zedelenmesindeki en önemli sebeplerden biri kamuya personel alımlarındaki kayırmacı anlayıştır. Kamuda işe alımlarda liyakatin tek ölçü olmasını sağlayacak, mülakat uygulamasını kaldıracacağız.

Beyin göçüne yol açan siyasi, sosyal ve ekonomik gerekçeleri ortadan kaldırarak başta gençler olmak üzere yurt dışına beyin göçünü azaltacak ve tersine beyin göçünü sağlayacak ortamı oluşturacağız.

Sanat, spor, bilim gibi alanlarda, gençlerimiz arasındaki etkileşim ve bağları arttıracak sivil toplum çabalarını, çalışma gruplarını ve projeleri destekleyerek, toplumsal güven ve birliği güçlendireceğiz.

Mahalle ve semtlerdeki kamuya ait okul, kütüphane gibi tesisleri sergi, tiyatro, müzik, film gösterimi gibi etkinlikler için amatör-profesyonel tüm sanatçıların kullanımına açarak, özellikle kent çeperlerindeki gençlerimizin kültür ve sanat aktivitelerine erişimini kolaylaştıracacağız.

Gençlerin kültür ve sanat aktivitelerinden 25 yaşına kadar ücretsiz yararlanmasını sağlamak için kültür kartı vereceğiz.

Dijital içerik, oyun ve madde bağımlılığının zihinsel ve bedensel zararlarına ilişkin farkındalık yaratmak amacıyla erken yaştan itibaren okullarda seminerler ve görsel içerikler oluşturacağız.

Çevre ve doğanın yaşamsal değeri, iklim değişikliği, ekolojik ayak izi ve biyo-çeşitlilik konularında bilinci ve farkındalığı arttıracak ve bunların yaşam pratiğine dönüşmesini sağlayacak eğitimleri erken yaştan itibaren gençlerle buluşturacağız.

Tarımsal üretim, kırsal turizm ve ekolojik yenilikçilik konularına yönelik gençlere özel, proje, program ve hibeleri güçlendirerek, gençlerimizin kırsal alanlardaki iş ve istihdam imkanlarından daha fazla yararlanmalarını sağlayacağız.

Güvenlik güçleri başta olmak üzere tüm kamu görevlilerinin, gençlerle iletişimini kuvvetlendirecek etkinlik, seminer ve bilinçlendirme çalışmaları başlatarak, gençlerin kamu yönetimine olan güvenini tesis edeceğiz.

Erken çocukluk döneminden itibaren fiziksel ve psikolojik her türlü şiddet konusunda gençlerin bilinçlendirilmesi için, şiddetle mücadele konusunda iyi çalışılmış kapsamlı bir önleme politikası geliştireceğiz.

SPOR

Spor, sağlıklı nesillerin yetişmesinde, halk sağlığının korunmasında, toplumsal barışın tesis edilmesinde ve sosyal uyumun geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Sporun bu potansiyelinden en üst düzeyde yararlanmak ve içinde bulunduğu sorunları çözmek amacıyla, spor eğitimi, sporun ve sporcuların teşviki, spor kùltürünün yerleştirilmesi, spor alt yapısının geliştirilmesi, spor yönetim süreçlerinin iyileştirilmesi ve engelli bireylerin spora yönlendirilmesi konularında ilerleme sağlamak temel hedeflerimizdendir.

Sporda başarıyı belirleyen iki temel faktör, spor kùltürünün yaygınlığı ve spor yönetiminin etkinliğidir. Bu çerçevede, Demokrasi ve Atılım Partisi olarak spor yönetimini ölçülebilir hedefler ve başarı odaklı bir yapıya kavuşturarak faal sporcu ve kulüp sayısını arttırmayı, spor kùltürünü geliştirmeyi, sporu halka, eğitimcilere ve karar alıcılara önemli bir değer olarak benimsetmeyi hedefliyoruz.

Spor'un tüm branşlarda tabana yayılmasına öncelik vereceğiz. Bu kapsamda, mahalle ve okul spor kulüpleri ile amatör kulüplerin kurulmasını destekleyeceğiz. Okullar için belirli kulüp faaliyetlerini zorunlu kılacağız. Bireysel yeteneklerin küçük yaşta tespitini sağlayacak ve bunlar için eğitim hayatlarının bir parçası olarak yetenek geliştirme programları uygulayacağız.

Beden Eğitimi ders programında yapılacak değişikliklerle, gençlerin farklı spor dallarıyla erken yaşta tanışmasını sağlayacağız. Spor dalı norm değerlerini belirleyerek yetenekli çocukların belirlenmesi için beden eğitimi öğretmenlerini eğitip belirledikleri öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerine uygun spor dallarına yönlendirilmesini sağlayacağız.

İlk ve Ortaöğretimde ders içi ve ders dışı spor faaliyetlerini yaygınlaştıracağız.

Ülkemize özgü bir yetenek seçimi modelini ve bu modelle belirlenen yetenekli gençlerin takibini sağlayacak veri tabanını oluşturacağız.

Spor liselerini branşa özgü yapıya kavuşturacak, o branşın en iyilerinin bu liselerde üst düzey antrenörlerle çalışmasını sağlayacağız.

Sporda uluslararası başarı sağlayan gençlere üniversitede belirli bölümlere girişte farklı bir sistem geliştirecek ve bu gençlere yurt, hibe ve kredilerde öncelik sağlayacağız.

Üniversiteler, belediyeler ve belirli büyüklükteki işletmelerin amatör branşlarda spor kulübü kurmalarını ve sportif faaliyetlere katılımlarını teşvik edeceğiz.

Bedensel ve zihinsel direnci artırmayı hedefleyen çalışmaları destekleyecek, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde bu alanlardaki lisanslanma ve denetim konusunda düzenlemeler yapacağız.

Üniversiteler, okullar, yerel yönetimler ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait spor tesislerinin ortak kullanımına ilişkin uygulamalar geliştireceğiz.

Coğrafi faktörleri, halkın spor kültürü ve taleplerini dikkate alarak farklı spor dallarında yeni spor tesislerini faaliyete geçireceğiz.

Federasyonların özerkliklerini ve kurumsal kapasitelerini güçlendirecek, görev, yetki, sorumluluk, mali ve idari yapıları ile seçim sistemlerini yeniden düzenleyecek yasal bir çerçeve oluşturacağız.

Tüm spor dallarında, milli sporcular ile federasyon yönetimlerinin seçiminde liyakate dayalı adil ve şeffaf bir yapı tesis edeceğiz.

Engelliler ile dezavantajlı çocuklar arasından daha fazla sporcu çıkmasını sağlamak amacıyla, spor kulüplerinin engellilere yönelik spor şubesi açmasını teşvik edeceğiz.

Eğitim kurumlarındaki spor tesislerinin engelli çocuk ve gençlere hizmet edebilmesine yönelik gerekli tedbirleri alacağız.

KÜLTÜR VE SANAT

İnsanların gönençli bir ülkede barış ve özgürlük içerisinde mutlu yaşam kurmasına fırsat yaratmak ve imkân tanımak siyasetin sorumluluğundadır. Hukukun üstünlüğüne, temel insan haklarına, girişim, düşünce, inanç ve ifade özgürlüğüne ve sosyal dayanışmaya dayalı bir sosyal, siyasal ve ekonomik düzenin işlerliği, ancak sanat ve kültür alanlarındaki serbestlik ve üretkenlik ile birbirini besleyerek sürdürülebilir. Bu ilişki gelişmiş ülke örneklerinde de açıkça izlenmektedir. Eşzamanlı olarak birbirini destekleyen bu unsurlar, abartılı güvenlik kaygıları ile özgürlüklerin kısıtlanması sonucu olumsuz bir döngüye de evrilebilmektedir. Nitelikli bir yaşam standardına ulaşma; salt ekonomik büyümeyle sağlanamayacağı, toplumun iyi yaşam ve değer üretmesinin adaletten ekonomiye, sanattan kültüre tüm sektörlerin birlikte üretkenliğiyle mümkün olduğu üzerine genel bir uzlaşma bulunmaktadır.

Türkiye çok kültürlü zengin bir toplumdur. Devletin görevi, evrensel değerleri gözeterek Türkiye coğrafyasındaki tüm kültürlerin korunması, yaşanması ve temsil edilmesine imkân tanımak, üretimine, çeşitlendirilmesine ve tanıtımına destek olmak; gelecek nesillere aktarılmasına zemin yaratmak ve bunun için vatandaşların ihtiyaç duydukları imkânları adil kıstaslarla sağlamaktır.

Kültür ve sanat, geniş yelpazede çok çeşitli zevkler ve alışkanlıklar bütünüdür. Tüm bu kültür kalıplarının, çeşitlilik ve çok kültürlülük bağlamında geleceğe taşınabilmesi, insanı merkezine alan demokrasi kültürünün oluşması anlamında da yaşamsaldır.

Sanatın kendi içerisinde daha belirgin bir sürece, kültürün ise daha kapsamlı ve kompleks süreçler bütününe sahip olması nedeniyle, “kültür ve sanat” kavramları ayrı ayrı ele alınmalıdır.

Sanat, ancak onu üreten insanların özgür düşünebildiği ve sanatseverlere serbestçe ulaşılabilirdiği bir zeminde hayat bulur. Sanat'ta özgürlük ve çokseslilik kavramlarını en temel ilke olarak konumlandıracağız. Sanat'taki bu yaklaşım toplumdaki genel anlamıyla özgürlük arayışının ayrılmaz bir parçası niteliğindedir.

Kültür ve sanat politikamız; siyasi, ekonomik, etnik ve benzeri unsurların üzerinde, toplumdaki ayrışmaların karşısında, birleştirici bir misyonun taşıyıcısı olacaktır.

Kültür ve sanatın devlet tarafından araçsallaştırılma ve tekleştirilme girişimlerine kapalı olması esastır.

Sanat alanında 'devlet projesi' ya da devletin imkânlarını kişisel ilişkileriyle kullananların desteklediği projeler yaklaşımı yerine; bir sanat ekosistemi oluşturmak üzere, hayatın doğal akışı içerisinde ortaya çıkan projeleri, devletin uygun, adil ve kıstaslara bağlı yöntemler kullanmak suretiyle özendirilmesini esas alacağız.

Etnik kültürel zenginliklerin de değerlendirilebilmesi için tüm vatandaşlarımızın kendi kültürlerini korumalarının önündeki engelleri kaldıracak ve bu faaliyetleri özendireceğiz.

Bütün din, mezhep ve inanıştan vatandaşların, inançları gereği sürdürmek istedikleri kültürlerini yaşamaları için ihtiyaç duydukları imkânları temin edeceğiz.

Devletin, nitelikli sanat eserlerinin ve sanatsal faaliyetlerin müşterisi veya destekçisi olmasını sağlayacağız.

Okullar, üniversiteler, halk eğitim merkezleri, belediyeler ve sivil toplum örgütlerinin sanat eğitimi faaliyetlerini devlet tarafından özendireceğiz.

Kültür ve sanatı, siyasi ve bürokratik yapılardan bağımsız bir şekilde ortak akıl ve kolektif katılımı ile ele alacağız.

Kültür ve sanat için bağımsız bir kurul oluşturacağız. Kurul, planlanan kültür politikaları kapsamında desteklenecek sanatsal faaliyetlere yönelik; farkındalık oluşturmak, özendirmek ve hayata geçirmek amacıyla dönemsel olarak bütçe destekli çalışma programları yürütecektir.

Kurul yapılanmasında bu alanda yetişmiş uzmanların, akademisyenlerin ve sektör temsilcilerinin yanında, toplumda sevilen, önde gelen, her kesime seslenebilen, saygınlık kazanmış ve alanında başarılı olmuş kişilerin belirli sürelerde değişmeli olarak yer almasını sağlayacağız.

Kültür ve sanat alanında sivil toplum örgütü karakterini taşıyan yapıları hükümetlerle ilişkilerinden bağımsız bir şekilde özendireceğiz.

Telif hakları ve fikri mülkiyetin korunması konusunda mevcut yasal düzenlemeleri güncelleyecek, yaratıcılık ve üretkenliğin önünü açacak şekilde yeniden ele alacağız. Telif hakları alanında karmaşık uygulamaları sadeleştirecek, kullanıcıyla hak sahipleri arasında kolay ve işler bağlar oluşturacağız.

Ülkemizde üretilen kültür ve sanat ürünlerini hızla dijitalleştirerek bir veri bankasında muhafaza edilmesini sağlayacağız.

Her şehirde, merkezi parkların içinde bütün sahne sanatları etkinliklerinin yapılabileceği çok amaçlı “kültür sanat sahneleri” kurarak, işletmesini ilgili belediyelere devredeceğiz.

Devlet Tiyatroları ile Devlet Opera ve Balesi gibi kurumları destekleyecek, bu kurumların Anadolu’daki kültür ve sanat birikiminden daha fazla yararlanmalarını sağlayacağız.

Halk kütüphaneleri, merkezi yönetimle idare edilemez bir duruma gelmiştir. Bu kütüphaneleri protokollerle belediyelere devredecek ve belediyeler tarafından işletilmeleri ve geliştirilmeleri için kaynak aktaracağız.

Müzeyi, sadece devlete ait arkeoloji müzesi olarak görme yaklaşımını terk ederek, tematik ve yaşayan müzeler anlayışına geçecek; belediyeler, sivil toplum örgütleri ve özel teşebbüs müzeciliğini özendireceğiz.

Anıtlar kurulu kararıyla korunan kültür varlıklarının yaşayan ve yaşanılan mekânlar olarak varlığını sürdürmesini sağlayacağız.

Gelenekli sanat ve zanaatlarımızın yaşatılması, geliştirilmesi, gelecek nesillere aktarılması ve uluslararası planda görünürlüklerinin arttırılması için özel çalışmalar yapacağız. Bu sanat ve zanaatların; öncelikle tespiti ve tescili, hikâyelerinin geleneğe uygun bir şekilde yazımı, yaygın, örgün ve yüksek öğrenimde eğitimlerinin sağlanması, geleneğin yeniden yorumlanması ve çağdaş sanatlarla ilişkilmesi konularında gerekli adımları atacağız.

Gelenekli sanat ve zanaat alanında sanatçı ve zanaatkar yetiştirilmesi, eser üretimi, üretilmiş eserlerin ülke ve dünya pazarına ulaşımının sağlanmasını destekleyecek, bu alanlarda faaliyet gösteren özel sektör ve sivil toplum için özel destek programları geliştireceğiz.

Yurtdışına kaçırılmış tarihi eserlerimizin iadesi hususunda özel bir çalışma grubu oluşturup, etkin bir mücadele yürüteceğiz.

Yerel yöneticilerin kültür ve sanat konularında bilinçlendirilmesi ve dünyadaki iyi uygulamaları yerinde takip edebilmesi için kapsamlı çalışmalar yapacağız.

Kültür ve sanat alanında günümüze kadar değer üretmiş tüm sanatçıların, kültür insanlarının ve bu değerlerin üretildiği mekanların, atölyelerin ve kütüphanelerin milli varlık olarak tescil edilmesini ve koruma çatısı altına alınmasını sağlayacağız.

Ülkemizde üretilen kültür-sanat ürünlerinin uluslararası pazarlarda tanıtılması ve değerlendirilmesi için, ilgili bütün sektörleri komisyonlar şeklinde bir araya getiren, kolektif ve bağımsız bir "Türkiye Telif Ajansı" kuracağız.

Tüm dünyada, Türkiye dendiğinde akla gelen ilk şehir İstanbul'dur. İstanbul, kültürümüzde 'mutluluğun kapısı' yani 'dersaadet' olarak yer etmiştir. Bu anlamda, kültür ve sanat politikaları belirlenirken İstanbul'un kültürel ve sanatsal zenginliğimizin taşıyıcısı olarak özel konumunu ihtimamla ön plana çıkaracağız.

GÖÇ POLİTİKALARI

Türkiye coğrafyası tarih boyunca olduğu gibi bugün de insani krizlerin yanında çeşitli sosyal, ekonomik ve siyasal gerekçelerle birçok göç hareketine ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye, göç veren bir ülke olduğu gibi hem göç alan hem de göçlerin geçiş güzergahında bulunan bir ülkedir.

Uluslararası göç konusunun giderek önem kazandığı ülkemizde göç meselesini çok boyutlu bir değerlendirme ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alacağız. Bu çerçevede, göç kaynaklı sorunları asgari düzeye indirecek proaktif ve dinamik politikalar geliştireceğiz.

Bugüne kadar geçici çözümlerle yönetilmeye çalışılan göç konusunda insan odaklı ve milli menfaatlere dayalı bir Ulusal Göç Politikası hazırlayacağız. Bu doğrultuda gerçekçi, insani, bütüncül, kapsayıcı ve katılımcı bir yaklaşımla yeni politikalar oluşturacağız.

Yeni yasal düzenlemeler ile güçlü bir yönetim ağının oluşturulmasını, tüm paydaşların rollerinin tanımlanmasını ve iletişim ve koordinasyon sorunlarının giderilmesini sağlayacağız. Kamu, yerel yönetimler, özel sektör, akademi ve sivil toplumun bir arada yürütebileceği çok paydaşlı güçlü projeleri ve çalışmalarını destekleyeceğiz.

Göçle ilgili sorunların insani boyutunu hassasiyetle değerlendirecek, kısa vadeli yaklaşımlardan uzak, insan onuruna yaraşır politikalar yürüteceğiz.

Çeşitli göç dalgalarının yol açtığı insani, toplumsal ihtiyaç ve sorunlara yönelik uluslararası sözleşmeler ve yükümlülükler çerçevesinde, uluslararası iş birliği ve hakkaniyetli sorumluluk paylaşımı esasıyla gerçekçi ve çözüm odaklı stratejiler geliştireceğiz.

Ülkemiz dışında yaşanan ve uluslararası düzensiz göçe sebep olabilecek olayları hassasiyetle takip edecek, stratejik bir yaklaşımla koruyucu ve önleyici tedbirler alacak, ülkelere dönmek isteyen sığınmacı ve göçmenler için güvenli ve gönüllü dönüş koşulları oluşturacağız.

Ekonomik nedenlerle ülkelerini terk ederek ülkemize yasa dışı yollarla gelen yabancılarla ilgili olarak, söz konusu ülkelerin yönetimleri ile diyalog ve işbirliği halinde geldikleri ülkelerde çözümlü önceleyen politikalar geliştireceğiz.

Sığınmacıların ülkemizde misafir oldukları süre boyunca sağlık ve eğitim gibi temel insani ihtiyaçlarının karşılanmasında ulusal kapasitemizin etkin kullanımını ve uluslararası iş birliğini azami düzeyde tutacağız. Toplumsal uyumu sağlamaya yönelik sosyal politikalar uygulayacağız.

Hassas gruplar olan çocuk ve kadınların istismardan korunması ve insan ticaretinin önüne geçilmesi için koruyucu ve önleyici tedbirleri artıracacağız. Refakatsiz çocukların korunması ve çocuk işçiliği ile etkin bir şekilde mücadele edecek ve toplumsal farkındalık çalışmaları yürüteceğiz. Bu çocukların eğitim hayatına katılmalarını sağlayacağız.

Temel politikaların ve programların uygulanmasında sorumluluğu olan ve mevzuatı uygulayan kamu personelinin çözüm üretici kapasitelerini arttıracacağız.

Göç politikaların uygulanmasında yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması için yetki ve sorumlulukları tanımlayarak yerel düzeyde politika üretimini destekleyeceğiz. Ayrıca, politika üretim ve uygulama süreçlerinde tecrübe paylaşımı esası ile sivil toplumun etkinliğinin artırılması için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin araştırma kapasitesini arttıracak, bilgi üretimi ve politika geliştirmelerini teşvik edeceğiz.

Yeni göç dalgaları ve terör potansiyeli oluşturma riskini önlemek amacıyla, sınır güvenliğini arttıracak ve izinsiz girişlerin önüne geçeceğiz. Kaçak girişler konusunda ilgili mevzuata ve uluslararası yükümlülüklerimize uygun bir şekilde geri gönderme politikalarının aktif uygulanmasını sağlayacağız.

Türkiye'deki Suriyeliler, oluşturduğu toplumsal ve ekonomik etkiler bağlamında müstakil olarak ele alınması gereken çok önemli bir konudur. Uluslararası toplum ile de işbirliği halinde Suriye'li sığınmacıların can ve mal güvenceleri sağlandıktan sonra, ülkelere dönebilmeleri konusunda stratejiler belirleyecek, destekleyici çalışmalar

yapacak ve çözümler üreteceğiz. Ülkelerine dönmesi mümkün olmayanlar için sosyal uyum politikaları çerçevesinde düzenlemeler yapacağız.

ÇEVRE, KENTLEŞME VE AFET YÖNETİMİ

Çevre

Artan nüfus, kentleşme ve sanayileşme; ormanların yok olmasına, emisyonların artmasına, yenilenemeyen kaynakların tükenmesine, nehirlerin kirlenmesine, çölleşmeye, su baskınlarına ve uzun dönem iklim değişikliğine neden olmaktadır. İklim değişikliği, insanlar, diğer canlılar, çevre ve ekonomi üzerindeki geniş kapsamlı ve yıkıcı etkileriyle insanlığın karşılaştığı en büyük ve en acil sorunlardan biri haline gelmiştir.

Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) raporuna göre Türkiye Akdeniz havzasında olması nedeniyle iklim değişikliğinin zararlı etkilerinden ve tehditlerinden etkilenecek ülkeler arasında yer almaktadır.

Vatandaşlarımızın sağlık ve refahının çevre ile ilgili risklere karşı korunması için, kirliliğin önlenmesi ve doğal kaynakların ekolojik dengeye zarar vermeyecek biçimde kullanılması temel hedefimizdir.

İnsan sağlığı ve refahı için temiz bir çevrenin şart olduğu bilinciyle, çevreye yapılan her yatırımı insan sağlığını koruma bakımından önemli görüyoruz.

Çevreyle ilgili kurumların güçlendirildiği, ilgili paydaşları süreçlere dahil eden, işbirliğini esas alan, kaynak verimliliğine dayalı, koruma kullanma dengesini gözeten, fosil yakıtlara dayalı kahverengi ekonomiden yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı yeşil bir ekonomiye geçişi öngören, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir çevre politikası hedefliyoruz.

Okul öncesi eğitimden başlayarak, bireylere pratik alışkanlıkları oluşturmayı hedefleyen güçlü bir çevre eğitimi bilinci verilmesini sağlayacağız.

Başta enerji olmak üzere, sanayi, tarım, ulaştırma gibi diğer politika alanlarını çevre ile daha uyumlu hale getireceğiz.

Sanayide çevre dostu teknolojilerin kullanılmasını destekleyecek; yenilenebilir ve temiz enerji potansiyelimizi en üst seviyeye çıkaracağız.

Yeni yerleşim yerlerinde merkezi ısıtma sistemlerini teşvik edecek, yeşil alanları arttıracak, imar planları yapılırken hava kirliliğini azaltan tedbirleri uygulamaya koyacak ve toplu taşıma araçlarının yaygınlaştırmasını özendiracağız.

Hava kirliliğine sebep olan kirletici vasfı yüksek tesislerde, baca gazı arıtma tesisleri için en iyi teknolojileri seçecek, hava kalitesinin izlenmesi sistemini yerleşim yerlerinde kurdurarak ve çevrimiçi bilgilendirme sistemleri ile vatandaşlarımızı bilgilendireceğiz.

Denizlerimizdeki petrol kirliliği, atıkların artışı ve aşırı, düzensiz balıkçılık gibi unsurlar, deniz canlılarının sağlığını ve çeşitliliğini olumsuz etkilemektedir. Denizlerimizin kirlenmeye karşı korunması için etkin mücadele edecek, özellikle taraf olduğumuz Barselona ve Bükreş Sözleşmelerindeki yükümlülüklerimizi özenle sürdüreceğiz ve denizlerimizin maruz kaldığı kirliliğin bertaraf edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştireceğiz.

Evsel ve sanayi atık suları için ortak atık su arıtma tesisleri yaparak, arıtılan suların sulamada kullanılmasını teşvik edeceğiz.

Suyun sektörler arasında tahsisinde ekonomik verimliliği dikkate alacağız.

Tarımda suyu az tüketen, bölgenin durumuna göre kuraklığa dayanıklı bitki türlerine yönelmesini teşvik edecek, tarımda su kullanımının etkinleştirilmesi için yeni teknolojilerin kullanılmasını destekleyeceğiz. Bu amaçla yoğunlaştırılmış çiftçi eğitim programları uygulayarak, toprak-su dostu ürün sertifikaları vereceğiz.

Üretilen atıkların, çevre ve insan sağlığı için bir tehdit olmaktan çıkarılarak, ekonomi için bir girdiye dönüştürülmesini amaçlayan atık yönetim stratejimiz "sürdürülebilir kalkınma" yaklaşımının temellerinden birini oluşturacaktır. Bununla birlikte, atıkların öncelikle kaynağında azaltılması, geri dönüşümü, tekrar kullanımı ve enerjiye dönüştürülerek ekonomiye kazandırılmasını teşvik edeceğiz.

Ülkemiz birçok endemik türe ev sahipliği yapmakta ve zengin bir biyolojik çeşitlilik barındırmaktadır. Çevre için önemli olduğu kadar, ekonomik açıdan da büyük değere

sahip olan biyolojik çeşitliliği ve gen kaynaklarımızı, gelecek kuşakları da gözeterek, koruyacağız.

Hayvan haklarının korunması ve hayvanların kötü muamele ve şiddete maruz kalmalarının engellenmesi önemli ve hassas bir toplumsal konudur. Hayvan haklarının korunması konusunda hem vicdani duyguları hem de Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi ilgili uluslararası enstrümanların benimsediği norm ve standartları tüm düzenleme ve uygulamaları göz önünde bulunduracağız. Hayvan hakları ile ilgili düzenleme ve projeleri bu anlayışla geliştirecek, gerekli denetim ve yaptırımları hayata geçireceğiz.

Hayvanların şiddet ve işkenceden korunması, hayvan yetiştiricilerinin bilgilendirilmesi, sanayi ve bilimsel araştırmalarda hayvanlara muamele, nesli tükenmekte olan hayvanların korunması ve izinsiz avlanma, eğlenme, dövüştürme ve benzeri amaçlarla hayvanlara zarar verilmesi gibi başlıca konularda çalışmalar yürüteceğiz. Hayvanlara karşı işlenen suçlar kapsamına giren fiilleri ve cezaları bu doğrultuda düzenleyeceğiz.

Orman ve korunan alanları genişletecek, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, uluslararası öneme sahip sulak alanlar, yaban hayatı geliştirme sahaları ile hassas bölgeleri koruyacak; orman, mera ve tarım alanlarının ekonomik getiri ve rant uğruna kullanımlarına izin vermeyeceğiz.

Çölleşme, verimli toprakların azalmasına, üretim ve verim düşüklüğüne, bitki örtüsünün tahribine, gıda üretiminin azalmasına, sel ve taşkın zararlarının artmasına, ekonomik kaynakların azalmasına ve göçlere sebep olmaktadır. Çölleşme ile mücadele de havza bazlı, sürdürülebilir arazi yönetiminin sağlanması ve yok olan topraklarımızın kaybını önlenmesi için gerekli yasal çerçeveyi oluşturacak, Ulusal Eylem Planları hazırlayacak, entegre arazi kullanım planları ve politikaları geliştirecek ve bu planların ülkemiz stratejik kalkınma planlarına entegrasyonunu sağlayacağız.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Paris Anlaşması, Avrupa Birliği Çevre Programları ve taraf olduğumuz diğer uluslararası anlaşma ve sözleşmeleri yakından takip edeceğiz. Türkiye'nin, uluslararası iklim değişikliği

platformlarında daha aktif rol oynamasını ve sorumluluklarıyla orantılı şekilde yükümlülük almasını sağlayacağız.

Küresel ısınmanın ülkemizdeki coğrafi ve ekonomik etkilerini tüm yönleriyle araştırarak; iş ve gelir kayıpları, yerleşim alanları ile doğal, tarihi ve kültürel değerler alanlarında yol açabileceği hasarları tespit edeceğiz.

Çevreyi kirleten bütün kurum, kuruluş ve şahıslara, kirleten öder ilkesi doğrultusunda, en ağır ve caydırıcı yaptırımları uygulayacağız.

Çevreye zarar veren faaliyetler üzerindeki vergileri, harçları ve ücretleri arttıracak, kirletici faaliyetleri destekleyen sübvansiyonları kaldıracak ve kamu alım kurallarında değişiklikler yapacağız. Çevre odaklı yatırımlara, teknolojik yeniliklere ve temiz teknoloji kullanımına daha fazla kaynak ayıracağız.

Çevreye ilişkin politikalar, planlar ve projeler belirlenirken; kamu kurumları, özel sektör temsilcileri ve sivil toplum örgütlerini sürece dahil edecek, farkındalık kampanyalarıyla halkımızın bilinçlendirilmesini ve bilgiye erişimini sağlayacağız.

Merkezi ve yerel bütçeleme süreci ile politikaların oluşturulmasında iklim ve çevresel hedefleri de dikkate alacağız.

Kentleşme

Kentlerimizin; yaşanabilir, refah seviyesi yüksek, temiz, huzurlu, güvenli, üretken, verimli, sürdürülebilir, tarihi ve kültürel değerleri korunan, dirençli, ekolojik, teknolojik ve çağdaş kentler olmasını hedefliyoruz.

Kentlerimizin geleceğini belirleyecek yol haritalarının, gelişim strateji çerçevelerinin ve yapısal planlarının, kentlerimizin farklılaşan özellik ve dinamiklerini dikkate alarak katılımcı bir yaklaşımla ele alınması ve tüm kent paydaşları tarafından benimsenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Yerel yönetimlerin özellikle altyapı ve imar planları için rehber olacak nitelikte uzun vadeli yatırım ve kalkınma stratejik planlarını oluşturacağız.

İmar planlarına aykırı yapılaşmaya ve kentleşmeye kesinlikle izin vermeyeceğiz. Kamu yararı ilkesinin göz ardı edilerek yapılan ve kentlerimizi büyük oranda yaşanmaz hale getiren, rant amacı güden veya yerel yönetimlere gelir sağlama amaçlı mevzi imar planı değişiklikleri ve emsal artışlarına son vereceğiz.

Türk Ceza Kanunu'na "Kente Karşı İşlenen Suç" kavramını ekleyeceğiz. İmar ve çevre mevzuatına aykırılıklara uygulanan cezaları arttıracacağız.

İmar planı yapma konusundaki yetki dağınıklığını, mahalli idarelerin imar planı yapma, merkezi yönetimin ise denetim yapma yetkisine sahip olacağı bir anlayışı esas alarak gidereceğiz.

Kentlerimizi, kimliklerine yön veren bütün dinamikleri dikkate alarak özellikli temalarını öne çıkartarak, bu kimliğin içselleştirilerek korunmasını ve yaşatılmasını sağlayacağız.

Geniş yolları, engelli dostu kaldırımları ve geçitleri, parkları, anlaşılır yönlendirme işaretleri, yayaya, bisiklet kullanımına ve toplu taşımaya öncelik veren caddeleri ile insanı merkeze alan her türlü düzenlemenin yerel yönetimlerce gerçekleştirilmesini sağlayacağız.

Kentlerde aidiyet ve sahiplenme duygusunu arttırmak için yerel yönetimlerin kent ruhu ve kimliği oluşturma yönündeki çabalarını destekleyeceğiz. Mimari ve kültürel miras ile kentsel dönüşümü tamamlayıcı kavramlar olarak değerlendiriyoruz. Kent hafızasını, mimari ve kültürel mirasını kentin sürdürülebilirliği açısından önemsiyoruz. Bu nedenle kentlerimizin tarihi, kültürel ve doğal değerlerini tavizsiz koruyacağız ve geliştireceğiz.

Kentsel kültürü, "anı" niteliğindeki yapı ve yapı dokularını koruyacağız; güncel duruma uygun düzenlemeler ve restorasyon çalışmalarına dair özendirici düzenlemeler yapacağız.

Kültürel miras bütünleşik yönetim planı ve kültürel kümelenme analizleriyle koruma sektörü ve gayrimenkul sektörünün ahengini sağlayacağız.

Sokak genişliği, ağaç envanteri, karma kullanımların varlığı gibi mahalle dokusunu bozmadan dönüşümler gerçekleştireceğiz.

Belediyelerin yönetim kapasitesini desteklemek, akıllı kent yatırımlarının finansmanını kolaylaştırmak ve akıllı kent çözümleri üreten bir ekosistem oluşturabilmek amacıyla, Ulusal Akıllı Kentler Programı'nı tasarlayıp, uygulayacağız.

Ulusal Akıllı Kentler Programı kapsamında, doğrudan vatandaşa dokunacak Akıllı Aydınlatma, Akıllı Trafik Lambaları, Akıllı Çöp Konteynerleri, Akıllı Bina Otomasyon Sistemleri, Akıllı Park Yeri, Akıllı Kamu Emniyeti ve Güvenlik Çözümleri projelerini öncelikli olarak hayata geçireceğiz.

Yapay zeka ile ölçülebilir, denetlenebilir ve çözüm üretilebilir kentler için içerik, özellik ve standartları belirlenmiş çağdaş "Kent Bilgi Sistemi" projelerini hayata geçireceğiz. Kent Bilgi sistemi oluşturma standartları ve veri formatları geliştirerek tüm sistemlerin birbiriyle konuşan bir bütünün parçası olarak hareket etmesini sağlayacağız.

Her bir yerleşim biriminin sahip olduğu çağdaş "Kent Bilgi Sistemleri"nin birleşmesiyle "Ülke Bilgi Sistemi"ni oluşturacağız. Halkın refahını doğrudan etkileyen; sosyal donatı, okul imkanı, sağlık kuruluşu imkanı, kültürel alan imkanı gibi konularda; alan tahsislerini, kişilerin ve yöneticilerin sübjektif tercihleri yerine azami ölçüde yapay zeka ile tespite olanak sağlayacağız.

Toplu konut üretimini, sadece miktara ve adete bağlı değil; yerel kimliğe, sosyal dokuya, estetiğe ve sağlıklı barınma hakkına uygun bir temelde gerçekleştireceğiz.

Peyzaj mimarisine ve bahçe tanzimine kentsel ve kırsal kesimde gereken önemin verilmesini halkın bu konularda bilinçlenmesini sağlayarak önem vereceğiz.

Özellikle büyük kentlerimizde Endemik Bitki Parkları açarak ülke genelinde iç ve dış turizme verdiği destek bağlamında canlılık yaratacağız.

Doğal sit alanlarının korunması konusundaki farkındalığı ve sahiplenmeyi artıracak, bu alanlarda doğal yapıya zarar verenler hakkında daha katı kural ve cezalar getireceğiz.

Ekolojik dengeye ve doğal ekosisteme tahribat verebilecek yapılara izin vermeyeceğiz.

Binalarda Enerji Verimliliği ve Enerji Kimlik Belgesi düzenlemeleri ile çevre dostu inşaat süreçlerinin ve yöntemlerinin geliştirilmesi için çaba sarf edeceğiz. Bu çerçevede, çevreye duyarlı malzemelerin kullanımını teşvik edecek, yeşil çatı uygulamalarını, enerji verimliliğini esas alan ve çevreyi kirletmeyen çalışmalarını destekleyeceğiz.

Kaliteli su yönetim anlayışını güvence altına alacak, su kaynaklarını koruyacak ve içme suyu havzalarında suyu kirletecek hiçbir yapıya izin vermeyeceğiz.

Büyük kentlerde atık su arıtma merkezlerinde, yeni teknolojileri kullanarak doğrudan kullanılabilir nitelikte su çıktısı üreten sistemleri kullanmaya başlayacağız.

Türkiye’de kentleşme süreçlerine başta büyük kentlerimiz olmak üzere yerel yönetimleri de katarak yerelliğe dair tasarım kültürünün geliştirilmesi için kentsel tasarım rehberleri hazırlayarak, toplumun kentlerin gelişme sürecine güven duymasını sağlayacağız.

Metro, cadde tramvayı, hava ray, otobüs, ana ulaşım aksları ara bağlantıları, deniz geçişleri gibi kentlerde toplu taşıma lehine her türlü düzenlemenin Nazım İmar Planlarının bir parçası olarak Ulaşım Master Planı dışında yapılmasına izin vermeyeceğiz.

Kentlerde otopark sorununa köklü çözümler getireceğiz. Otopark işletmeciliğine sadece yerel yönetimlere gelir sağlayıcı bir faaliyet olarak bakmayacak, insanı önceleyici ve insan hareketliliğini destekleyici yönde gözden geçireceğiz.

Tarihi ve kültürel dokuya uygun olarak belli bölgelerde yayalaştırma düzenlemeleri yapacağız.

Kentlerde yayaların daha rahat ve güvenli şekilde yürümesini, bisiklet kullanabilmesini sağlayacak çözümler geliştireceğiz. Özellikle kent çeperlerinde, güvenli ev, güvenli sokak, güvenli mahalle yaklaşımıyla güvenliği arttırılmış kent dokusu ve altyapısı oluşturma konusuna özel önem vererek kadın ve çocukların hareketliliğine kısıt getiren unsurları ortadan kaldıracacağız.

Kentlerdeki toplu taşımacılık uygulamalarını temizlik, konfor, hız, güvenlik ve kalite kriterleri bakımından geliştirecek ve toplu taşımayla ulaşımı özendireceğiz.

Kentlerimizdeki tüm ulaşım sistemlerinden engelli bireylerin kolayca faydalanmasını sağlayacağız.

Çağımıza uygun akıllı ulaşım ve trafik sinyalizasyon sistemleri ile kentlerdeki trafiği daha akıcı bir hale getireceğiz.

Kentlerdeki ulaşım modları arasındaki entegrasyonu tam anlamıyla sağlayıp, kesintisiz bir ulaşım ağı oluşturacağız.

Kentlerimizdeki ana güzergahlara yerleştirilecek elektrikli bisiklet ve benzeri araçlarla kent içi ulaşım alternatif yaratacak ve mikro hareketliliği yaygınlaştıracacağız.

Araç ve yolculuk paylaşım sistemlerini destekleyerek kent ulaşımındaki hareketliliği hızlandıracacağız.

Çevre dostu elektrikli araçların kullanımını desteklemek amacıyla araç şarj istasyonlarının ülke genelinde yaygınlaşmasını destekleyeceğiz.

Kentsel tasarım rehberlerimize uygun olarak sosyal ve kültürel donatıları arttıran, estetik, açık ve yeşil yeni yaşam alanları yaratarak kentli vatandaşlarımızın yaşam kalitelerini iyileştireceğiz.

İmar planı yapma konusundaki yetki dağılımını, mahalli idarelerin imar planı yapma, merkezi yönetimin ise denetim yapma yetkisine sahip olacağı bir anlayışı esas alarak gidereceğiz.

Kentsel Dönüşüm Projelerini deprem, sel ve diğer afetlere karşı kentin direncini arttırmanın yanı sıra, yaşanabilir ve çağdaş normlara uygun kentler oluşturmak amacıyla gerçekleştireceğiz.

Kentsel dönüşüm ve imar uygulamalarında mahalle dokusunu ve kültürünü koruyacak, güvenli ev, güvenli sokak, güvenli mahalleler inşa ederek çocuklar için yaşanabilir alanlar oluşturacağız.

Kentsel dönüşüm ve kenti etkileyen büyük ölçekli yapılaşma kararları öncesinde Sosyal Etki Değerlendirme (SED) raporu alınması uygulamasını getireceğiz. Sosyolog, tarihçi, psikolog, pedagog ve şehir plancısı gibi ilgili uzman görüşlerinin yer alacağı bu raporlar etki alanındaki kentin ve kent nüfusunun karşılaşabileceği sorunların önceden belirlenmesine katkı vererek karar alma süreçlerinin bir parçası olacaktır.

Kamu arazilerinin yönetiminde, arsa ofisinden başlayarak TOKİ'ye giden süreçten çıkarılacak dersler doğrultusunda yeni bir model ve denetleme mekanizması kuracak ve bu sayede yaşam alanlarımızdaki kamu arazilerinin korunmasını sağlayacağız.

Yeni yapılacak yapıların mevcut yapılarla uyumlu olmasına ve yeni yapılaşmanın mevcut altyapıya yük getirmeyecek şekilde olmasına özen göstereceğiz.

Güzel şehircilik uygulamalarının teşvik edildiği düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

Afet Yönetimi

Türkiye başta depremler olmak üzere birçok afetle sıklıkla karşılaşmaktadır. Afetler ciddi insani ve toplumsal maliyetlerin yanında önemli ekonomik kayıplara da yol açmaktadır. Ülkemizde, afet yönetimi konusunda belli bir ilerleme olmasına rağmen, afetler sonrası ortaya çıkan tablo, afet öncesi hazırlık ve afet sonrası koordinasyon konularında ilave adımlara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Afet sonrası faaliyetlere yoğunlaşan bir Kriz Yönetimi yerine, afet öncesi riskin en aza indirilmesine yönelik tedbirler ile afet sırasında yapılması gerekenleri ve afet sonrasını planlayan uygulanabilir bir Afet Yönetim Sistemi oluşturacağız. Bu kapsamda tüm yapıları süratle gözden geçirerek, deprem ve sel açısından en riskli bölgelerden başlamak üzere bir kentsel dönüşüm programını derhal uygulamaya koyacağız. Böylece bölge risk düzeyine bağlı olarak hastane, okullar ve diğer kamu binaları öncelikli olmak üzere tüm yapı stokumuzu elden geçirecek ve depreme ve diğer afetlere dayanıklı hale getireceğiz. Bunun için gerekli uygun koşullu finansmanı, arsa tahsislerini ve diğer kolaylıkları sağlayacağız. İstanbul'un depreme hazırlanması konusunu öncelikli olarak ele alacağız.

Demokrasi ve Atılım Partisi olarak, afete duyarlı kentleşme ve planlama modelinden taviz vermeyeceğiz. Ulusal risk azaltma strateji planı kapsamında bölgesel ve yerel ölçekte afet tehlikesi ve risklerine ilişkin haritalar, raporlar ve kılavuzlar hazırlayarak kentsel yerleşme ve yapılaşma kararlarını bu çerçevede alacağız.

Afet yönetimi konusunda aktif bir tespit, risk azaltma, tedbir ve düzeltme faaliyet programını devreye sokacağız.

Şeffaf ve katılımcı yönetim felsefesi ile etkin, tutarlı ve anlaşılır bir afet risk değerlendirmesi yaparak kamuoyu ile paylaşacağız. Afet tehlikesi ve riskleri ile ilgili verilerin toplandığı ve periyodik olarak değerlendirildiği şeffaf bir afet bilgi sistemi kuracağız.

Afetlere hazırlık ve korunma eğitimlerini tüm okullarda ve medya imkânlarını kullanarak yeniden yaygın ve sürekli hale getireceğiz.

Afet sonrası geçici barınma ihtiyacına yönelik olarak mevsimine göre çadır veya kolay montaj edilebilir prefabrik barınma yapıları tedariki için her türlü planlamayı gözden geçireceğiz gecikmeden uygulayacağız.

Doğal afet anında elektrik, doğalgaz ve su gibi şebekeleri devre dışı bırakacak erken uyarı sistemleri geliştireceğiz. Afet sonrası, enerji, altyapı, planlama, arazi kullanımı, gıda güvencesi, turizm, salgın hastalık, su kaynakları gibi sektörel risklerin değerlendirilmesi ve yönetilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu güçlendireceğiz.

Kentlerin içinde yer alan kamu arazilerinin envanterini hızlıca tek elde toplayacağız ve uygun görülen alanları, riskli bölgelerde bulunan kent dokularının rehabilitasyonunda tahliye alanı olarak kullanacağız. Jeolojik açıdan risk taşıyan ve tahliyesi tamamlanan alanları, kentin içerisinde yeşil alanlar veya afet toplanma alanı olarak düzenleyeceğiz.

Yapı denetim sisteminin işletilmesinde ve depreme dayanıklı yapı teknolojileri ile yeni güvenilir yapı temel sistemlerinin kullanılmasında yaşanan sorunları gidereceğiz.

Vatandaşlarımızın afetlerden en az şekilde etkilenmelerini sağlamak amacıyla sigorta bilincini yaygınlaştıracacağız.

Özel tehlikelere (sıvılaşma, heyelan, tsunami, sel gibi) maruz alanlarda farklı imar kısıtlamaları uygulayacağız.

Ulaşım ve altyapı sistemlerinde güzergâh ve şebeke seçimlerini; afet anında patlama, yangın, biyolojik, kimyasal ve/veya radyoaktif yayılım riski içeren ticari ve endüstriyel yapıların yerleşimlerini riskleri azaltacak bir yaklaşımla belirleyeceğiz. Risk azaltma çalışmalarına ilgili paydaşların katılımını artıracacağız.

Ulusal ve uluslararası afetlerde görev alacak kurtarma ekiplerini güçlendireceğiz.

Başta AFAD ve Kızılay olmak üzere afet sonrası yardım organizasyonunu ve faaliyetlerini her türlü şüphe, ihmal ve kayırmacılıktan uzak şekilde yeniden yapılandıracağız ve planlayacağız. Gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşma ve yardımların dağıtımını konusundaki belirsizlik ve kargaşayı önlemede adrese dayalı nüfus sisteminden istifade edeceğiz.

GÜVENLİK VE SAVUNMA

Güven içinde yaşamak temel bir insan hakkıdır. Vatandaşlarının güven içinde yaşamasını temin etmek devletlerin en önemli görevlerinden birisidir.

Ülkemiz çok yönlü güvenlik riskleri ile karşı karşıyadır. Terörizm ve organize suçlar toplumsal dokumuzu zedelemekte, insanımızın huzurunu bozmakta ve ekonomimizi olumsuz yönde etkilemektedir.

Çalkantılı uluslararası ortam ve yakın komşularımızda süregelen istikrarsızlıklar, otorite boşlukları ve bunlardan kaynaklanan risklerin iyi yönetilememesi, ülkemizi önemli iç ve dış tehditlere maruz bırakmaktadır.

Güvenlik kavramını; insan-toplum-devlet-çevre faktörleri arasındaki hassas dengeye dayalı, riskleri en iyi şekilde yönetirken tehditleri yok etmeyi hedefleyen, demokratik özgürlükleri en üst düzeyde gözeten, bütüncül ve gelişimci bir yaklaşımla ele alacağız.

Güvenlik

Güvenlik hizmetlerinin temel ilkesi; demokratik hukuk devleti prensiplerine bağlılık, insan haklarına saygı, özgürlük ve güvenlik arasındaki birlikteliğin ve hassasiyetin gözetilmesi, önleyici kolluk hizmetlerinin önceliklendirilmesidir.

Başta FETÖ, PKK ve DEAŞ olmak üzere terör örgütleri bir yandan ülkemizin güvenliğini, anayasal düzenini ve bütünlüğünü tehdit ederken, diğer yandan da daha güçlü bir geleceğin kurulmasına engel olan yapılanmalardır. Bu ve benzeri örgütlerle hiçbir taviz vermeden son derece kararlı ve azimli olarak mücadele edeceğiz. Bu mücadelenin hukuk içerisinde, rasyonel bir yöntemle toplumsal dinamikleri dikkate alarak, teröristlerle mücadelenin yanı sıra terörün kaynaklarını kurutmayı da esas alan bir anlayışla, ilgili tüm kurumlar ve uluslararası taraflarla işbirliği içinde yürüteceğiz.

Önleyici ve caydırıcı kolluk gücü ile sokaklarında suçun kol gezmediği, trafikte kavgaların yaşanmadığı, güvenlik görevlilerinin herkese eşit uygulama yaptığı, kadın cinayetleri ve çocukların cinsel istismarı başta olmak üzere insan onuruna ve hayatına kasteden her türlü şiddet türünün ortadan kalktığı özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmediği ve edenlerden hesap sorulduğu bir güvenlik altyapısının oluşturulması temel asayiş hedefimizdir.

Çete, mafya ve benzeri organize suç örgütleriyle kararlılıkla mücadele edecek, bu yapıların devlete sızmalarını önleyecek ve devletten güç aldığı algısını oluşturacak her türlü söylem ve faaliyetlere ağır yaptırımlar getireceğiz.

Organize suç örgütlerinin sınırı aşan faaliyetleri konusunda uluslararası işbirliğini güçlendireceğiz.

Her geçen gün insanımız için taşıdığı risk ve tehdit boyutu artan uyuşturucu ve madde bağımlılığı, günümüz gençliği ve gelecek nesiller için öncelikli sorun alanlarından biridir. Uyuşturucu maddelerin yasa dışı üretimi, ticareti ve kullanımıyla kararlılıkla mücadele edeceğiz. Diğer yandan öncelikle okullardan başlamak üzere toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerine önem vereceğiz.

Son yıllarda yanlış göçmen ve vize politikaları nedeniyle ülkemiz çok ciddi bir yabancı sığınmacı sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Önleyici kolluk kapsamında sığınmacıların suça bulaşmalarını ve toplum güvenliğini tehdit etmelerini engelleyecek tedbirleri alacağız.

Ülke genelinde gerçekleşen trafik kazalarında hayatını kaybeden insan sayısı ve ortaya çıkan maddi hasar izah ve kabul edilebilir seviyenin hala çok üstündedir. Konuyla ilgili eğitim, fiziksel alt yapı, bireysel ve kurumsal hatalara yönelik tüm tedbirleri kararlılıkla alacağız.

Katılımcılık anlayışımız çerçevesinde; güvenlik bürokrasisi temsilcilerinin, akademisyenlerin, sivil toplum örgütlerinin, meslek odalarının, kanaat önderlerinin ve ilgili tüm tarafların katılacağı kapsamlı Güvenlik Şûraları'nı düzenli olarak toplayacağız.

İç, dış, teknik, savunma ve emniyet istihbarat fonksiyonlarını gözden geçireceğiz. İstihbarata Karşı Koyma kapasitesinin geliştirilmesini öncelikli olarak ele alacağız.

Siber güvenlik konusuna özel bir önem veriyoruz. Ulusal siber güvenlik altyapımızın güçlenmesini sağlayacak, yasal, kurumsal ve teknik düzenlemeleri hayata geçirecek ve bu alandaki uluslararası işbirliği faaliyetlerine aktif katkıda bulunacağız.

Savunma

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) demokratik denetim ve gözetime tabi, itibarlı, caydırıcı ve etkin bir askeri güç olması temel hedefimizdir.

Kara, deniz ve hava unsurları ile ordumuzu vatan savunmasında kritik görevlerini sürdürürken yeni teknolojilerle destekleyecek, istihbarat, keşif ve vuruş gücü bakımından güçlendireceğiz.

TSK'nın stratejik kurumsal yönetimini liyakati esas alacak ve operasyonel yeteneklerini güçlendirecek bir şekilde yürütmesini sağlayacağız.

Öncelik kritik ihtisasa sahip personelde olacak şekilde personel mevcudunu nicelik ve nitelik yönünden güçlendirmeye devam edeceğiz.

Partimiz, toplumda adalet duygusunu zedeleyen zorunlu ve bedelli askerliğin bir arada uygulanmasını sona erdirerek profesyonel orduya geçilmesini hedeflemektedir.

Savunma Sanayi

Ülkemizin savunma alanındaki dışa bağımlılığını azaltmak, kendi teknolojimizi geliştirmek, silahlı kuvvetlerimizin gücünü ve caydırıcılığını arttırmak ve yüksek katma değerli ihracatı geliştirmek açısından savunma sanayimiz büyük önem taşımaktadır.

Savunma Sanayimizi, özel sektörün önünü açacak ve sektörde adil rekabeti sağlayacak bir planlama ve yönetim anlayışıyla daha ileri noktalara taşıyacağız.

Büyük tedarik projelerini, kuvvet yapısı ve kuvvet planlamasını bozmayacak şekilde somut güvenlik ortam ve ihtiyacına uygun olarak, ülkenin dış politikası ile çelişmeyen bir biçimde yöneteceğiz.

Savunma Sanayii Başkanlığı'yla birlikte savunma sanayi alanında faaliyet gösteren diğer kurum kuruluş ve vakıf şirketleri ile özel firmalar arasında sinerji, işbirliği ve eşgüdüm yaratacak mekanizmaları oluşturacağız.

Kamu-üniversite-özel sektör işbirliğini güçlü ve etkin bir biçimde tesis ederek, savunma sanayinde Ar-ge ve yenilikçiliği geliştireceğiz.

Savunma sanayiinde faaliyet gösteren vakıf şirketlerinin, denetlenebilir, ölçülebilir, performans ve verimlilik değerlendirmesine açık stratejik yönetim düzenlemeleri ile liyakat esaslı ve profesyonel yönetime uygun ilkeler çerçevesinde çalışmasını sağlayacağız.

İşletme modernizasyonu, profesyonel yönetim ve yeni kurumsal düzenlemelerle askeri fabrikalarda verimlilik artışı ve etkinlik sağlayacağız. Milli menfaat ve milli güvenlik ilkeleri çerçevesinde, kritik özellikteki yetenekleri ve hizmetleri zaafa uğratacak askeri fabrika özelleştirilmesine gitmeyeceğiz. Uygun olacağı tespit edilen faaliyet alanlarındaki özelleştirmeleri ise, tüm ulusal katılımcılara eşit mesafede, serbest rekabet ortamı ve kamu ihale mevzuatına uygun olarak gerçekleştireceğiz.

DIŞ POLİTİKA

Dış Politika İlkeleri

Uluslararası ortam çalkantılı ve belirsizliklerle dolu bir görünüm içinde bulunmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında; ekonomik eşitsizlik ve adaletsizlikler, siyaset, ekonomi ve finans dünyalarındaki şeffaflık ve etik eksikliği, ulusal ve uluslararası kurumların güvenilirliklerini ve itibarlarını kaybetmekte olmaları, sosyolojik değişimin teknolojik ilerlemenin hızına erişememesi, ideolojik-kültürel farklılıkların istismarı ve ahlaki bunalımlar gibi birçok faktör bulunmaktadır.

İki dünya savaşıdan ve soğuk savaştan çıkarılan dersler sonucunda gelişen çok taraflı uluslararası işbirliği anlayışı aşınmış olup, bunun kurumları etkisiz kalmaktadır.

Ülkeler arasındaki geleneksel ittifaklar ve dengeler sarsılmakta, öngörülebilirlik azalmakta, yeni bazı eksenler oluşmaktadır.

İnsan hakları ve demokrasiye dayanan değer temelli politikalar saldırı altında bulunmakta, insanlığın ortak faydaları dar ve kısa vadeli çıkar mücadelelerine feda edilmektedir.

Yakın coğrafyamızda ise, bazı ülkelerde iç savaşlar sürmekte, kimi ülkelerde ise istikrarsızlık artmaktadır. Eğitim ve iyi yönetim alanlarındaki eksiklikler, çevremizdeki birçok ülkede çöküşleri daha da beslemektedir.

Bütün bunların sonucu olan terörizm ve şiddet, göç ve mülteci sorunları, ideolojik çatışmalar ve popülist eğilimler küresel ortamı daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu tehditlerle etkin mücadele için gerekli olan uluslararası ve bölgesel işbirliği sağlanamamaktadır.

Endişe verici bu uluslararası ortam Türkiye'yi doğrudan etkilemekte ve yakından ilgilendirmektedir.

Mevcut koşullarda öncelikle ulusal çıkarlarımızı ve güvenliğimizi en iyi biçimde koruyacağız. Bölgesel ve küresel istikrar ile barışın geleneksel bir savunucusu olarak

aynı zamanda yaşanmakta olan küresel çalkantının yatışmasına da katkıda bulunmaya gayret göstereceğiz.

Dış politikamızın iki temel önceliği bulunacaktır:

Birincisi, Türkiye'nin ulusal güvenliğini sağlamak, bu çerçevede toprak bütünlüğümüzü ve ulusal egemenliğimizi korumaktır.

İkincisi ise ekonomik refahımıza ve büyümemize yardımcı olmaktır.

Diplomasinin daha güçlü yürütülmesi için ülke içi kutuplaşmanın azaltılması ekonomimizin ve sosyal dokumuzun güçlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Türkiye'nin ortak değerler ile şekillenen ittifaklarını koruyacağız. Ortak menfaatler üzerinden şekillenen yeni işbirliklerine de açık olacağız.

Birleşmiş Milletler Şartı, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi gibi temel belgelere, TBMM tarafından onaylanmış olan uluslararası sözleşmelere ve oluşturulmasına katkıda bulunmuş olduğumuz normlara titizlikle bağlı kalacağız.

Türkiye, özel jeostratejik konumu ve tarihsel koşulları çerçevesinde birçok uluslararası ve bölgesel kuruluşta öncü, kurucu, ortak, üye veya gözlemci statüsüyle yer almıştır. Bu kuruluşların değişen küresel koşullardaki yeni kimlik, yön ve misyon arayışlarına yapıcı katkıda bulunacağız. Dünyada ve bölgemizde demokratik ve şeffaf bir çok-tarafılık anlayışının ve kurumlarının ihyası için çalışacağız. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ni daha katılımcı hale getirmeyi hedefleyen reform çalışmalarının sonuç vermesine öncelik vereceğiz.

Türkiye'yi tüm müttefikleriyle, komşularıyla ve çevresindeki ülkelerle içişlerine karışmama ilkesi temelinde yapıcı ve dengeli diyaloglar kurabilir duruma getireceğiz. Böylece çevremizde bir istikrar ve refah havzası oluşturulmasını sağlayacağız. Türkiye'nin ikili ilişkilerinin onarılmasını ve güçlendirilmesini, karşılıklı ticaret ve yatırımların güvenliği bakımından da değerlendireceğiz.

Diplomasimizi sadece ikili ilişkilerimizde değil, bölgesel ve uluslararası ihtilaflar ve haksızlıklar bakımından da adalet ve hukuk temelinde uzlaştırıcı, sorun çözücü

kimliğine tekrar kavuşturacağız. Krizlerden beslenmeyeceğiz. Diplomasi yoluyla sorunları çözerek, krizleri önleyerek güçleneceğiz. Sorunların değil, çözümlerin parçası olacağız.

Mevcut kırılğan küresel ortamda Türk dış politikasının sağlıklı ve tutarlı bir seyir izlemesi için gerçekçi, ihtiyatlı, dikkatli ve sabırlı davranacağız. Ancak diplomasiimize gerektiğinde yaratıcı ve cesur adımlar atabilecek esnekliği de kazandıracacağız.

Kısa vadeli, iç politikaya yönelik, dar parti veya kişi propagandası amaçlı polemikçi söylem ve tarzın ulusal çıkarlarımıza zarar verdiğini dikkate alarak ağırbaşlı ve sorumlu üslup ve yaklaşımlar benimseyeceğiz.

Türkiye'nin Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde elde ettiği değerli bir dış politika tecrübesi ve bunu özümsemiş liyakatli kadroları vardır. Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere tüm ilgili kurumları, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinin yürütülmesi sürecinin etkin unsurları yapacağız.

Dış politikanın belirlenmesi ve uygulanması süreçlerinin çoğulcu olması gerektiğine inanıyoruz. Dış politikamızı parlamento, basın, düşünce kuruluşları ve ekonomik-sosyal aktörler dahil, sivil toplum ile işbirliği halinde, geniş ve şeffaf bir istişareye dayandıracacağız. Böylece uzun vadeli ulusal çıkarlarımıza ulusal mutabakata dayalı kuvvetli bir temel kazandırmış olacağız.

Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi diplomasisine yön vermiş olan Mustafa Kemal Atatürk'ün iç barış ile dünya barışını bağdaştıran şiarının bugünün koşullarında da geçerliliğini muhafaza etmekte olduğuna inanıyoruz.

Yukarıdaki ilkeler doğrultusunda, bölgesel ve küresel meselelerde sorumluluk alan yapıcı ve birleştirici bir milli dış politika uygulayacağız.

Dış politika kapasitemizi geliştirmek ve desteklemek üzere üniversitelerin bölge/konu bazlı enstitüler kurmasını teşvik edecek ve bu kuruluşları politika yapım süreçlerinde etkin kullanacağız. Bu bağlamda öncelikle Ortadoğu, Balkanlar ve Afrika olmak üzere dünyanın değişik bölgelerindeki çatışma bölgelerini ve çatışma çözümü süreçlerini takip eden akademik çalışmalar ve enstitüler kurulmasını destekleyeceğiz.

Dış Politika Gündemi

Yukarıdaki ilkeler çerçevesinde, dış politikamızda eğileceğimiz başlıklar bakımından bütün komşularımız, NATO müttefiklerimiz, AB ortaklarımız, Türk Dünyası, Akraba Topluluklar ve Arap-İslam Dünyası ile ilişkileri güçlendirmek öncelik taşıyacaktır. Kıbrıs davamız ve Yunanistan ile ilişkilere de özellikle odaklanacağız. Başta Irak ve Suriye'deki durum olmak üzere, çevremizde bulunan ve ulusal güvenlik ve refahımızı etkileyen acil sorunların çözümü için çalışmak bir diğer önceliğimizi teşkil edecektir. Diğer ülkelerde yaşayan vatandaş ve soydaşlarımız ile ilgilenmek, adalet ve insani yardım bekleyen halklara el uzatmak her zaman gündemimizde olacaktır. Başta Filistin, Dağlık Karabağ ve Keşmir meseleleri olmak üzere, ihtilafların barışçı siyasi çözümünü teşvik edeceğiz. Yurtdışı Türkler, Orta Doğu ve Afrika ve diğer bazı konularda kapsamlı vizyon belgelerimiz üzerinden politikalar yürüteceğiz. Yeni coğrafyalar ile ilişkileri de geliştireceğiz. Bütün bu görevleri daha iyi yerine getirmek için bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ve mekanizmalar ile işbirliğinden de yararlanacağız.

Avrupa Birliği'ne üyeliğimizin tarihi öneme sahip bir hedef olduğunu, bu hedefin gerçekleştirilmesinin gerek ülkemiz gerek içinde bulunduğumuz coğrafya açısından büyük önem taşıdığını düşünüyoruz. Bu nedenle Türkiye'nin AB üyeliği bizim için vazgeçilmez orta ve uzun vadeli bir hedef olmaya devam edecektir. Daha kısa vadede ise Türkiye ile AB arasında tam üyelik sürecinin tamamlayıcısı niteliğinde, Gümrük Birliği'nin kapsamının genişletilerek modernleştirilmesini, göç politikaları, yenilikçilik, terör ile mücadele ve savunma ve güvenlik alanında işbirliğini sağlayacağız. Küresel düzeyde, özellikle bazı Avrupa ülkelerinde yükselen ve bu ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızı da etkileyen ırkçılık, yabancı düşmanlığı, islamofobyaya ve antisemitizm eğilimlerine karşı mücadelenin başarısı için, AB Komisyonu ve AB ülkelerindeki siyasi, sivil ve kültürel aktörlerle eşgüdüm içinde olacağız.

NATO'nun sağlamış olduğu caydırıcılığın Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından kritik önemde olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla bu transatlantik ittifakın, önümüzdeki dönemde de güçlenerek yoluna devam etmesini hedefleyeceğiz. Diğer yandan,

NATO'nun da değişen tehdit koşul ve coğrafyasına ayak uydurmasını teşvik edeceğiz. Bu bağlamda NATO'nun ülkemiz açısından da en önde gelen tehditler arasında yer alan, terör ile mücadele, kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi, siber güvenlik ile hibrid ve enformasyon savaşları ile mücadele alanındaki yeteneklerini artırmasını savunacağız. Öte yandan Türkiye'nin NATO ülkelerinin güvenliğine yapmış olduğu katkılara paralel olarak NATO ülkelerinin de Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı tehditlere yönelik koşulsuz dayanışma içinde olmalarını sağlamak önceliğimiz olacaktır.

ABD ile, stratejik ortaklığımızın ve müttefiklik ilişkilerimizin aksamasına yol açmış olan sebepler ve bunların ortadan kaldırılması konusunda ve bölgesel konularda yeni bir diyaloga gireceğiz. FETÖ ve PYD/YPG gibi terör örgütlerine bazı ABD makamları tarafından verilen desteğin kesilmesi konusunda ısrarcı olacağız. Amerikan Kongresi tarafından Türkiye aleyhine alınan kararların düzeltilmesine çalışacağız.

Kıbrıs davamız konusunda, KKTC ile yakın iştişare halinde BM çerçevesindeki müzakerelerin devamı temelinde Ada'da adil, kalıcı ve bölgenin istikrarına katkı sağlayacak bir çözüm sağlanması için çaba sarf edeceğiz.

Yunanistan ile iyi komşuluk hedefiyle, Ege'de yaşanan karasuları, kıta sahanlığı, hava sahası, münhasır ekonomik bölge gibi konular üzerinde öteden beri süren temaslar devam ettirilecek, Batı Trakya'daki soydaşlarımızın sorunları da gündemde tutulacaktır.

Doğu Akdeniz havzasındaki petrol ve doğal gaz kaynaklarının bölge ülkeleri arasında hakkaniyete dayalı olarak ve bölgedeki barış ve refaha katkı sağlayacak şekilde birlikte kullanılması konusunda çaba sarf edeceğiz. Bölgenin bir anlaşmazlık ve çatışma alanı değil, işbirliği ve istikrar havzası haline getirilmesini hedefleyeceğiz.

Rusya ile çok boyutlu ortaklık niteliği taşıyan ikili ilişkilerimizin sağlıklı ve dengeli biçimde devam etmesini hedefleyeceğiz. Bölgesel ve diğer bazı konulardaki farklılıkların iki ülke çıkarlarına olumsuz yansımaması için azami özen göstereceğiz.

Türk Dünyası ve Akraba Topluluklarımız ile ilişkilere yeni bir heyecanla eğilecek, bağları ve dostluk köprülerini güçlendireceğiz. Yaşanan sorunlar ile yakından

ilgilenecek ve hamasi söylemlerden öteye kalıcı projeler uygulayacağız. Türksoy, Türk Keneşi, TÜRKPA, Türk Dünyası Üniversiteler Birliği gibi oluşumları ve Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA'yı daha etkin ve verimli kılacağız.

Yurtdışında yaşayan ve ülkemizin asli bir parçası olarak kabul ettiğimiz vatandaşlarımızın anavatanları ile olan başta dil ve kültür olmak üzere çok boyutlu bağlarının korunmasını ana hedef olarak koyuyoruz. Yaşadıkları ülkelerde toplumsal hayatın siyaset, eğitim, bilim, kültür ve ticaret gibi farklı alanlarına eşit düzeyde ve yüksek seviyede aktif katılımlarının teşvik edilmesine öncelik veriyoruz. Bu vatandaşlarımızın karşı karşıya buldukları İslam karşıtı ve yabancı düşmanı ortamın ortadan kaldırılması için ev sahibi ülkelerin resmi ve sivil unsurları nezdinde çok yönlü girişim ve faaliyetlerde bulunacağız. Bütüncül, kapsayıcı, tutarlı, uygulanabilir, çözüm odaklı ve yaşadıkları ülke ve toplumlarla ilişki ve işbirliğini destekleyen, uzun vadeli, siyaset üstü, ulusal ve uluslararası hukuka saygılı bir politika geliştireceğiz. Bu politikamızı güncel siyasi gündemler üzerinden şekillendirmeyecek, diasporamızı iç politika gündemine göre asla araçsallaştırmayacağız. Devletimizin yurt dışındaki vatandaşlarımıza olan anayasal sorumluluğunu azami derecede yerine getirmesini hedefleyeceğiz. Kamu hizmetleri, eğitim, kültür, hukuk, aile, dinî hizmetler, ekonomi, sivil toplum ve medya gibi alanları kapsayıcı ve sivil toplum ve kanaat önderleriyle işbirliği içerisinde politikalar takip edeceğiz. Bu alanda faaliyet gösteren kurumlarımızın, kapsayıcı, sürdürülebilir, bütüncül ve birbiriyle koordineli bir şekilde yeniden yapılandırılması sağlayacağız.

Türkiye'nin **Orta Doğu'da** kısa vadeli hedefi bölgedeki çatışmaların ve şiddetin son bulması, orta vadede sorunların barışçıl yollarla çözümü ve ekonomik işbirliği ile kalkınmaya odaklanması, uzun vadede ise kendi içindeki farklılıklarıyla bölgesel barış ve refahı tesis etmiş bir bölge yaratılmasıdır. Türkiye'nin kendi güvenlik ve ekonomik çıkarları bakımından da geçerli olan bu hedeflerin ve yukarıdaki vizyonun hayata geçirilmesine katkıda bulunabilmek için, Orta Doğu'da güven tazelemeye ve ikili ilişkilerini yeniden güçlendirmeye ihtiyacının olduğunu, ulusal menfaatleri ile bölge gerçekleri arasında rasyonel bir denge oluşturması gerektiğini ve bölgedeki sorunlarda

taraf değil, çözüm unsuru olabileceğini, bunun için bölgeyle ilişkisini meşru aktörler aracılığıyla düzenlemesinin yararlı olacağını düşünüyoruz.

Suriye'nin toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin korunmasını savunuyoruz. Suriye'de kalıcı çözümün, tüm etnik ve dini grupların, Suriye yönetiminde temsili ve doğal kaynaklarından adil bir şekilde faydalanmasından geçtiğine olan inancımız tamdır. Bunun öncelikle siyasi ve diplomatik yöntemlerle sağlanacağına inanıyoruz. Dolayısıyla, siyasi-diplomatik çözümün bütün taraflarıyla yapıcı ve gerçekçi bir diyalog sürdürmemizin Türkiye'nin ulusal güvenliği ve çıkarları ile uyumlu bir sonuca ulaşılmasına yardımcı olacağını düşünüyoruz. Böylelikle Türkiye'nin, Adana Protokolü uyarınca kendisine tanınmış olan haklardan istifade ile, Suriye ile potansiyel terör tehdidinin bertaraf edilmesi yönünde işbirliği imkanına kavuşacağını öngörüyoruz.

Irak'ın toprak bütünlüğü ve siyasi birliğinin korunması, merkezi hükümetin güçlenmesi, istikrarın sağlanması ve refahının artması bu ülke ile ilgili temel önceliklerimizi teşkil edecektir. Bu doğrultuda Irak Hükümeti ve Irak Kürt Bölgesel Yönetimi ile diyalog ve işbirliğini geliştireceğiz.

İran ile olan geleneksel komşuluk ilişkilerimizi sürdürmeye büyük önem vereceğiz. İran ile altı ülke arasında nükleer dosya konusunda yapılmış olan anlaşmanın uygulanmasının aksamasını ve ABD tarafından yaptırım politikalarının uygulanmasını bölgenin ve Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasının (NPT) geleceği bakımından son derece talihsiz bir durum olarak görüyoruz. Söz konusu anlaşmanın uygulanmasının sağlanması için başlatılabilecek yeni girişimlere kolaylaştırıcı olarak katkıda bulunmaya hazır olacağız.

Kafkasya'da istikrar ve işbirliğinin sağlanması için 2008 yılında Türkiye tarafından önerilmiş olan Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu girişimini canlandıracağız. Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının işgalinin bir an önce son bulmasını teminen Minsk Grubu çerçevesindeki ve diğer gayretlere destek vereceğiz.

Balkan ülkeleri ile ikili ilişkilerimizi tarihsel, insani ve coğrafi ilişkilerimize uygun olarak çok yönlü biçimde geliştireceğiz. Güneydoğu Avrupa'yı kapsayan çok taraflı forumların daha etkin hale getirilmesinin bölgenin istikrarı için önem taşıdığını savunacağız.

Filistin topraklarının işgalinin ve bunun sonucu olan vahim insani durumun sona ermesi, bölgede ve dünyada barışın en temel gereği olmaya devam etmektedir. BM Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde, 1967 sınırları içinde başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız ve egemen bir Filistin Devleti'nin kurulması için, uluslararası toplum nezdinde ve konunun tüm tarafları ile diyalog halinde azami gayret göstereceğiz. ABD'nin Kudüs ve İsrail yerleşimleri ile ilgili politikalarını değiştirmesinde ısrarlı olacağız.

Asya-Pasifik bölgesi küresel güç değişimi sebebiyle önümüzdeki senelerde artarak önem kazanacaktır. Bölgedeki gelişmeleri yakından takip edecek ve ülkemizin ulusal menfaatleri için sunduğu işbirliği fırsatlarını partimizin kalkınma ve güvenlik odaklı dış politikası doğrultusunda değerlendireceğiz. Tüm bölge devletleri ile dostluk ilişkilerimizi güçlendirmek ve ekonomik, siyasi ve diplomatik ilişkilerimizi geliştirmek önemli bir hedefimiz olacaktır.

Afrika politikamızı, ticaret, beşeri kalkınma, insani yardım, yoksulluğa karşı mücadele, alt yapı yatırımları, kapsayıcı kurumlar yaratma aracılığıyla çatışma çözümü ve uzlaşma temelinde yürüteceğiz. Yükselen bir kıta olarak gördüğümüz Afrika'daki temsilciliklerimizi çok daha etkin ve verimli bir şekilde kullanacağız.